

PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO GAIRĖS

JUNGTINIŲ TAUTŲ ŠVIETIMO, MOKSLO IR KULTŪROS ORGANIZACIJA
PASAULIO KULTŪROS IR GAMTOS PAVELDO TARPVYRIAUSYBINIS KOMITETAS

PASAULIO PAVELDO CENTRAS

GE • PASAULIO PAVELDAS

LIETUVOS NACIONALINĖ UNESCO KOMISIJA

PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO GAIRĖS

JUNGTINIŲ TAUTŲ ŠVIETIMO, MOKSLO IR KULTŪROS ORGANIZACIJA

PASAULIO KULTŪROS IR GAMTOS PAVELDO TARPVYRIAUSYBINIS KOMITETAS

PASAULIO PAVELDO CENTRAS

LIETUVOS NACIONALINĖ UNESCO KOMISIJA

Vilnius

2006

Igyvendinimo gairės yra nuolat peržiūrimos ir atnaujinamos, kad atspindėtų naujausius Pasaulio paveldo komiteto sprendimus. Maloniai prašome patikrinti *Igyvendinimo gairių* išleidimo datą Pasaulio paveldo centro interneto svetainėje (žr. nuorodas žemiau) ir įsitikinti, kad naudojate paskutiniu *Igyvendinimo gairių* variantu.

Igyvendinimo gairės (anglų ir prancūzų kalbomis), Pasaulio paveldo konvenciją (anglų, arabų, ispanų, prancūzų ir rusų kalbomis) bei kitus dokumentus ir informaciją, susijusius su pasaulio paveldu, galima rasti Pasaulio paveldo centre, adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy

75352 Paris 07 SP

France (Prancūzija)

Tel. +33 (0)1 4568 1876

Faks. +33 (0)1 4568 5570

El. p. wh-info@unesco.org

Nuorodos: <http://whc.unesco.org>

<http://whc.unesco.org/fr/orientations> (prancūzų k.)

<http://whc.unesco.org/en/guidelines> (anglų k.)

Šiandieną Pasaulio paveldo sąrašą, kuriame yra daugiau kaip 800 kultūros ir gamtos paveldo vertybių, puošia net keturi Lietuvos kultūros paveldo objektai: istorinis Vilniaus centras (1994 m.), Kuršių nerija (bendra nominacija su Rusijos Federacija, 2000 m.), Kernavės archeologinė vietovė (2004 m.) ir F. G. W. Struvės geodezinis lankas (bendra dešimties valstybių nominacija, 2005 m.). Mūsų šalies Preliminariajame pasaulio paveldo sąrašė yra Trakų istorinis nacionalinis parkas.

Spartus ekonominis Lietuvos augimas, investicijos ir noras gyventi „gražiau bei patogiau“ kai kada iškelia daug klausimų: kas yra kultūros ir gamtos paveldas, kodėl jis toks svarbus, kaip reikėtų saugoti ir valdyti pasaulinės reikšmės Lietuvos vertybes, kas yra darnus ir tvarus šalies vystymasis?

Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis nacionalinių ir pasaulio kultūros bei gamtos paveldo vertybių apsaugą bei jų valdymą, yra **Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija**, priimta 1972 metais, Lietuvos Respublika prie jos prisijungė 1992 metais. Ši Konvencija, kurią šiandieną yra ratifikavusios 182 pasaulio valstybės, reglamentuoja Pasaulio paveldo komiteto darbą, nustato kultūros ir gamtos paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą arba į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą tvarką, aptaria bendradarbiavimą su tarptautinėmis ir nacionalinėmis valstybės bei visuomeninėmis organizacijomis, Pasaulio paveldo fondo veiklą ir tarptautinės paramos sąlygas bei tvarką. Visi šie Konvencijoje aptariami klausimai yra labai svarbūs, subtilūs, reikalaujantys ypatingai tikslių procedūrų. Todėl 1977 metais pirmojoje Pasaulio paveldo komiteto sesijoje Pasaulio paveldo komitetas patvirtino **Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gaires**, kurias papildydavo ir atnaujindavo savo sesijų metu; pataisytos ir atnaujintos **Konvencijos įgyvendinimo gairės** buvo patvirtintos 2005 m. vasario 2 dieną.

Atsižvelgdama į Lietuvos kultūros ir gamtos paveldo specialistų bei visuomenės susidomėjimą nacionalinės bei pasaulinės reikšmės kultūros ir gamtos paveldu, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija ėmėsi atsakingo darbo – išversti į lietuvių kalbą ir besidomintiems pateikti **Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gaires**.

Rengdami **Konvencijos įgyvendinimo gairių** vertimą į lietuvių kalbą, susidūrėme su 1992 m. atlikto **Konvencijos** vertimo į lietuvių kalbą netikslumais, todėl pasiryžome inicijuoti naują jos vertimą ir atitinkamai suderinti abiejų dokumentų tekstus.

Supratimo ir palaikymo sulaukėme iš Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos. Už patarimus ir pagalbą nuoširdžiai dėkojame ambasadorei, nuolatinei atstovei prie UNESCO Inai Marčiulionytei, kuri 2005–2006 metais pirmininkavo Pasaulio paveldo komitetui.

Kruopštus kelerių metų darbas – tai nauja *Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos* vertimo redakcija ir *Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairių* vertimas. Stengėmės suvienodinti abiejuose dokumentuose vartojamus lietuviškus terminus. Rengiant vertimus originaliame UNESCO variante dar nebuvo parengto 9-ojo priedo, todėl ir lietuviškajame jo nėra. Kai kurie *Konvencijos įgyvendinimo gairėse* minimi leidiniai yra tik užsienio kalba, tačiau mes pateikiame ir lietuviškus jų pavadinimus, kad užsienio kalbos nemokantis skaitytojas turėtų informacijos apie leidinius ir dokumentus, susijusius su kultūros ir gamtos paveldu.

Malonu, kad ir Konvenciją ir jos įgyvendinimo gaires išleidžiame 2006 metais, kai Lietuvoje (Vilniuje, liepos 8–16 d.) vyksta Pasaulio paveldo komiteto 30-oji sesija.

Tikimės, kad *Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairių* vertimas į lietuvių kalbą prisidės prie pagrindinių *Konvencijos* principų įgyvendinimo: *pirma, kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, pripažįsta savo pareigą užtikrinti, kad jos teritorijoje esančios pasaulio paveldo vertybės būtų išsaugotos, ir išsipareigoja šiuo tikslu veikti, kiek leidžia jos pačios išteklių; antra, visos Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad visos tarptautinės bendruomenės pareiga yra bendradarbiauti, kad būtų užtikrintas visuotinę išskirtinę reikšmę turinčio paveldo išsaugojimas.*

Asta Dirmaite
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė

Danguolė Reikaitė
*Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato
kultūros ir gamtos paveldo programų vadovė*

TURINYS

Skiriaus
numeris

Paragrafo
numeris (-iai)

AKRONIMAI IR SANTRUMPOS

I. ĮVADAS

I.A	Įgyvendinimo gairės	1-3
I.B	Pasaulio paveldo konvencija	4-9
I.C	Pasaulio paveldo Konvencijos Šalys	10-16
I.D	Pasaulio paveldo Konvencijos Šalių visuotinis susirinkimas	17-18
I.E	Pasaulio paveldo komitetas	19-26
I.F	Pasaulio paveldo komiteto Sekretoriatas (Pasaulio paveldo centras)	27-29
I.G	Pasaulio paveldo komiteto patariamąsios organizacijos:	30-37
	• ICCROM	32-33
	• ICOMOS	34-35
	• IUCN	36-37
I.H	Kitos organizacijos	38
I.I	Pasaulio paveldo apsaugos partneriai	39-40
I.J	Kitos konvencijos, rekomendacijos ir programos	41-44

II. PASAULIO PAVELDO SĄRAŠAS

II.A	Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apibrėžtys	45-53
	• Kultūros ir gamtos paveldas	45
	• Mišrusis kultūros ir gamtos paveldas	46
	• Kultūriniai kraštovaizdžiai	47
	• Kilnojamosios paveldo vertybės	48
	• Paveldo vertybės išskirtinė visuotinė vertė	49-53

II.B	Reprezentatyvus, suderintas ir patikimas Pasaulio paveldo sąrašas	54-61
	• Globalinė strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo Pasaulio paveldo sąrašo	55-58
	• Kita veikla	59-61
II.C	Preliminarieji sąrašai	62-76
	• Procedūra ir forma	62-69
	• Preliminarieji sąrašai – planavimo ir vertinimo priemonė	70-73
	• Preliminariusius sąrašus rengiančioms valstybėms narėms teikiama pagalba bei jų kompetencijos stiprinimas	74-76
II.D	Išskirtinės visuotinės vertės nustatymo kriterijai	77-78
II.E	Vientisumas ir/ar autentiškumas	79-95
	• Autentiškumas	79-86
	• Vientisumas	87-95
II.F	Pasaulio paveldo apsauga ir valdymas	96-119
	• Paveldo apsaugą reglamentuojantys įstatymai, kiti teisės aktai ir sutartinės priemonės	98
	• Paveldo vertybės ribų nustatymas – sėkminga apsauga	99-102
	• Apsauginės zonos	103-107
	• Valdymo sistemos	108-118
	• Tvarus naudojimas	119
III. PAVELDO VERTYBIŲ ĮTRAUKIMO Į PASAULIO PAVELDO SĄRAŠĄ PROCEDŪRA		
III.A	Paraiškų rengimas	120-128
III.B	Paraiškos forma ir turinys	129-133
	1. Paveldo vertybės nustatymo procedūra	132.1
	2. Paveldo vertybės aprašymas	132.2
	3. Paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pagrindimas	132.3
	4. Paveldo vertybės išsaugojimo lygis ir veiksniai, turintys įtakos vertybei	132.4
	5. Paveldo vertybės apsauga ir valdymas	132.5
	6. Stebėseną	132.6

7. Dokumentai	132.7
8. Atsakingų institucijų atstovų adresai ir telefonai	132.8
9. Valstybės narės (valstybių narių) parašas	132.9
10. Reikiamas kopijų skaičius	132.10
11. Elektroninis ir popierinis paraiškos variantai	132.11
12. Paraiškos siuntimas	132.12
III.C Įvairių rūšių paveldo vertybių paraiškoms keliami reikalavimai	134-139
• Tarpvalstybinės vertybės	134-136
• Paveldo vertybių kompleksas	137-139
III.D Paraiškų registravimas	140-142
III.E Paraiškos vertinimas, kurį atlieka patariamasis organizacijos	143-151
III.F Paraiškų atsiėmimas	152
III.G Pasaulio paveldo komiteto sprendimai	153-160
• Paveldo vertybės įtraukimas į Pasaulio paveldo sąrašą	154-157
• Sprendimas neįtraukti vertybės į Pasaulio paveldo sąrašą	158
• Paraiškų gražinimas papildyti	159
• Atidėtos paraiškos	160
III.H Paraiškos, svarstomos skubos tvarka	161-162
III.I Pasaulio paveldo vertybės ribų, įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijų ar pavadinimo keitimas	163-167
• Nereikšmingi pasaulio paveldo vertybės ribų keitimai	163-164
• Esminiai paveldo vertybės ribų keitimai	165
• Kriterijų, kuriais remiantis paveldo vertybės yra įtraukiamos į Pasaulio paveldo sąrašą, keitimas	166
• Pasaulio paveldo vertybės pavadinimo keitimas	167
III.J Tvarkaraštis – pagrindiniai principai	168
IV. PASAULIO PAVELDO VERTYBIŲ IŠSAUGOJIMO LYGIO STEBĖSENA	
IV.A Atsakomoji stebėseną	169-176
• Atsakomosios stebėsenos apibrėžtis	169
• Atsakomosios stebėsenos tikslai	170-171
• Iš valstybių narių ir/ar kitų šaltinių gauta informacija	172-174
• Pasaulio paveldo komiteto sprendimai	175-176

IV.B	Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašas	177-191
	• Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą gairės	177
	• Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą kriterijai	178-182
	• Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą procedūra	183-189
	• Nuolatinis paveldo vertybių, įrašytų į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, išsaugojimo lygio vertinimas	190-191
IV.C	Galimo paveldo vertybių išbraukimo iš Pasaulio paveldo sąrašo procedūra	192-198
V. PERIODINIŲ ATASKAITŲ DĖL PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO TEIKIMAS		
V.A	Tikslai	199-202
V.B	Procedūra ir ataskaitų forma	203-207
V.C	Vertinimas ir tolesni veiksmai	208-210
VI. PARAMOS PASAULIO PAVELDO KONVENCIJAI SKATINIMAS		
VI.A	Tikslai	211
VI.B	Kompetencijos ugdymas ir moksliniai tyrimai	212-216
	• Globalinė mokymo strategija	213
	• Nacionalinės mokymo strategijos ir regioninis bendradarbiavimas	214
	• Moksliniai tyrimai	215
	• Tarptautinė parama	216
VI.C	Sąmoningumo ugdymas ir švietimas	217-222
	• Sąmoningumo ugdymas	217-218
	• Švietimas	219
	• Tarptautinė parama	220-222
VII. PASAULIO PAVELDO FONDAS IR TARPTAUTINĖ PARAMA		
VII.A	Pasaulio paveldo fondas	223-224
VII.B	Techninių, finansinių išteklių kaupimas ir partnerystė siekiant įgyvendinti Pasaulio paveldo konvenciją	225-232

VII.C	Tarptautinė parama	233-235
VII.D	Tarptautinės paramos teikimo principai ir prioritetų nustatymo tvarka	236-240
VII.E	Santrauka	241
VII.F	Procedūra ir forma	242-246
VII.G	Tarptautinės pagalbos prašymų vertinimas ir patvirtinimas	247-254
VII.H	Susitarimai dėl sutarties sudarymo	255
VII.I	Tarptautinės paramos įgyvendinimo vertinimas ir priežiūra	256-257
VIII. PASAULIO PAVELDO EMBLEMA		
VIII.A	Preambulė	258-265
VIII.B	Taikymas	266
VIII.C	Valstybių narių atsakomybė	267
VIII.D	Didėjantis deramas pasaulio paveldo emblemos naudojimas	268-274
	• Lentelių paveldo vertybėms, įtrauktoms į Pasaulio paveldo sąrašą, žymėti gamyba	269-274
VIII.E	Pasaulio paveldo emblemos naudojimo principai	275
VIII.F	Leidimo naudoti pasaulio paveldo emblema procedūra	276-278
	• Paprastas valstybinės institucijos sutikimas	276-277
	• Sutikimas, reikalaujant turinio kokybės kontrolės	278
	• Turinio aprobavimo forma	278
	• Pastabos	278
VIII.G	Valstybės narės teisė atlikti kokybės kontrolę	279
IX. INFORMACIJOS ŠALTINIAI		
IX.A	Sekretoriato kaupiama informacija	280-284
IX.B	Speciali informacija Pasaulio paveldo komiteto nariams ir valstybėms narėms	285-287
IX.C	Viešoji informacija ir leidiniai	288-290

PRIEDAI:	Puslapio numeris
1. Ratifikacijos/priėmimo ir prisijungimo dokumentų pavyzdžiai	73
2. Preliminariojo sąrašo pateikimo forma	75
3. Specifinių kategorijų vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą gairės	77
4. Pasaulio paveldo konvencijos reikalavimus atitinkantis autentiškumas	85
5. Paraiškos įtraukti vertybes į Pasaulio paveldo sąrašą forma	91
6. Patariamųjų organizacijų taikoma paraiškų vertinimo procedūra	105
7. Periodinių Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo ataskaitų forma	113
8. Tarptautinės paramos prašymo forma	123
9. Kriterijai, kuriuos taiko patariamąsios organizacijos vertindamos tarptautinės paramos prašymus	133
LEIDINIŲ APIE PASAULIO PAVELDĄ SĄRAŠAS	135

AKRONIMAI IR SANTRUMPOS

DoCoMoMo –	Tarptautinis moderniosios architektūros pastatų ir vietovių tyrinėjimo ir išsaugojimo komitetas <i>International Committee for the Documentation and Conservation of Monuments and Sites of the Modern Movement</i>
ICCROM –	Tarptautinis kultūros vertybių konservavimo ir restauravimo studijų centras <i>International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property</i>
ICOMOS –	Tarptautinė paminklų ir paminklinių vietovių taryba <i>International Council on Monuments and Sites</i>
IFLA –	Tarptautinė kraštovaizdžio architektų federacija <i>International Federation of Landscape Architects</i>
MAB –	UNESCO programa „Žmogus ir biosfera“ <i>Man and the Biosphere programme of UNESCO</i>
NVO –	Visuomeninė organizacija <i>Non-governmental organization (NGO)</i>
UNEP –	Jungtinių Tautų Aplinkosaugos programa <i>United Nations Environment Programme</i>
UNEP-WCMC –	Jungtinių Tautų Aplinkosaugos programa – Pasaulio aplinkosaugos priežiūros centras (UNEP) <i>World Conservation Monitoring Centre (UNEP)</i>
TICCIH –	Tarptautinis pramoninio paveldo išsaugojimo komitetas <i>International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage</i>
IUCN –	Pasaulio išsaugojimo sąjunga (anksčiau – Tarptautinė gamtos ir gamtos išteklių išsaugojimo sąjunga) <i>World Conservation Union (formerly the International Union for Conservation of Nature and Natural Resources)</i>
IUGS –	Tarptautinė geologijos mokslų sąjunga <i>International Union of Geological Sciences</i>
UNESCO –	Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>

I. IVADAS

I.A *Igyvendinimo gairės*

1. Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo gairių (toliau – Įgyvendinimo gairės) tikslas – palengvinti Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos (toliau – Pasaulio paveldo konvencija arba Konvencija) įgyvendinimą tokiais būdais:
 - a) įtraukiant vertybes į Pasaulio paveldo sąrašą ir Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą;
 - b) globojant ir išsaugant pasaulio paveldo vertybes;
 - c) teikiant tarptautinę paramą Pasaulio paveldo fondo lėšomis;
 - d) mobilizuojant paramos Konvencijai būdus nacionaliniu ir tarptautiniu mastu.
2. Įgyvendinimo gairės yra nuolat peržiūrimos ir atnaujinamos, kad į jas būtų įtraukti naujausi Pasaulio paveldo komiteto sprendimai.
3. Įgyvendinimo gairės yra skiriamos:
 - a) Pasaulio paveldo konvenciją pasirašiusioms valstybėms;
 - b) Išskirtinės visuotinės vertės kultūros ir gamtos paveldo globos tarpvyriausybiniam komitetui (toliau – Pasaulio paveldo komitetas arba Komitetas);
 - c) UNESCO Pasaulio paveldo centrai, kuris atlieka Pasaulio paveldo komiteto sekretoriato funkcijas (toliau – Sekretoriatas);
 - d) Pasaulio paveldo komiteto patariamosioms organizacijoms;
 - e) pasaulio paveldo vietovių vadovams, kitiems suinteresuotiems asmenims ir partneriams, susijusiems su pasaulio paveldo vertybių globa.

Istorinė Įgyvendinimo gairių sudarymo eiga aprašyta internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/guidelinshistorical>

I.B *Pasaulio paveldo konvencija*

4. Kultūros ir gamtos paveldas yra ne tik kiekvienos tautos, bet ir visos žmonijos neįkainojama ir nepakeičiama vertybė. Jos netekimas – nuniokojimas ar sunykimas – skurdina visų pasaulio tautų paveldą. Tam tikra pasaulio paveldo dalis, turinti išskirtinių savybių, gali būti vertinama kaip išskirtinės visuotinės reikšmės paveldas, kuris turi būti atitinkamai apsaugotas nuo vis didėjančių jam gresiančių pavojų.
5. UNESCO valstybės narės, siekdamos, kad būtų kuo geriau užtikrintas pasaulio paveldo vertybių nustatymas, apsauga, išsaugojimas ir pristatymas visuomenei, 1972 m. priėmė Pasaulio paveldo konvenciją. Konvencijoje buvo numatyta įkurti Pasaulio paveldo komitetą ir Pasaulio paveldo fondą. Komitetas ir fondas pradėjo veikti nuo 1976 m.

6. 1972 m. priėmus Konvenciją, tarptautinė bendruomenė pradėjo vartoti tvarios plėtros sąvoką. Gamtos ir kultūros paveldo apsauga ir išsaugojimas yra reikšmingi tvariai plėtrai.
7. Konvencijos siekis yra nustatyti, apsaugoti, išsaugoti, pristatyti ir ateities kartoms perduoti išskirtinės visuotinės reikšmės kultūros ir gamtos paveldą.
8. Buvo nustatyta paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijai ir sąlygos, kuriais remiantis būtų įvertinta paveldo vertybės išskirtinė visuotinė reikšmė ir kuriais vadovaujasi valstybės narės apsaugodamos ir valdydamos pasaulio paveldo vertybes.
9. Kai paveldo vertybei, įtrauktai į Pasaulio paveldo sąrašą, išskyla rimta ir reali grėsmė, Komitetas svarsto galimybę ją įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Kai paveldo vertybės išskirtinė visuotinė reikšmė, dėl kurios ji buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, yra prarandama, Komitetas svarsto galimybę išbraukti paveldo vertybę iš Pasaulio paveldo sąrašo.

I.C *Pasaulio paveldo Konvencijos Šalys*

10. Valstybės yra kviečiamos prisijungti prie Konvencijos. Ratifikacijos/priėmimo ir prisijungimo prie Konvencijos dokumentų formos yra nurodytos 1 priede. Pasirašyto dokumento originalas turi būti nusiųstas UNESCO generaliniam direktoriui.
11. Visą šios Konvencijos Šalių sąrašą galima rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/statesparties>.
12. Konvencijos Šalys yra skatinamos užtikrinti įvairių suinteresuotų grupių – paveldo vietovių valdytojų, vietinės ir regioninės valdžios, vietos bendruomenių, visuomeninių organizacijų ir kitų suinteresuotų šalių bei asmenų – įtraukimą į pasaulio paveldo vertybės nustatymo, įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą ir apsaugos procesus.
13. Konvencijos Šalys turi pateikti Sekretariatui tiesiogiai už Konvencijos įgyvendinimą atsakingų vyriausybinių organizacijų, kaip nacionalinių koordinatorių, pavadinimus ir adresus, kad Sekretariatas galėtų joms siųsti visus dokumentus ir oficialią korespondenciją.

Šių vyriausybinių organizacijų adresų sąrašą galima rasti internete, adresu:

<http://whc.unesco.org/en/statespartiesfocalpoints>.

Valstybės narės yra raginamos skleisti šią informaciją nacionaliniu lygiu ir užtikrinti jos atnaujinimą.

14. Valstybės narės yra raginamos reguliariai rengti šalies gamtos ir kultūros paveldo specialistų susitikimus, kad jie galėtų aptarti

klausimus, susijusius su Konvencijos įgyvendinimu. Prireikus valstybė narė į susitikimus gali kviešti dalyvauti patariamųjų organizacijų atstovus ar kitus šių sričių ekspertus.

15. Visiškai pripažindamos valstybių, kurių teritorijoje yra kultūros ir gamtos paveldas, suverenumą ir nepažeisdamos nacionalinių teisės aktų nustatytų nuosavybės teisių, Konvencijos Šalys pripažįsta, kad šis paveldas sudaro visuotinį paveldą ir tarptautinė bendruomenė privalo padėti jį apsaugoti.
- Valstybės narės, ratifikuodamos Konvenciją, įsipareigoja:
- a) užtikrinti kultūros ir gamtos paveldo, esančio šalies teritorijoje, nustatymą, paraiškų įtraukti paveldo vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą teikimą, apsaugą, išsaugojimą, pristatymą ir perdavimą ateities kartoms; teikti pagalbą nustatant, apsaugant, išsaugant ir pristatant kultūros ir gamtos paveldą, jeigu to paprašo valstybės, kurių teritorijoje yra tas paveldas; Pasaulio paveldo konvencijos 4 ir 6(2) straipsniai.
 - b) įtvirtinti bendrą valstybės politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui užtikrinti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime; Pasaulio paveldo konvencijos 5 straipsnis.
 - c) įtraukti paveldo apsaugą į bendrojo planavimo programas;
 - d) įkurti tarnybas, kurios rūpintųsi paveldo apsauga, išsaugojimu ir pristatymu;
 - e) plėtoti mokslinius ir techninius tyrimus, kurie padėtų atrasti veiksmingas kovos su paveldui gresiančiais pavojais priemones;
 - f) saugant paveldą imtis atitinkamų teisinių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių veiksmų;
 - g) skatinti nacionalinių ir regioninių mokymo centrų, kurie mokytų apsaugoti, išsaugoti ir pristatyti paveldą, įkūrimą ir/arba plėtrą bei remti mokslinius tyrimus šiose srityse;
 - h) sąmoningai nesiimti jokių veiksmų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai galėtų nuniokoti šalies ar kitos Konvencijos Šalies paveldą; Pasaulio paveldo konvencijos 6(3) straipsnis.
 - i) pateikti Pasaulio paveldo komitetui aprašą (toliau – preliminarusis sąrašas) vertybių, galimų įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą; Pasaulio paveldo konvencijos 11(1) straipsnis.
 - j) į Pasaulio paveldo fondą reguliariai mokėti įmokas, kurių dydį nustatė Konvencijos Šalių visuotinis susirinkimas; Pasaulio paveldo konvencijos 16(1) straipsnis.
 - k) svarstyti ir skatinti nacionalinių, viešųjų ir privačių fondų ar asociacijų, kurie remtų pasaulio paveldo apsaugą, kūrimą; Pasaulio paveldo konvencijos 17 straipsnis.
 - l) prisidėti prie tarptautinių kampanijų Pasaulio paveldo fondo lėšoms rinkti; Pasaulio paveldo konvencijos 18 straipsnis.
 - m) pasitelkiant švietimo ir informacines programas, stiprinti kultūros ir gamtos paveldo, apibūdinto 1 ir 2 Konvencijos straipsniuose, supratimą ir pagarbą bei informuoti visuomenę apie paveldui gresiančius pavojus; Pasaulio paveldo konvencijos 27 straipsnis.

n) teikti informaciją Pasaulio paveldo komitetui apie Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimą ir apie šalies paveldo vertybių išsaugojimo lygį;

Pasaulio paveldo konvencijos 29 straipsnis.
Rezoliucija, priimta 11-ojo valstybių narių visuotinio susirinkimo metu (1997).

16. Valstybės narės yra raginamos dalyvauti Pasaulio paveldo komiteto ir jam pavaldžių organizacijų sesijose.

Pasaulio paveldo komiteto VIDAUS REGLAMENTO 8(1) straipsnis.

I.D *Pasaulio paveldo Konvencijos Šalių visuotinis susirinkimas*

17. Pasaulio paveldo Konvencijos Šalių visuotinis susirinkimas vyksta UNESCO generalinės konferencijos metu. Visuotiniai susirinkimai vyksta vadovaujantis VIDAUS REGLAMENTU, kuri galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/garules>

Pasaulio paveldo konvencijos 8(1) straipsnis.
Pasaulio paveldo komiteto VIDAUS REGLAMENTO 49 straipsnis.

18. Visuotinis susirinkimas nustato kiekvienai valstybei privalomą vienodo procento įmokų į Pasaulio paveldo fondą dydį ir renka Pasaulio paveldo komiteto narius. Pasaulio paveldo komitetas teikia savo veiklos ataskaitas visuotiniam susirinkimui ir UNESCO generalinei konferencijai.

Pasaulio paveldo konvencijos 8(1), 16(1) ir 29 straipsniai.
Pasaulio paveldo komiteto VIDAUS REGLAMENTO 49 straipsnis.

I.E *Pasaulio paveldo komitetas*

19. Pasaulio paveldo komitetą sudaro 21 narys. Komitetas renkasi mažiausiai kartą per metus (birželio arba liepos mėnesiais). Komitetas įkuria biurą, kuris renkasi prireikus Komiteto sesijų metu. Komiteto ir biuro sudėtį galima sužinoti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/committeemembers>

Į Pasaulio paveldo komitetą galima kreiptis per Sekretoriatą, kurio funkcijas atlieka Pasaulio paveldo centras.

20. Komiteto susirinkimai vyksta vadovaujantis VIDAUS REGLAMENTU, kuri galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/committeerules>

21. Komiteto nario mandatas galioja 6 metus. Tačiau siekiant užtikrinti darnų šalių atstovavimą ir rotaciją Komitete, visuotinis susirinkimas skatina valstybes nars savanoriškai mažinti mandato galiojimo trukmę nuo 6 iki 4 metų ir nereikalauti antro mandato iš eilės.

Pasaulio paveldo konvencijos 9(1) straipsnis.
Pasaulio paveldo konvencijos 8(2) straipsnis, 7 (1989), 12 ir 13 (2001) Pasaulio paveldo Konvencijos Šalių visuotinių susirinkimų rezoliucijos.

22. Tam tikras vietų skaičius gali būti skirtas valstybėms narėms, kurių nė viena paveldo vertybė nėra įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, jei Komitetas taip nusprendžia sesijos, vykstančios prieš visuotinį susirinkimą, metu.

Valstybių narių Generalinės asamblėjos VIDAUS REGLAMENTO 14.1 straipsnis.

23. Komitetas, priimdamas sprendimus, remiasi objektyviais ir moksliniais kriterijais, todėl visi Komiteto priimti sprendimai turi būti kruopščiai ir atsakingai vykdomi. Komitetas pripažįsta, kad tokie sprendimai priklauso nuo:

- a) kruopščiai parengtų dokumentų;
 b) rūpestingai taikomų ir nuoseklių procedūrų;
 c) kompetentingų ekspertų vertinimo; ir
 d) jeigu reikia, ekspertų arbitražo.
- 24.** Komitetas, bendradarbiaudamas su valstybėmis narėmis, atlieka šias funkcijas:
- a) remdamasis valstybių narių pateiktais preliminariaisiais sąrašais ir paraiškėmis, nustato išskirtinės visuotinės reikšmės gamtos ir kultūros vertybes, kurias reikia saugoti remiantis Konvencija, ir įtraukia šias vertybes į Pasaulio paveldo sąrašą; Pasaulio paveldo konvencijos 11(2) straipsnis.
- b) remdamasis atsakomosios stebėsenos duomenimis (žr. IV skyrių) ir periodinėmis ataskaitomis (žr. V skyrių), stebi į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytų vertybių išsaugojimo lygį; Pasaulio paveldo konvencijos 11(7) ir 29 straipsniai.
- c) sprendžia, kurias Pasaulio paveldo sąrašo vertybes įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą arba išbraukti iš jo; Pasaulio paveldo konvencijos 11(4) ir 11(5) straipsniai.
- d) sprendžia, ar paveldo vertybė turi būti išbraukta iš Pasaulio paveldo sąrašo (žr. IV skyrių);
- e) nustato procedūrą, pagal kurią nagrinėjami tarptautinės pagalbos prašymai, inicijuoja tyrimus ar konsultacijas, reikalingus sprendimui priimti (žr. VII skyrių); Pasaulio paveldo konvencijos 21(1) ir 21(3) straipsniai.
- f) numato tinkamiausias Pasaulio paveldo fondo lėšų panaudojimo sąlygas ir būdus, taip padėdamas valstybėms narėms apsaugoti savo išskirtinę visuotinę reikšmę turinčias paveldo vertybes; Pasaulio paveldo konvencijos 13(6) straipsnis.
- g) ieško būdų, kaip padidinti Pasaulio paveldo fondo lėšas;
- h) kas dveji metai pateikia veiklos ataskaitą valstybių narių visuotiniam susirinkimui ir UNESCO generalinei konferencijai; Pasaulio paveldo konvencijos 29(3) straipsnis ir Pasaulio paveldo komiteto Vidaus reglamento 49 straipsnis.
- i) reguliariai peržiūri ir įvertina Konvencijos įgyvendinimą;
- j) periodiškai peržiūri ir atnaujina Įgyvendinimo gaires.
- 25.** Siekdamas palengvinti Konvencijos įgyvendinimą, Komitetas nustato strateginius tikslus. Jie yra periodiškai peržiūrimi ir tikslinami, siekiant užtikrinti veiksmingą atsaką į pasaulio paveldui iškylančias naujas grėsmes. Pirmosios „Strateginės gairės“, kurias Komitetas priėmė 1992 m., pateiktos WHC-92/CONF.002/12 dokumento II priede.
- 26.** Dabartiniai strateginiai tikslai (taip pat nurodomi kaip „keturi Cs“//„4 Cs“//) yra šie: 2002 metais Pasaulio paveldo komitetas peržiūrėjo savo strateginius tikslus. Budapešto deklaraciją dėl pasaulio paveldo (2002) galima rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/budapestdeclaration>
1. didinti Pasaulio paveldo sąrašo patikimumą;
 2. užtikrinti veiksmingą pasaulio paveldo vertybių išsaugojimą;
 3. valstybėse narėse sudaryti palankias sąlygas veiksmingai kompetencijai stiprinti;
 4. naudojantis viešaisiais ryšiais didinti visuomenės sąmoningumą, skatinti jos dalyvavimą bei paramą pasaulio paveldui.

I.F *Pasaulio paveldo komiteto sekretoriatas* *(Pasaulio paveldo centras)*

UNESCO World Heritage Centre
7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0) 1 4568 1571
Faks. +33 (0) 1 4568 5570
El. p. wh-info@unesco.org
<http://whc.unesco.org/>

27. Pasaulio paveldo komitetui padeda UNESCO generalinio direktoriaus skiriamas Sekretoriatas. Šiuo metu Sekretoriato funkcijas atlieka Pasaulio paveldo centras, specialiai dėl to įkurtas 1992 m. UNESCO generalinis direktorius paskyrė Pasaulio paveldo centro direktorių Komiteto sekretoriumi. Sekretoriatas padeda valstybėms narėms ir patariamosioms organizacijoms bei bendradarbiauja su jomis. Sekretoriatas glaudžiai bendradarbiauja su kitais UNESCO padaliniais ir biurais.

Pasaulio paveldo konvencijos
14 straipsnis.

Pasaulio paveldo komiteto
Vidaus reglamento 43
straipsnis.

2003 m. spalio 21 d. 16-asis
platinamas laiškas, kurį galima
rasti internete, adresu:
[http://whc.unesco.org/circs/
circ03-16e.pdf](http://whc.unesco.org/circs/circ03-16e.pdf)

28. Pagrindinės Sekretoriato užduotys yra šios:

- a) organizuoti visuotinio susirinkimo ir Komiteto susitikimus;
- b) įgyvendinti Pasaulio paveldo komiteto sprendimus ir visuotinio susirinkimo rezoliucijas, rengti šių sprendimų ir rezoliucijų įgyvendinimo ataskaitas;
- c) priimti, registruoti paraiškas dėl paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, tikrinti, ar jos išsamiai užpildytos bei saugoti jas ir perduoti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms;
- d) koordinuoti studijas ir veiklą, susijusias su Visuotine strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo pasaulio paveldo sąrašo;
- e) organizuoti periodinių ataskaitų teikimo procedūrą ir koordinuoti atsakomosios stebėsenos veiksmus;
- f) koordinuoti tarptautinę paramą;
- g) telkti nebiudžetines lėšas, skiriamas pasaulio paveldo vertybėms saugoti ir valdyti;
- h) padėti valstybėms narėms įgyvendinti Komiteto programas ir projektus; ir
- i) propaguoti pasaulio paveldą ir Konvenciją, platinant informaciją valstybėms narėms, patariamosioms organizacijoms ir plačiajai visuomenei.

14.2 Pasaulio paveldo
konvencijos straipsnis

14.2 Pasaulio paveldo
konvencijos straipsnis ir
Budapešto deklaracija dėl
pasaulio paveldo (2002)

29. Šios veiklos pagrindas yra Pasaulio paveldo komiteto sprendimai, jo nustatyti strateginiai tikslai, taip pat valstybių narių visuotinio susirinkimo rezoliucijos. Veikla yra plėtojama glaudžiai bendradarbiaujant su patariamosiomis organizacijomis.

I.G *Pasaulio paveldo komiteto patariamųjų* *organizacijų*

30. Pasaulio paveldo komitetui pataria ICCROM (Tarptautinis kultūros vertybių išsaugojimo ir restauravimo studijų centras), ICOMOS (Tarptautinė paminklų ir paminklinių vietovių taryba) ir IUCN (Pasaulio išsaugojimo sąjunga).

Pasaulio paveldo konvencijos
8.3 straipsnis.

31. Patariamiosios organizacijos atlieka šias funkcijas:
- a) pagal savo kompetenciją teikia patarimus dėl Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo; Pasaulio paveldo konvencijos 13.7 straipsnis.
 - b) padeda Sekretariatui rengti Komiteto dokumentus, Komiteto posėdžių darbotvarkę ir įgyvendinti Komiteto sprendimus;
 - c) padeda kuriant ir įgyvendinant Globalinę strategiją dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo pasaulio paveldo sąrašo, Globalinę mokymo strategiją, periodinių ataskaitų teikimo procedūras, taip pat stengiasi, kad kuo veiksmingiau būtų panaudotos Pasaulio paveldo fondo lėšos;
 - d) stebi pasaulio paveldo vertybių išsaugojimo lygį ir nagrinėja tarptautinės pagalbos prašymus; Pasaulio paveldo konvencijos 14.2 straipsnis.
 - e) ICOMOS ir IUCN vertina paraiškas dėl paveldo vertybių įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą bei teikia vertinimo ataskaitas Komitetui; ir
 - f) dalyvauja Pasaulio paveldo komiteto bei Biuro susirinkimuose, turėdamos patariamąją galią. Pasaulio paveldo konvencijos 8.3 straipsnis.

ICCROM

32. ICCROM (Tarptautinis kultūros vertybių konservavimo ir restauravimo studijų centras) yra tarptautinė tarpvyriausybė organizacija, kurios būstinė yra Romoje, Italijoje. Ši organizacija buvo įkurta 1956 m. UNESCO iniciatyva. ICCROM statute nurodytos tokios šios organizacijos funkcijos: įgyvendinti mokslinių tyrimų, dokumentų rengimo, techninės pagalbos, mokymo ir sąmoningumo skatinimo programas, kuriomis siekiama pagerinti kilnojamojo ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą.
33. ICCROM atlieka šias specifines funkcijas, susijusias su Konvencijos įgyvendinimu: yra pagrindinis mokymo apie kultūros paveldą bei pasaulio paveldo vertybių išsaugojimo lygio stebėsenos partneris, peržiūri valstybių narių tarptautinės pagalbos prašymus ir remia kompetencijos stiprinimo programas.

ICCROM

Via di S. Michele, 13
I-00153 Rome, Italy (Italija)
Tel. +39 06 585531
Faks. +39 06 5855 3349
El. p. iccrom@iccrom.org
<http://www.iccrom.org>

ICOMOS

34. ICOMOS (Tarptautinė paminklų ir paminklinių vietovių taryba) yra nevyriausybė organizacija, įkurta 1965 m., kurios būstinė yra Paryžiuje, Prancūzijoje. Jos užduotis – skatinti teorinių žinių, metodologijos, mokslinių technologijų taikymą rūpinantis architektūrinio ir archeologinio paveldo išsaugojimu. Jos veikla pagrįsta principais, išdėstytais 1964 m. priimtoje Tarptautinėje paminklų ir paminklinių vietovių konservavimo ir restauravimo chartijoje (dar vadinama Venecijos chartija).
35. ICOMOS atlieka šias specifines funkcijas, susijusias su Konvencijos įgyvendinimu: vertina vertybes, pasiūlytas įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą, stebi pasaulio paveldo vertybių išsaugojimo lygį, peržiūri valstybių narių tarptautinės pagalbos prašymus ir remia kompetencijos stiprinimo programas.

ICOMOS

49-51, rue de la Fédération
75015 Paris, France
(Prancūzija)
Tel. +33 (0)1 4567 6770
Faks. +33 (0)1 4566 0622
El. p. secretariat@icomos.org
<http://www.icomos.org>

IUCN

36. IUCN (Pasaulio apsaugos sąjunga, anksčiau - Tarptautinė gamtos ir gamtos išteklių apsaugos sąjunga) buvo įkurta 1948 m. ir partnerystės ryšiais visame pasaulyje vienija šalių vyriausybes, nevyriausybinės organizacijas ir mokslininkus. IUCN misija - daryti įtaką ir padėti viso pasaulio visuomenei išsaugoti gamtos vientisumą ir įvairovę bei rūpintis, kad gamtos išteklių naudojimas būtų darnus, teisingas ir ekologiškai tvarus. IUCN būstinė yra įsikūrusi Glande, Šveicarijoje.
37. IUCN atlieka šias specifines funkcijas, susijusias su Konvencijos įgyvendinimu: vertina paveldo vertybes, siūlomas įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą, stebi pasaulio gamtos paveldo vertybių išsaugojimo lygį, peržiūri valstybių narių tarptautinės pagalbos prašymus ir remia kompetencijos stiprinimo programas.

IUCN (The World Conservation Union)
rue Mauverney 28
CH-1196 Gland, Switzerland
(Šveicarija)
Tel. + 41 22 999 0001
Faks.: +41 22 999 0010
El. p. mail@hq.iucn.org
<http://www.iucn.org>

I.H *Kitos organizacijos*

38. Komitetas gali kreiptis į kitas kompetentingas tarptautines ir nevyriausybinės ekspertų organizacijas prašydamas padėti įgyvendinti programas ir projektus.

I.I *Pasaulio paveldo apsaugos partneriai*

39. Partnerystė rengiant ir teikiant paraiškas, administruojant paveldo vietoje ir atliekant jos stebėseną yra reikšmingas įnašas saugant pasaulio paveldo vertybes ir įgyvendinant Konvenciją.
40. Pasaulio paveldo apsaugos partneriai gali būti fiziniai ar kiti suinteresuoti asmenys, ypač vietos bendruomenės, vyriausybės, nevyriausybės, privačios organizacijos, paveldo vertybių savininkai - visi, kurie suinteresuoti pasaulio paveldo vertybės išsaugojimu bei valdymu ir prisideda prie šios veiklos plėtojimo.

I.J *Kitos konvencijos, rekomendacijos ir programos*

41. Pasaulio paveldo komitetas pripažįsta pranašumus, kuriuos teikia jo veiklos derinimas su kitomis UNESCO programomis ir tiesiogiai susijusiomis konvencijomis. Atitinkamų globalinių paveldo globos veiksmų, konvencijų ir tarptautinių programų sąrašas pateikiamas 44 paragrafe.
42. Pasaulio paveldo komitetas, padedamas Sekretoriato, užtikrina tinkamą veiklos koordinavimą ir pasikeitimą informacija dėl Pasaulio paveldo konvencijos ir kitų konvencijų tarp programų ir tarptautinių organizacijų, kurių veikla susijusi su kultūros ir gamtos paveldo vertybių išsaugojimu.
43. Komitetas gali kviešti su kitomis konvencijomis susijusių tarpvyriausybinių organizacijų atstovus dalyvauti susirinkimuose stebėtojais. Komitetas gali skirti savo atstovą stebėti kitų tarpvyriausybinių institucijų susirinkimų, į kuriuos jis bus pakviestas.

44. Rinktinis globalinių konvencijų ir programų, susijusių su gamtos ir kultūros paveldo globa, sąrašas.

UNESCO konvencijos ir programos

Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija (1954) ir jos protokolai

I protokolas (1954)

II protokolas (1999)

http://www.unesco.org/culture/laws/hague/html_eng/page1.shtml

Nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija (1970)

http://www.unesco.org/culture/laws/1970/html_eng/page1.shtml

Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija (1972)

http://www.unesco.org/whc/world_he.htm

Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencija (2001)

http://www.unesco.org/culture/laws/underwater/html_eng/convention.shtml

Nematerialiojo kultūros paveldo apsaugos konvencija (2003)

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf>

Programa „Žmogus ir biosfera“

<http://www.unesco.org/mab/>

Kitos konvencijos

Konvencija dėl tarptautinės reikšmės šlapžemių, ypač vandens paukščių buveinių (Ramsaras) (1971)

http://www.ramsar.org/key_conv_e.htm

Nykstančios laukinės faunos ir floros tarptautinės prekybos konvencija (CITES) (1973)

<http://www.cites.org/eng/disc/text.shtml>

Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija (CMS) (1979)

http://www.unep-wcmc.org/cms/cms_conv.htm

Jungtinių Tautų Jūros teisės konvencija (UNCLOS) (1982)

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

Biologinės įvairovės konvencija (1992)

<http://www.biodiv.org/convention/articles.asp>

UNIDROIT Konvencija dėl pavogtų ar neteisėtai išvežtų kultūros objektų (Roma, 1995)

<http://www.unidroit.org/english/conventions/culturalproperty/c-cult.htm>

Jungtinių Tautų Klimato kaitos konvencija (Niujorkas, 1992)

http://unfccc.int/essential_background/convention/background/items/350.php

II. PASAULIO PAVELDO SĄRAŠAS

II.A *Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apibrėžtys*

Kultūros ir gamtos paveldas

45. Kultūros ir gamtos paveldo apibrėžtys Pasaulio paveldo konvencijos 1 ir 2 straipsniuose.

1 straipsnis

„Šioje Konvencijoje „kultūros paveldu“ laikomi:

paminklai: architektūros statiniai, monumentaliosios skulptūros ir tapybos kūriniai, archeologinės kilmės elementai ar statiniai, užrašai, urviniai būstai ir įdomybių deriniai, turintys išskirtinę visuotinę reikšmę istorijos, meno ar mokslo požiūriu;

pastatų grupės: atskirų ar sujungtų pastatų grupės, kurios savo architektūra, savo vienove ar vieta kraštovaizdyje turi išskirtinę visuotinę reikšmę istorijos, meno ar mokslo požiūriu;

vietovės: žmogaus arba bendrai gamtos ir žmogaus sukurti dariniai ir vietovės, įskaitant archeologines vietas, turintys išskirtinę visuotinę reikšmę istoriniu, estetiniu, etnologiniu ar antropologiniu požiūriu.“

2 straipsnis

„Šioje Konvencijoje „gamtos paveldu“ laikomi:

gamtos įžymybės, kurias sudaro fiziniai ir biologiniai dariniai ar tokių darinių grupės, turintys išskirtinę visuotinę reikšmę estetiniu ar moksliniu požiūriu;

geologiniai ir fiziografiniai dariniai ir tiksliai apibrėžtos vietovės, kurios yra nykstančių gyvūnų ir augalų rūšių buveinės, turinčios išskirtinę visuotinę reikšmę mokslo ar išsaugojimo požiūriu;

savitos gamtos vietovės arba tiksliai apibrėžti arealai, turintys išskirtinę visuotinę reikšmę mokslo, išsaugojimo ar gamtos grožio požiūriu.“

Mišrusis kultūros ir gamtos paveldas

46. Paveldo vertybės yra laikomos mišriu kultūros ir gamtos paveldu, jei atitinka dalį arba visus 1 ir 2 Konvencijos straipsniuose pateiktų apibrėžčių reikalavimus.

Kultūriniai kraštovaizdžiai

47. Kultūriniai kraštovaizdžiai yra kultūros vertybės ir jie reprezentuoja Konvencijos 1 straipsnyje nustatytus „bendrai gamtos ir žmogaus sukurtus darinius...“. Jie atspindi per daugelį amžių vykusią žmonijos raidą ir įsikūrimą, veikiamus fizinių apri-

3 priedas

bojimų ir (arba) galimybių, kuriuos sudaro natūrali aplinka bei nuoseklūs socialiniai, ekonominiai ir kultūriniai - vidiniai bei išoriniai - veiksniai.

Kilnojamosios paveldo vertybės

48. Paraiškos dėl nekilnojamųjų paveldo vertybių, kurios gali tapti kilnojamosiomis, nenagrinėjamos.

Paveldo vertybės išskirtinė visuotinė vertė

49. Paveldo vertybės išskirtinė visuotinė vertė - tai tokia išskirtinė kultūros ir (ar) gamtos reikšmė, kurios neapriboja valstybių sienos. Ji yra svarbi visos žmonijos dabarties ir ateities kartoms. Todėl nuolatinė tokio paveldo apsauga yra didelis visos tarptautinės bendruomenės rūpestis. Komitetas nustato kriterijus, pagal kuriuos paveldo vertybės yra įtraukiamos į Pasaulio paveldo sąrašą.
50. Valstybės narės yra raginamos į Pasaulio paveldo sąrašą siūlyti įtraukti išskirtinės visuotinės reikšmės kultūros ir/ar gamtos vertybes.
51. Įtraukdamas vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą Komitetas įvardija paveldo vertybei tinkamą išskirtinės visuotinės reikšmės bruožą (žr. 154 paragrafą), kuriuo ateityje bus remiamasi efektyviai apsaugant ir valdant paveldo vertybę.
52. Konvencija siekia apsaugoti ne visas ypatingai vertingas ar įdomias bei svarbias paveldo vertybes, bet tik tam tikras išskirtines tarptautinės reikšmės vertybes. Nereikia manyti, kad nacionalinės ar regioninės reikšmės vertybė gali būti automatiškai įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą.
53. Komitetui pateiktose paraiškose dėl paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą turi atsispindėti besąlygiškas valstybės narės įsipareigojimas pagal išgales išsaugoti šį paveldą. Šis įsipareigojimas grindžiamas atitinkama politika jau nustatytais ar siūlomomis nustatyti teisinėmis, mokslinėmis, techninėmis, administracinėmis ir finansinėmis priemonėmis, saugančiomis vertybę ir jos išskirtinę visuotinę vertę.

II.B *Reprezentatyvus, suderintas ir patikimas Pasaulio paveldo sąrašas*

54. Komitetas siekia sudaryti reprezentatyvų, suderintą ir patikimą Pasaulio paveldo sąrašą, vadovaudamasis 4 strateginiais tikslais, nustatytais 26-osios Komiteto sesijos metu (Budapeštas, 2002).

Budapešto deklaracija dėl pasaulio paveldo (2002):
<http://whc.unesco.org/en/budapestdeclaration>

Globalinė strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo Pasaulio paveldo sąrašo

55. Globalinė strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo Pasaulio paveldo sąrašo buvo parengta siekiant nustatyti svarbius Pasaulio paveldo sąrašo trūkumus ir juos pašalinti. Vis daugiau valstybių yra skatinamos ratifikuoti Konvenciją ir, vadovaujantis 62 paragrafe pateiktu apibrėžimu, sudaryti preliminariusius sąrašus bei rengti paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą paraiškas.

(žr. <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>).

18-osios Komiteto sesijos metu (1994, Puketo saloje) priimti nutarimai dėl ekspertų ataskaitos apie Globalinę strategiją ir teminius tyrimus dėl reprezentatyvaus Pasaulio paveldo sąrašo (1994 m. birželio 20–22 d.).

Visuotinė strategija pirmiausia buvo skirta kultūros paveldui. Pasaulio paveldo komiteto prašymu Globalinės strategijos koncepcija buvo papildyta gamtos paveldo bei mišriojo kultūros ir gamtos paveldo sąvokomis.

56. Valstybės narės ir patariamiosios organizacijos yra raginamos kartu su Sekretoriatu ir kitais partneriais prisidėti prie Visuotinės strategijos įgyvendinimo: tuo tikslu organizuojami regioniniai ir teminiai susirinkimai, lyginamieji bei teminiai tyrimai Globalinės strategijos įgyvendinimo klausimais. Tyrimų ir susirinkimų rezultatai yra skelbiami viešai siekiant padėti valstybėms narėms parengti preliminariusius sąrašus ir paveldo vertybių paraiškas. Ekspertų susitikimų ataskaitas ir Pasaulio paveldo komitetui pateiktus tyrimų duomenis galima rasti internete, adresu:

<http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>

57. Turi būti stengiamasi, kad į Pasaulio paveldo sąrašą būtų įtrauktas vienodas kiekis ir kultūros, ir gamtos paveldo vertybių.
58. Į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomų įtraukti paveldo vertybių skaičius oficialiai neribojamas.

Kita veikla

59. Siekiant sudaryti reprezentatyvų, suderintą ir patikimą Pasaulio paveldo sąrašą, valstybės narės yra raginamos įvertinti, ar į Pasaulio paveldo sąrašą yra pakankamai įtraukta jų šalyse esančių paveldo vertybių ir, jeigu taip, – sulėtinti paraiškų teikimą tokiais būdais:

- savanoriškai pačių valstybių nustatyta tvarka sulėtinti paraiškų teikimą; ir (ar)
- į Pasaulio paveldo sąrašą siūlyti įtraukti tik nepakankamai atstovaujамų paveldo vertybių kategorijų paraiškas; ir (ar)
- paraiškas dėl vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą susieti su kitos valstybės, kurios paveldas nėra deramai pristatytas, paraiška; arba
- savanoriškai nuspręsti sustabdyti naujų paraiškų dėl vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą teikimą.

12-ojo visuotinio susirinkimo metu priimta rezoliucija (1999).

- 60.** Valstybės narės, kurių ne visų kategorijų išskirtinės visuotinės reikšmės paveldo vertybės įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą, yra kviečiamos:
- a) teikti pirmenybę preliminariojo sąrašo sudarymui ir paraiškų rengimui;
 - b) regioniniu lygiu užmegzti ir stiprinti partnerystės ryšius, keičiantis techninių ir ekspertinių tyrimų atlikimo patirtimi;
 - c) skatinti dvišalį ir daugiašalį bendradarbiavimą, siekiant plėtoti tyrimus ir gerinti už paveldo apsaugą, išsaugojimą ir valdymą atsakingų institucijų technines galimybes; ir
 - d) kuo dažniau dalyvauti Pasaulio paveldo komiteto sesijose.
- 61.** Komitetas nusprendė 30-osios Pasaulio paveldo komiteto sesijos metu (2006 m.) taikyti tokią laikiną bandomąją procedūrą:
- a) išnagrinėti ne daugiau kaip du išsamius kiekvienos valstybės narės prašymus tuo atveju, jei vienas iš prašymų bus susijęs su gamtos vertybe; ir
 - b) metinis paraiškų skaičius neturi viršyti 45. Į šį kiekį įskaičiuojamos ir per ankstesnes Komiteto sesijas atmestos ar atidėtos papildyti paraiškos (išskyrus nereikšmingus paveldo vietovės ribų pakeitimus), tarpvalstybinės ir paveldo vertybių kompleksų paraiškos;
 - c) prašymai bus svarstomi tokia prioritetų tvarka:
 - (i) valstybių narių, neturinčių paveldo vertybių, įtrauktų į Pasaulio paveldo sąrašą, prašymai;
 - (ii) bet kurios valstybės narės paveldo vertybių paraiškos, jei jos kultūros ar gamtos paveldo vertybės į Pasaulio paveldo sąrašą neįtrauktos arba jų įtraukta nepakankamai;
 - (iii) kitos paraiškos;
 - (iv) taikant šią prioritetų sistemą, data, kai Sekretoriatas gaus išsamią paraišką, bus antraeilis atrankos kriterijus, taikomas tai kategorijai, kurios paraiškų skaičius pasieks Komiteto nustatytą ribą.
- Ši procedūra bus peržiūreta 31-osios Komiteto sesijos metu (2007 m.).

12-ojo visuotinio susirinkimo metu priimta rezoliucija (1999).

24-osios Komiteto sesijos VI.2.3.3 sprendimas, 28-osios Komiteto sesijos 13.1 sprendimas ir 7-osios neeilinės Komiteto sesijos 4B.1 sprendimas.

II.C *Preliminarieji sąrašai*

Procedūra ir forma

- 62.** Preliminarusis sąrašas – tai paveldo vertybių, esančių valstybės narės teritorijoje ir tinkamų įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, sąrašas. Valstybės narės į preliminarųjį sąrašą turėtų įtraukti, jų nuomone, išskirtinės visuotinės vertės kultūros ir gamtos paveldo vertybes, kurias ateityje ketina siūlyti įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą.

Pasaulio paveldo konvencijos 1, 2 ir 11(1) straipsniai

63. Paraiškos dėl paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą nesvarstomos, jei prieš tai valstybė narė nėra įtraukusi siūlomos paveldo vertybės į preliminarųjį sąrašą. 24-osios Komiteto sesijos VI.2.3.2 sprendimas
64. Valstybės narės, sudarančios preliminaruosius sąrašus, yra raginamos bendradarbiauti su įvairiais partneriais: paveldo vietovių valdytojais, vietos ir regioninės valdžios institucijomis, vietos bendruomene, nevyriausybinėmis ir kitomis suinteresuotomis organizacijomis bei asmenimis.
65. Valstybės narės preliminarųjį sąrašą pateikia Sekretariatui, pageidautina nors vieneriais metais anksčiau, nei bus teikiama paraiška. Valstybės narės yra raginamos mažiausiai kas 10 metų peržiūrėti ir teikti atnaujintą preliminarųjį sąrašą.
66. Pageidaujama, kad valstybės narės pristatytų preliminarųjį sąrašą anglų arba prancūzų kalba 2 priede pateikta forma, kurioje yra prašoma nurodyti vertybių pavadinimus, geografines koordinates, trumpą vertybės aprašymą ir išskirtinės visuotinės vertės pagrindimą.
67. Išsamus ir tinkamai pasirašytas preliminarusis sąrašas pristatomas į Pasaulio paveldo centrą šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0)1 4568 1136
El. p. wh-tentativelists@unesco.org

68. Jeigu buvo pateikta išsami informacija, Sekretoriatas užregistruoja preliminarųjį sąrašą ir perduoda jį kompetentingoms patariamosioms organizacijoms susipažinti. Visų preliminarųjų sąrašų santrauka kiekvienais metais pristatoma Komitetui. Sekretoriatas, konsultuodamasis su paraišką pateikusiomis valstybėmis narėmis, atnaujina anksčiau preliminaruosiuose sąrašuose pateiktus duomenis: pirmiausia, iš preliminarinio sąrašo išbraukia į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktas paveldo vertybes ir neįtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą vertybes. 7-osios neeilinės Komiteto sesijos 4A sprendimas
69. Valstybių narių preliminarieji sąrašai skelbiami internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists> 27-osios Komiteto sesijos 8A sprendimas

Preliminarieji sąrašai – planavimo ir vertinimo priemonė

70. Preliminarieji sąrašai yra planavimo dokumentai, naudingi ir svarbūs valstybėms narėms, Pasaulio paveldo komitetui, Sekretariatui ir patariamosioms organizacijoms, nes juose pateikiama informacija apie būsimas paraiškas.

71. Valstybės narės yra skatinamos susipažinti su Pasaulio paveldo sąrašo ir preliminariųjų sąrašų analizėmis, kurias, Komiteto prašymu, atlieka ICOMOS ir IUCN, siekdamos nustatyti Pasaulio paveldo sąrašo trūkumus. Tokios analizės gali padėti valstybėms narėms palyginti potencialius siūlymus įtraukti paveldo vertybes į Pasaulio paveldo sąrašą pagal temas, regionus, geokultūrinius regionus, biogeografines sritis.
- 24-osios Komiteto sesijos VI.2.3.2(ii) sprendimas
Dokumentas WHC- 04/28.COM/13.B I ir II
<http://whc.unesco.org/archive/2004/whc04-28com-13ble.pdf>
ir
<http://whc.unesco.org/archive/2004/whc04-28com-13b2e.pdf>
72. Valstybės narės taip pat yra skatinamos susipažinti su teminėmis specializuotomis studijomis, kurias rengia patariamąsios organizacijos (žr. 147 paragrafą). Šiose studijose turi būti remiamasi valstybių narių pateiktų preliminariųjų sąrašų analizėmis, susirinkimų dėl preliminariųjų sąrašų suderinimo ataskaitomis bei kitomis techninėmis studijomis, kurias rengia patariamąsios organizacijos ir kiti kompetentingi asmenys ir organizacijos. Jau baigtų studijų sąrašas skelbiamas internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>
- Teminės studijos skiriasi nuo lyginamosios analizės. Pastaroji yra atliekama valstybių narių, kai jos siūlo paveldo vertybę įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą (žr. 132 paragrafą).
73. Valstybės narės yra raginamos derinti preliminariuosius sąrašus regioniniu lygiu ir pagal temas. Preliminariųjų sąrašų derinimas – tai toks procesas, kurio metu valstybės narės, padedamos patariamųjų organizacijų, bendrai įvertina preliminariuosius sąrašus, kad kritiškai įvertintų trūkumus bei nustatytų bendras temas. Derinimo rezultatai gali padėti sudaryti geresnius preliminariuosius sąrašus, paskatinti valstybes nares teikti paraiškas dėl naujų vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą bei bendradarbiauti su kitomis valstybių narių grupėmis, rengiančiomis tokias paraiškas.
- Preliminariuosius sąrašus rengiančioms valstybėms narėms teikiama pagalba bei jų kompetencijos stiprinimas
74. Siekiant įgyvendinti Visuotinę strategiją, reikia bendromis pastangomis stiprinti kompetenciją bei plėtoti praktinius mokymus. Šios pastangos padeda valstybėms narėms įgyti patirties ir/arba ją įtvirtinti, nes tokia patirtis reikalinga rengiant, atnaujinant ir derinant preliminariuosius sąrašus bei rengiant paraiškas.
75. Valstybės narės gali prašyti tarptautinės paramos preliminariajam sąrašui parengti, atnaujinti ir derinti (žr. VII skyrių).
76. Patariamąsios organizacijos ir Sekretoriatas, siūsdami specialistų misijas, gali organizuoti regioninius mokomuosius seminarus apie preliminariojo sąrašo, paraiškų rengimo metodus, siekdami padėti valstybėms narėms, neturinčioms paveldo vertybių, įtrauktų į Pasaulio paveldo sąrašą.
- 24-osios Komiteto sesijos VI.2.3.5(ii) sprendimas

II.D *Išskirtinės visuotinės vertės nustatymo kriterijai*

Iki šiol buvo atskirai nustatomi išskirtinės visuotinės reikšmės kultūros (i)–(vi) paveldo ir gamtos (i)–(iv) paveldo kriterijai. 6-osios neeilinės Pasaulio paveldo komiteto sesijos metu nuspręsta šiuos 10 kriterijų sujungti į visumą (6-osios neeilinės Komiteto sesijos 5.1 sprendimas).

77. Komiteto sprendimu paveldo vertybė turi išskirtinę visuotinę vertę (žr. 49–53 paragrafus), jei ji atitinka vieną ar daugiau toliau aprašomų kriterijų. Atrinktoji paveldo vertybė turi:
- (i) reprezentuoti genialų žmogaus sukurtą šedevrą;
 - (ii) liudyti tam tikros epochos ar apibrėžtos kultūrinės erdvės įtakų kaitą architektūros ar technologijų, vaizduojamojo meno, miestų planavimo ar kraštovaizdžių raidos srityse;
 - (iii) liudyti unikalią arba bent jau išskirtinę kultūrinę gyvosios ar išnykusios civilizacijos tradiciją;
 - (iv) būti išskirtinis žmonijos istorijos laikotarpio pastatų, architektūrinio ar technologinio ansamblio arba kraštovaizdžio tipo pavyzdys;
 - (v) būti išskirtinis tradicinio žmonių įsikūrimo, žemės naudojimo arba jūros naudojimo pavyzdys tam tikroje teritorijoje, ir atspindintis tam tikrą kultūrą (ar kultūras) ar žmogaus ir aplinkos sąveiką, kurie ypač tampa pažėdžiami dėl negrįžtamų pokyčių;
 - (vi) būti tiesiogiai ar akivaizdžiai susijusi su tikrais ir išskirtinę visuotinę reikšmę turinčiais įvykiais ar tradicijomis, idėjomis arba tikėjimais, meno ar literatūros darbais (Komiteto nuomone, šis kriterijus turėtų būti taikomas tuo atveju, kai paveldo vertybė atitinka ir kitus kriterijus);
 - (vii) reprezentuoti nepaprastus gamtos reiškinius ar ypatingą išskirtinį gamtos grožį ir estetinę reikšmę;
 - (viii) būti ryškus, svarbiausius žemės istorijos laikotarpius, įskaitant gyvybės raidos laikotarpius, atspindintis ir šiuo metu vykstančius geologinius žemės formavimosi procesus arba ryškias geomorfines ar fiziografines savybes reprezentuojantis pavyzdys;
 - (ix) būti išskirtinis žemės, gėlo vandens, pajūrio ir jūros ekosistemų bei augalų ir gyvūnų bendruomenių ekologinių, biologinių, evoliucijos procesų pavyzdys;
 - (x) aprėpti reikšmingiausias ir svarbiausias gamtos arealus, kuriuose svarbu išsaugoti biologinę įvairovę, taip pat išskirtinės visuotinės reikšmės arealus, kuriems moksliniu arba išsaugojimo požiūriu gresia išnykimo pavojus.
78. Kad paveldo vertybė būtų pripažinta turinti išskirtinę visuotinę reikšmę, ji turi atitikti vientisumo ir (arba) autentiškumo kriterijus, ir jai globoti turi būti sudarytas tinkamas apsaugos ir valdymo planas.

II.E *Vientisumas ir (arba) autentiškumas*

Autentiškumas

79. Paveldo vertybės, kurias siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą pagal (i)–(vi) kriterijus, turi atitikti autentiškumo sąlygas. 4 priedas, kuriame pateikiamas Naros autentiškumo dokumentas, yra praktinis paveldo vertybių autentiškumo tyrimo pagrindas. Priedo santrauka pateikiama tolesniuose paragrafuose.
80. Paveldo vertės suvokimas priklauso nuo informacijos teisingumo ir jos šaltinių patikimumo. Tokių informacijos šaltinių pažinimas ir suvokimas, kai kalbama apie kultūros paveldo pagrindines ir antraeiles charakteristikas, jų reikšmę, yra pagrindiniai aspektai, vertinant autentiškumo aspektus;
81. Skirtingų kultūrų (kartais net ir tos pačios kultūrinės terpės) nuomonės dėl kultūros paveldui suteikiamos vertės ir dėl su ja susijusios informacijos patikimumas gali nesutapti. Išlaikant pagarbą kiekvienos kultūros savitumui, kultūros paveldas turi būti svarstomas ir vertinamas pirmiausia atsižvelgiant į tą kultūrinę terpę, kuriai priklauso.
82. Atsižvelgus į kultūros paveldo rūšį ir jo kultūrinę terpę, laikoma, kad paveldo vertybės atitinka autentiškumo sąlygas, jeigu jų kultūrinė reikšmė (nustatyta paraiškoje pagal teikimo kriterijus) yra teisinga ir patikima ir kurią patvirtina daugybė požymių, tarp jų:
- forma ir dizainas;
 - medžiaga ir turinys;
 - paskirtis ir atliekamos funkcijos;
 - tradicijos, būdai ir valdymo sistemos;
 - esama vieta ir aplinka;
 - kalba ir kitos nematerialiojo paveldo formos;
 - dvasia ir atmosfera; ir
 - kiti vidiniai ir išoriniai veiksniai.
83. Sudėtinga praktiškai įrodyti tokių požymių kaip dvasia ir vertybės sukeliama jausmai bei atmosfera autentiškumą, tačiau vis vien jie yra svarbūs paveldo vertybės vietovės ypatybių ir jos reikšmės rodikliai, pavyzdžiui, bendruomenėse, išlaikančiose tradicijų bei kultūros tęstinumą.
84. Naudojantis šiais šaltiniais, galima išplėsti ypatingą meninę, istorinę, socialinę ir mokslinę kultūros paveldo reikšmę. Informacijos šaltiniai – tai visi fiziniai, rašytiniai, žodiniai ir simboliniai šaltiniai, kurie padeda pažinti kultūros paveldo prigimtį, vertę, istoriją ir ypatingąsias savybes.
85. Jei rengiant paraišką dėl paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą svarstomos autentiškumo sąlygos, valstybė narė turi pirmiausia nustatyti visas išskirtines autentiškumo savybes.

Konstatuojant, kad paveldo vertybė autentiška, turi būti įvertinamas autentiškumo išlikimo laipsnis arba kiekvienos reikšmingos savybės autentiškumo laipsnis.

86. Siekiant išsaugoti autentiškumą, archeologinių liekanų, istorinių statinių ar istorinių kvartalų rekonstrukcija leidžiama tik išimtiniais atvejais ir tik tada, jei tokia rekonstrukcija atliekama vadovaujantis išsamiais ir detaliais dokumentais, o ne spėlionėmis.

Vientisumas

87. Paveldo vertybės, kurias siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, turi atitikti vientisumo sąlygas.

20-osios Komiteto sesijos
IX.13 sprendimas

88. Vientisumas – tai gamtos ir (ar) kultūros paveldo bei jo savybių kaip darnios nesugadintos visumos suvokimas. Vertinant vientisumo sąlygas, reikia išsiaiškinti šiuos požymius:

- a) ar paveldo vertybė pasižymi visomis reikiamomis savybėmis, įrodančiomis išskirtinę visuotinę vertę;
- b) ar paveldo vertybė yra pakankamo dydžio, kad visiškai atspindėtų savybes ir procesus, įrodančius jos vertę;
- c) ar paveldo vertybė patiria neigiamą poveikį dėl plėtros ir (ar) priežiūros stokos.

Ši informacija turi būti pateikta paraiškoje, konstatuojant paveldo vertybės vientisumą.

89. (i)–(vi) kriterijus atitinkančios paveldo vertybės, jų fizinė struktūra, išskirtiniai požymiai turi būti geros būklės, o niokojančių procesų įtaka turi būti kontroliuojama. Dauguma požymių, be kurių vertybė nebūtų visybė, taip pat turi būti įtraukti. Kultūriniuose kraštovaizdžiuose, istoriniuose miestuose ar kitose vietovėse reikia išlaikyti egzistuojančius ryšius ir besiplėtojančias funkcijas, kurie yra paveldo vertybės išskirtinumo esmė.

Paveldo vertybių, atitinkančių (i)–(vi) kriterijus, vientisumo pavyzdžiai yra kuriami.

90. Visose (vii)–(x) kriterijus atitinkančiose vietovėse vykstantys biofiziniai procesai bei žemės paviršiaus ypatybės turi būti sąlygiškai nepaveikti. Kita vertus, pripažįstama, kad nėra visiškai nepaliestų gamtinių teritorijų ir kad visose gamtinėse teritorijose vyksta pokyčiai, ir nors nežymiai, bet ten įsikiša žmogus. Gamtinėse teritorijose dažnai yra plėtojama žmogaus veikla, t. y. jose įsikūrusios tradicinės ir vietinės bendruomenės. Ši veikla, jei ji yra ekologiškai tvari, gali derėti su gamtinio paveldo vertybės išskirtine visuotine verte.

91. Be to, į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomoms įrašyti vertybėms, atitinkančioms (vii)–(x) kriterijus, kiekvienam kriterijui atskirai buvo nustatyta atitinkama vientisumo sąlyga.

92. (vii) kriterijų atitinkančios paveldo vertybės turėtų būti išskirtinės visuotinės vertės ir siūlomos kartu su teritorijomis, kurios yra būtinos visos vertybės grožio išsaugojimu. Pavyzdžiui, paveldo

vertybė, kuriai vaizdingą grožį suteikia vandens krioklys, atitiks vientisumo sąlygas, jei kartu į paraišką įtraukiamas ir jį maitinantis vandens baseinas, ir pasroviui esantys plotai, kurių išsaugojimas susijęs su estetinių vietovės ypatybių išsaugojimu.

93. Vertybės, pasiūlytos pagal (viii) kriterijų, savo natūraliomis sąsajomis turėtų apimti visumą ar daugumą gretutinių ir vienas nuo kito priklausomų elementų. Pavyzdžiui, ledynmečio sritis atitiks vientisumo sąlygą, jei kartu bus įtrauktas sniego laukas, pats ledynas ir būdingų ledo erozijos, nuosėdų ir kolonizacijos formų pavyzdžiai (pavyzdžiui, išraižytumas, morenos, pirmosios augalų užuomazgos ir t. t.); jeigu tai ugnikalniai, turi būti matomi visi magmos sluoksniai ir visos arba dauguma retų uolienų bei ugnikalnio išsiveržimų tipai.
94. (ix) kriterijų atitinkančios vertybės turėtų būti pakankamo dydžio ir apimti būtinus elementus, kurie atspindėtų svarbiausius procesų, kurie yra svarbūs ilgalaikiai esamų ekosistemų ir biologinės įvairovės apsaugai, aspektus. Pavyzdžiui, drėgnųjų atogrąžų miškų plotas atitiks vientisumo sąlygas, jei siūloma paveldo vertybės teritorija apima būtiną aukščio virš jūros lygio intervalą, reljefo ir dirvožemio tipų įvairovę, žemės sklypų sistemas ir natūraliai atsinaujinančius sklypus; panašiai, koralinių rifų arealas turėtų apimti, pavyzdžiui, jūros augalijos sąžalynus, mangroves ar kitas prisišliejusias ekosistemas, kurios reguliuoja maisto medžiagų ir nešmenų patekimą į rifą.
95. (x) kriterijų atitinkančios paveldo vertybės turėtų būti pačios svarbiausios vertybės siekiant išsaugoti jų biologinę įvairovę. Tik pačios reprezentatyviausios ir pasižyminčios didžiausia biologine įvairove paveldo vertybės gali atitikti šį kriterijų. Tokios paveldo vietovės turi būti arealai, išlaikantys floros ir faunos įvairovę, būdingą tai biogeografiniai sričiai ir ekosistemoms. Pavyzdžiui, tropinė savana atitiks vientisumo kriterijų, jei joje bus randama pilna kolekcija ir kartu evoliucionavusių žolėdžių ir augalų; salos ekosistemoje turi būti jai būdingos endeminės floros ir faunos įvairovė; vietovė, kurioje esama daug įvairios floros ir faunos rūšių, turi būti pakankamo dydžio, kad apimtų arealus, svarbius ir būtinus tų rūšių gyvybingoms populiacijoms išlikti; migruojančių floros ir faunos rūšių arealai, dauginimosi ir perėjimo sezoninės vietovės, migracijos maršrutai, kad ir kur jie būtų, turi būti tinkamai apsaugoti.

II.F *Pasaulio paveldo apsauga ir valdymas*

96. Pasaulio paveldo vertybės apsauga ir valdymas turi garantuoti, kad išskirtinė visuotinė vertė bei vientisumo ir autentiškumo požymiai, nustatyti vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą metu, ateityje išliktų nepakitę ar pagerėtų.

97. Visoms į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktoms vertybėms, siekiant užtikrinti jų išsaugojimą, turi būti taikoma ilgalaikė teisinė, reglamentinė, institucinė ar tradicinė apsauga bei valdymas. Šios apsaugos priemonės turi tinkamai nustatyti vietovės ribas. Taip pat valstybės narės turi įrodyti, kad paveldo vertybė yra saugoma atitinkamomis teisinėmis priemonėmis valstybiniu, regioniniu, savivaldybių ir/arba tradiciniu lygiu. Valstybės narės prie paraiškos turi pridėti susijusius dokumentus ir išsamų paaiškinimą, kaip realiai įgyvendinama ši teisinė apsauga.

Paveldo apsaugą reglamentuojantys įstatymai,
kiti teisės aktai ir sutartinės priemonės

98. Įstatymai ir kitos teisinės globą reglamentuojančios priemonės valstybiniu ir vietiniu lygiu garantuoja paveldo vertybės išsaugojimą ir jos apsaugą nuo tokios plėtros ir pokyčių, kurie gali turėti neigiamos įtakos vertybės išskirtinei visuotinei vertei ar vertybės vientisumui ir/ar autentiškumui. Valstybės narės turi garantuoti, kad šios priemonės bus sėkmingai ir iki galo įgyvendintos.

Paveldo vertybės ribų nustatymas – sėkminga apsauga

99. Paveldo vertybės ribų žymėjimas yra būtina sąlyga, nustatant į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomų įtraukti vertybių veiksmingą apsaugą. Vertybės ribos nustatomos siekiant užtikrinti baigtinę išskirtinės visuotinės vertės ir vientisumo bei autentiškumo išraišką.
100. Paveldo vertybių, atitinkančių (i)–(vi) kriterijus, ribos turi būti nustatytos taip, kad aprėptų visas teritorijas ir ypatybes, kurios tiesiogiai žymi išskirtinę visuotinę vertybės reikšmę. Taip pat turi būti aprėptos ir tos teritorijos, kurios remiantis būsima moksliniais tyrimais galėtų papildyti ir pagerinti vertybės reikšmės suvokimą.
101. Nustatant paveldo vertybių, atitinkančių (vii)–(x) kriterijus, ribas, turi būti atsižvelgiama į arealų ribas, į tai, kokie yra faunos ir floros rūšių erdvės poreikiai, kokiame plote vyksta procesai, dėl kurių vietovė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą. Paveldo vertybės ribos turi aprėpti ir su išskirtinės visuotinės reikšmės vietoje besiribojančias teritorijas tam, kad paveldo vertybės būtų apsaugotos nuo tiesioginės jose įsikūrusių žmonių įtakos bei skverbimosi į jas ir už jos ribų vykstančio išteklių panaudojimo poveikio.
102. Paraiškoje minimos paveldo vertybės ribos gali sutapti su viena ar daugiau egzistuojančių ar siūlomų apsauginių teritorijų, pavyzdžiui, nacionaliniais parkais ar gamtos rezervatais, biosferos rezervatais ar saugomais istoriniais kvartalais. Nors tokiose saugomose teritorijose yra keletas valdymo zonų, tik kelios zonos gali atitikti paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijus.

Apsauginės zonos

- 103.** Siekiant deramai apsaugoti paveldo vertybę, turi būti nustatyta atitinkama vertybės apsauginė zona.
- 104.** Kad siūloma paveldo vertybė būtų veiksmingai saugoma, turi būti nustatyta siūlomos vertybės apsauginė zona, kurios naudojimui ir plėtrai taikomi teisiniai ir paprotiniai apribojimai, stiprinantys vertybės apsaugą. Apsauginė zona turi apimti siūlomos vertybės gretutinę zoną, svarbius peizažus bei kitas zonas ir ypatybes; ji yra funkciškai svarbi tiek pačiai vertybei, tiek jos apsaugai. Kiekvienu atveju apsauginė zona turi būti nustatyta, vadovaujantis tam tikrais mechanizmais. Išsami informacija apie apsauginės zonos plotą, ypatybes, leidžiamą veiklą, taip pat žemėlapis su tiksliais vertybės bei jos apsauginės zonos ribomis turi būti pateikti paraiškoje.
- 105.** Taip pat turi būti pateiktas išsamus paaiškinimas, koku būdu apsauginė zona saugo paveldo vertybę.
- 106.** Kai apsauginė zona nėra nustatyta, paraiškoje turi būti paaiškinta, kodėl ji nereikalinga.
- 107.** Nors paprastai apsauginė zona nėra siūlomos vertybės dalis, tačiau bet kokioms apsauginės zonos permainoms po vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą turi pritarti Pasaulio paveldo komitetas.

Valdymo sistemos

- 108.** Visos į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomos įtraukti vertybės turi turėti patvirtintą valdymo planą ar kitą dokumentais patvirtintą valdymo sistemą, kurioje būtų nurodyta, kaip bus išsaugota išskirtinė visuotinė vertybės reikšmė. Pageidautina, kad tai būtų realios ir tinkamos veiklos priemonės.
- 109.** Valdymo sistemos tikslas – garantuoti siūlomos vertybės tinkamą išsaugojimą dabarties ir ateities kartoms.
- 110.** Veiksminga valdymo sistema turi būti sukurta, atsižvelgiant į siūlomos vertybės rūšį, ypatybes, poreikius, kultūrinę terpę ir gamtines sąlygas. Valdymo sistemos skiriasi kultūrinėmis perspektyvomis, turimais ištekliais ir kitais veiksniais. Valdymo sistemas gali sudaryti tradiciniai būdai, galiojantys miestų arba regioninio planavimo instrumentai bei kiti formalūs ir neformalūs planavimo reguliavimo mechanizmai.
- 111.** Nors pripažįstama, kad valdymo sistemų esama įvairių (žr. 110 paragrafą), galima išskirti bendras sudedamąsias dalis:
- a) visų suinteresuotų šalių turima visapusiška informacija apie paveldo vertybę;
 - b) planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos, įvertinimo ir atsakomųjų veiksmų ciklas;
 - c) partnerių ir suinteresuotų šalių dalyvavimas;

- d) reikiamų resursų skyrimas;
 - e) gebėjimų stiprinimas; ir
 - f) patikimas ir skaidrus valdymo sistemos veikimo aprašas.
112. Efektyvus valdymas – tai ilgalaikių ir kasdieninių priemonių, skirtų siūlomai vertybei apsaugoti, išsaugoti ir įvertinti, ciklas.
113. Be to, Pasaulio paveldo komitetas, siekdamas, kad Konvencija būtų įgyvendinta, numatė atsakomosios stebėsenos (žr. IV skyrių) ir periodinių ataskaitų (žr. V skyrių) procesus.
114. Vertybių kompleksų valdymo sistemos ir mechanizmai, užtikrinantys darnų atskirų elementų valdymą, yra būtini ir, teikiant paraišką, turi būti pagrįsti dokumentais (žr. 137–139 paragrafus).
115. Tam tikromis aplinkybėmis Pasaulio paveldo komitetui galima siūlyti į Pasaulio paveldo sąrašą įtraukti vertybę, kuriai dar nesukurtas valdymo planas ar kitos valdymo sistemos. Tuomet paraišką teikianti valstybė narė turi nurodyti, kada bus sudarytas toks planas ar sukurta valdymo sistema ir kaip valstybė ketina rasti lėšų jiems sukurti ir įgyvendinti. Valstybė narė taip pat turi pateikti kitus dokumentus (pavyzdžiui, veiksmų planus), pagal kuriuos vietovė bus valdoma tol, kol bus parengtas valdymo planas.
116. Kai dėl žmogaus veiklos pagrindinėms siūlomos paveldo vertybės savybėms gresia pavojus, tačiau vertybė atitinka vientisumo ir autentiškumo sąlygas, nurodytas 78–95 paragrafuose, su paraiška turi būti pateiktas veiksmų planas, kuriame būtų nurodytos būtinos priemonės situacijai pagerinti. Jei valstybė narė, pateikusi paraišką dėl vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, per paraiškoje nustatytą laiką neįgyvendina numatytų priemonių, Komitetas svarsto galimybę išbraukti vertybę iš Pasaulio paveldo sąrašo nustatyta tvarka (žr. IV.C skyrių)
117. Valstybės narės yra atsakingos už deramą pasaulio paveldo vertybių valdymą. Jos turi glaudžiai bendradarbiauti su paveldo vertybių valdytojais, už valdymą atsakinga institucija ir kitais vertybės valdymu suinteresuotais asmenimis ir partneriais.
118. Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms į pasaulio paveldo vertybės valdymo planus ir į mokymo strategijas įtraukti grėsmės prevencijos priemones.

28-osios Komiteto sesijos
10B.4 sprendimas

Tvarus naudojimas

119. Pasaulio paveldo vertybėmis gali būti įvairiai naudojamosi, tačiau naudojimasis jomis turi būti darnus ekologijos ir kultūros požiūriu. Valstybė narė ir jos partneriai turi garantuoti, kad šis darnus naudojimasis neturi neigiamos įtakos išskirtinei visuotinei vertybės reikšmei, vientisumui ar autentiškumui. Be to, bet koks naudojimasis privalo būti ekologiškai ir kultūros požiūriu darnus. Kai kuriose vietovėse žmogaus veikla turėtų būti uždrausta.

III. PAVELDO VERTYBIŲ ĮTRAUKIMO Į PASAULIO PAVELDO SĄRAŠĄ PROCEDŪRA

III.A *Paraiškų rengimas*

120. Paraiška yra pagrindinis dokumentas, kuriuo remdamasis Komitetas svarsto paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą klausimą. Paraiškoje turi būti pateikta visa svarbi informacija bei nuoroda į informacijos šaltinį.
121. Valstybių narių ypatingų vertybių rūšių paraiškų rengimo gairės pateikiamos 3 priede.
122. Prieš pradėdamos rengti paraišką dėl paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, valstybės narės turi susipažinti su paraiškų teikimo tvarka, aprašyta 168 paragrafe.
123. Labai svarbus vietos bendruomenės dalyvavimas rengiant paraišką – tai galimybė pasidalyti su valstybe paveldo vertybės saugojimo atsakomybe.
Rengiančios paraiškas valstybės narės skatinamos bendradarbiauti su įvairiais partneriais: paveldo vertybių valdytojais, regiono ir vietos valdžia, bendruomene, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais suinteresuotais asmenimis.
124. Valstybės narės, kaip aprašyta VII.E skyriuje, rengdamos paraiškas, gali kreiptis dėl parengiamosios pagalbos (žr. VII.E skyrių).
125. Valstybės narės yra raginamos kreiptis į Sekretoriatą, kuris gali suteikti pagalbą rengiant paraišką.
126. Sekretoriatas taip pat gali:
- suteikti pagalbą parenkant reikiamus žemėlapius ir nuotraukas bei informaciją apie nacionalines agentūras, kuriose galima gauti šiuos dokumentus;
 - pateikti sėkmingų paraiškų, jų valdymo ir teisinio reglamentavimo pavyzdžių;
 - patarti, kaip teikti paraiškas dėl įvairių rūšių paveldo vertybių, pavyzdžiui, kultūrinių kraštovaizdžių, miestų, kanalų ir paveldo kelių (žr. 3 priedą);
 - patarti dėl tarpvalstybinių ir kompleksinių paraiškų (žr. 134 – 139 paragrafus).
127. Valstybės narės iki kiekvienų metų rugsėjo 30 d. savo iniciatyva gali pateikti Komitetui paraiškų projektus, kad pastarasis juos išnagrinėtų ir pateiktų pastabas (žr. 168 paragrafą).
128. Paraiškas galima teikti visus metus, tačiau Pasaulio paveldo komitetas išsamias (žr. 132 paragrafą) ir iki einamųjų metų vasario 1 d. arba vasario 1 dieną gautas paraiškas dėl įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą svarsto tik kitais metais.
Komitetas svarsto paraiškas tik dėl tų paveldo vertybių, kurios yra įtrauktos į šalies preliminarųjį sąrašą (žr. 63 paragrafą).

III.B *Paraiškos forma ir turinys*

129. Paraiškos dėl paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą turi būti parengtos pagal 5 priede pateiktą formą.

130. Paraiškos formą sudaro šios dalys:

1. paveldo vertybės nustatymo procedūra;
2. paveldo vertybės aprašymas;
3. įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pagrindimas;
4. paveldo vertybės išsaugojimo lygis ir veiksniai, turintys įtakos vertybei;
5. paveldo vertybės apsauga ir valdymas;
6. stebėseną;
7. dokumentai;
8. atsakingų valdžios pareigūnų adresai ir telefonai;
9. atsakingo valstybės narės (valstybių narių) pareigūno (-ų) parašas (-ai).

131. Vertinant paraišką daugiau dėmesio skiriama ne formai, o turiniui.

132. Kad paraiška būtų „išsami“, ji turi atitikti šias sąlygas:

1. Paveldo vertybės nustatymo procedūra

Siūlomos vertybės ribos turi būti nustatytos tiksliai ir aiškiai, ir nedviprasmiškai turi matyti ribą, skiriančią paveldo vertybę nuo jos apsaugos zonos, jei tokia yra (žr. 103–107 paragrafus). Žemėlapiai turi būti detalūs ir juose tiksliai nurodyta, kokį žemės ar jūros plotą siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą. Turi būti pateikti, jei tokie yra, valstybės narės oficialiai išleisti naujausi topografiniai žemėlapiai, kuriuose pažymėtos paveldo vertybės ribos. Jei paveldo vertybės ribos nėra tiksliai nustatytos, paraiška bus laikoma „neišsami“.

2. Paveldo vertybės aprašymas

Paveldo vertybės aprašą sudaro jos nustatymo procedūra ir trumpa vertybės istorijos bei raidos apžvalga. Turi būti identifikuoti ir aprašyti visi žemėlapiuose pavaizduoti sudėtiniai elementai. Aiškiai aprašyti kiekvieną elementą ypač svarbu, kai teikiama paraiška dėl paveldo vertybių komplekso.

Vertybės istorijos ir raidos apraše turi atsispindėti, kaip paveldo vertybė įgijo dabartinę formą ir kokie vyko svarbūs pokyčiai. Čia turi būti pateikti svarbūs duomenys, įrodantys, kad paveldo vertybė atitinka išskirtinės visuotinės vertės kriterijus bei vientisumo ir / ar autentiškumo sąlygas.

3. Paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pagrindimas

Šioje dalyje turi būti nurodyti pasaulio paveldo kriterijai (žr. 77 paragrafą), kuriuos atitinka siūloma paveldo vertybė, bei kiekvienas kriterijus aiškiai argumentuotas. Pagal šiuos kriterijus valstybės narės parengtame paveldo vertybės išskirtinės visuotinės vertės pagrindimo projekte (žr. 49–53 ir 155 paragrafus) turi būti paaiškinta, kodėl ši vertybė yra verta būti įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą. Turi būti pateikta ir paveldo vertybės lyginamoji analizė (palyginta su panašiomis vertybėmis, nesvarbu, ar jos įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą ar ne, yra siūlymą teikiančios valstybės teritorijoje ar už jos ribų). Lyginamoji analizė turėtų įrodyti siūlomos paveldo vertybės svarbą nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. Vientisumo ir / ar autentiškumo pagrindimo dokumentai taip pat turėtų būti pridėti prie paraiškos. Jie turi atskleisti, kiek paveldo vertybė atitinka sąlygas, nustatytas 78–95 paragrafuose.

Lyginamosios analizės, kurią atlieka valstybės narės, siūlydamos paveldo vertybę įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, nederėtų painioti su teminėmis studijomis, kurias Komiteto prašymu atlieka patariamąsios organizacijos (žr. 147 paragrafą).

7-osios neeilinės Komiteto sesijos 4A sprendimas

4. Paveldo vertybės išsaugojimo lygis ir veiksniai, turintys įtakos vertybei

Šioje dalyje turi būti pateikta tiksli informacija apie dabartinį paveldo vertybės išsaugojimo lygį (fizinė būklė ir taikomos išsaugojimo priemonės). Taip pat turi būti aprašyti veiksniai (tarp jų ir grėsmės), turintys įtakos vertybei. Vadovaujantis šia informacija bus stebima į Pasaulio paveldo sąrašą siūloma įtraukti paveldo vertybė.

5. Paveldo vertybės apsauga ir valdymas

Paveldo vertybės apsauga:

5 dalyje turi būti pateiktas įstatymų, kitų teisės aktų, sutartinių, planavimo, institucinių ir / ar tradicinių priemonių, kuriomis užtikrinama paveldo vertybės apsauga, sąrašas bei išsamus paveldo vertybės apsaugos aprašymas. Įstatymai, kiti teisės aktai, sutartinės nuostatos, planavimo ir instituciniai dokumentai (arba jų santrauka) prancūzų ar anglų kalba turi būti pridėti prie paraiškos.

Paveldo vertybės valdymas:

Tinkamas valdymo planas ar kita valdymą užtikrinanti sistema yra būtina ir turi būti pateikta kartu su paraiška. Sėkmingo valdymo plano ar kitos valdymo sistemos įgyvendinimo garantija taip pat būtina.

Valdymo plano ar valdymo planų dokumentų sistema turi būti pateikta kartu su paraiška.

Jei valdymo planas sudarytas ne prancūzų ar anglų kalba, turi būti pridėtas išsamus jo turinio aprašymas prancūzų ar anglų kalba.

Taip pat turi būti pateikta valdymo plano arba valdymo sistemos, pagrįstos dokumentais, analizė ar išsamus aprašymas.

Paraiška, su kuria pateikti ne visi išvardyti dokumentai, yra laikoma „neišsamia“, išskyrus tuos atvejus, kai belaukiant baigtinio valdymo plano pateikiami kiti dokumentai, reglamentuojantys paveldo vertybės valdymą, kaip numatyta 115 paragrafe.

6. Stebėseną

Valstybės narės į paraišką turi įtraukti pagrindinius rodiklius, pagal kuriuos nustatomas ir vertinamas vertybės išsaugojimo lygis, vertybę veikiantys veiksniai, jos išsaugojimo priemonės, vertinimo periodiškumas ir atsakingos institucijos.

7. Dokumentai

Visi paraišką pagrindžiantys dokumentai turi būti pateikti kartu su paraiška. Be jų turi būti pateiktos nuotraukos ir 35 mm skaidrės, vaizdinės priemonės ir reprodukcijų leidimo naudotomis forma. Turi būti pateikti popierinis ir elektroninis (diskelyje arba CD-ROM) paraiškos teksto variantai.

8. Atsakingų institucijų atstovų adresai ir telefonai

Turi būti pateikti atsakingų institucijų atstovų adresai ir telefonai.

9. Valstybės narės (valstybių narių) parašas

Paraišką valstybės vardu originaliu parašu turi pasirašyti kompetentingas ir įgaliotas valstybės pareigūnas.

10. Reikiamas kopijų skaičius

- Paraiškos dėl kultūros vertybių (išskyrus kultūrinius kraštovaizdžius) – 2 egzemplioriai
- Paraiškos dėl gamtos vertybių – 3 egzemplioriai
- Paraiškos dėl mišriųjų vertybių ir kultūrinių kraštovaizdžių – 4 egzemplioriai

11. Elektroninis ir popierinis paraiškos variantai

Paraiškos turi būti pateiktos A4 (arba standartinio laiško popieriniu formatu) ir elektroninėje laikmenoje (diskelyje arba CD-ROM). Bent vienas popierinis paraiškos variantas turi būti pateiktas atskirais lapais, o ne susegtas, kad būtų lengviau kopijuoti.

12. Paraiškos siuntimas

Tinkamai pasirašytą paraišką (anglų ar prancūzų kalba) valstybės narės turi išsiųsti šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0)1 4568 1136
Faks. +33 (0)1 4568 5570
El. p. wh-nominations@unesco.org

133. Sekretoriatas saugo visus papildomus dokumentus (žemėlapius, planus, nuotraukas ir t. t.), pateiktus kartu su paraiška.

III.C Įvairių rūšių paveldo vertybių paraiškoms keliami reikalavimai

Tarpvalstybinės vertybės

134. Siūloma paveldo vertybė gali būti:
- tik vienos valstybės narės teritorijoje, arba
 - kelių valstybių narių, turinčių bendrą sieną, teritorijose (tarpvalstybinė vertybė).
135. Paraiškas dėl tarpvalstybinių vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą valstybės narės turi rengti drauge, vadovaudamosi 11.3 Konvencijos straipsniu. Šioms valstybėms rekomenduojama būtinai įkurti bendrą valdymo komitetą arba panašią struktūrą, kuri užtikrintų tarpvalstybinės paveldo vertybės valdymą.
136. Galima siūlyti praplėsti vienos valstybės narės teritorijoje esančios pasaulio paveldo vertybės ribas taip, kad ji taptų tarpvalstybine vertybe.

7-osios neeilinės Komiteto sesijos 4A sprendimas

Paveldo vertybių kompleksas

137. Paveldo vertybių kompleksą sudaro tarpusavyje susijusios vertybės, priklausančios:
- tai pačiai istorinių kultūros vertybių grupei;
 - tam pačiam vertybių tipui, būdingam konkrečiai geografinei teritorijai;
 - tam pačiam geologiniam geomorfologiniam dariniui, tai pačiai biogeografiniai sričiai ar tam pačiam ekosistemos tipui, tik tuo atveju, jei vertybių kompleksas, kaip visuma, o ne tik jos atskiros dalys, turi išskirtinę visuotinę vertę.
138. Paveldo vertybių kompleksas, kurį siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, gali būti:
- vienos valstybės teritorijoje (nacionalinis vertybių kompleksas); arba
 - kelių valstybių narių, nebūtinai turinčių bendrą sieną, teritorijose (tarpvalstybinis vertybių kompleksas), siūlomas bendru valstybių narių sutarimu.

7-osios neeilinės Komiteto sesijos 4A sprendimas

139. Paraiškos dėl vertybių kompleksui priklausančių vertybių, nesvarbu, ar jas teikia viena ar kelios valstybės narės, jei pirmiausia siūloma vertybė turi išskirtinę visuotinę vertę, gali būti pateiktos ne tais pačiais metais. Valstybės narės, kurios ketina paraiškas dėl vertybių kompleksų teikti ne vienu kartu (skirtingais metais), apie savo ketinimus turi informuoti Komitetą, kad šis galėtų geriau planuoti darbą.

III.D *Paraiškų registravimas*

140. Gavęs valstybių narių paraiškas, Sekretoriatas patvirtina jų gavimą, patikrina, ar paraiškos išsamios ir jas užregistruoja. Išsamias paraiškas Sekretoriatas perduoda įvertinti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms. Jeigu patariamasis organizacijos nustato, kad reikia papildomos informacijos, Sekretoriatas prašo valstybės narės papildyti duomenis. Detalus registravimo ir svarstymo tvarkaraštis pateiktas 168 paragrafe.
141. Sekretoriatas sudaro ir pristato kiekvienai Komiteto sesijai gautų paraiškų sąrašą, kuriame nurodytos paraiškų gavimo datos, vertinimas „išsamiai“ arba „neišsamiai“ bei iki kada ji bus papildyta pagal 132 paragrafo reikalavimus.
142. Paraiškos vertinamos laikantis tam tikros procedūros, kuri trunka nuo paraiškos pateikimo iki Pasaulio paveldo komiteto sprendimo. Ši procedūra paprastai trunka 1,5 metų: nuo paraiškos įteikimo (einamųjų metų vasario mėn.) iki Komiteto sprendimo priėmimo (kitų metų birželio mėn.).

26-osios Komiteto sesijos
14 sprendimas ir 28-osios
Komiteto sesijos 14B.57
sprendimas

III.E *Paraiškos vertinimas, kurį atlieka patariamasis organizacijos*

143. Patariamasis organizacijos vertina, ar valstybių narių siūlomos paveldo vertybės yra išskirtinės visuotinės reikšmės, ar atitinka vientisumo ir/arba autentiškumo sąlygas, ar yra tinkamai saugomos ir valdomos. ICOMOS ir IUCN vertinimo procedūros ir turinys aprašyti 6 priede.
144. Paraiškas dėl kultūros vertybių vertina ICOMOS.
145. Paraiškas dėl gamtos vertybių vertina IUCN.
146. Tuo atveju, kai siūloma vertinti „kultūrinių kraštovaizdžių“ kategorijai priskirtinas vertybes, vertinimą atlieka ICOMOS, konsultuodamasi su IUCN. Pasiūlymus dėl mišriųjų paveldo vertybių bendrai vertina ICOMOS ir IUCN.
147. Pasaulio paveldo komiteto prašymu, arba jei reikia, ICOMOS ir IUCN parengia **temines studijas**, kuriomis į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomos įtraukti vertybės įvertinamos regiono, pasaulio mastu bei pagal temas. Šie tyrimai turi būti paremti

ICOMOS:

[http://www.icomos.org/
studies/](http://www.icomos.org/studies/)

valstybių narių pateiktų preliminarųjų paveldo vertybių sąrašų analize, susirinkimų dėl preliminarųjų sąrašų derinimo ataskaitomis, taip pat kitomis patariamųjų organizacijų, kitų kompetentingų institucijų ar asmenų parengtomis studijomis. Parengtų studijų sąrašas pateikiamas 3 priedo III dalyje bei patariamųjų organizacijų interneto svetainėse. Šių studijų nereikėtų painioti su lyginamąja analize, kurią atlieka valstybės narės, siūlydamos paveldo vertybę įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą (žr. 132 paragrafą).

IUCN:

<http://www.iucn.org/themes/wcpa/pubs/Worldheritage.htm>

148. ICOMOS ir IUCN, vertindamos paraiškas bei rengdamos ataskaitas, turi vadovautis tam tikrais principais:

28-osios Komiteto sesijos
14B.57.3 sprendimas

Vertinimai ir pristatymai

- a) neturi prieštarauti Pasaulio paveldo konvencijai ir Įgyvendinimo gairėms bei Komiteto sprendimams, kurie atspindi naujausią Komiteto politiką;
- b) turi būti objektyvūs, griežti ir moksliški;
- c) turi būti atliekami profesionaliai;
- d) ir vertinimai, ir ataskaitos turi būti standartinės formos, suderinti su Sekretoriatu, juose turi būti nurodytas vertintojo (-ų), lankiusio (-ių) vertybę, vardas ir pavardė;
- e) turi būti aiškiai ir skyriumi nurodyta, ar vertybė turi išskirtinę visuotinę vertę, ar atitinka vientisumo ir / ar autentiškumo reikalavimus, ar jai valdyti yra sudarytas valdymo planas arba sistema ir teisinė apsauga;
- f) metodškai, taikant atitinkamus kriterijus ir išsaugojimo lygį, įvertinti vertybę, t. y. palyginti su kitomis to paties tipo vertybėmis, esančiomis tos valstybės narės teritorijoje arba už jos ribų;
- g) pateikti nuorodas į Komiteto sprendimus ir prašymus, susijusius su vertinama paraiška;
- h) neatsižvelgti arba neįtraukti informacijos, pateiktos po einamųjų metų **kovo 31 d.** Valstybė narė turi būti informuota, jeigu informacija pateikta po paskutinio termino ir vertinime į ją nebus atsižvelgta. Šio termino turi būti griežtai laikomasi; ir
- i) pagrįsti išvadas, pateikiant atitinkamus šaltinius ir nuorodas.

28-osios Komiteto sesijos
14B.57.3 sprendimas

149. Patariamąsios organizacijos raginamos iki kiekvienų einamųjų metų **sausio 31 d.** paraiškas pateikusioms valstybėms narėms pateikti klausimus ar paprašyti informacijos, jei įvertinus paraiškas kiltų klausimų.

7-osios neeilinės Komiteto
sesijos 4B.1 sprendimas

150. Paraiškas pateikusios valstybės narės raginamos ne vėliau kaip prieš 2 darbo dienas iki Komiteto sesijos pradžios jos pirmininkui (kopijas – patariamosioms organizacijoms) pateikti išsamų patariamųjų organizacijų atlikto paraiškos (paraiškų) vertinimo klaidų aprašymą. Šis raštas sesijos darbo kalbomis bus išdalytas Komiteto nariams; komiteto pirmininkas gali jį perskaityti paskelbus paraiškos vertinimo ataskaitą.

7-osios neeilinės Komiteto
sesijos 4B.1 sprendimas

151. ICOMOS ir IUCN savo rekomendacijas skirsto į tris kategorijas:
- a) vertybės, kurias be išlygų siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą;
 - b) vertybės, kurių nerekomenduojama įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą;
 - c) paraišką papildyti arba atidėti paraiškos svarstymą.

III.F *Paraiškų atsiėmimas*

152. Valstybė narė pateiktą paraišką **gali bet kada atsiimti** iki Komiteto, kurioje numatyta ją svarstyti, sesijos. Apie tokį ketinimą valstybė narė turi raštu informuoti Sekretoriatą. Jei valstybė narė pageidauja, paraišką dėl vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą gali teikti pakartotinai. Ji bus priimta kaip nauja paraiška, 168 paragrafe nustatyta tvarka.

III.G *Pasaulio paveldo komiteto sprendimai*

153. Pasaulio paveldo komitetas sprendžia, ar įtraukti paveldo vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą, ar paraišką atidėti ar grąžinti ją papildyti.

Paveldo vertybės įtraukimas į Pasaulio paveldo sąrašą

154. Jei Komitetas nusprendžia įtraukti vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą, pasitaręs su patariamosiomis organizacijomis, pripažįsta, kad vertybė yra išskirtinės visuotinės vertės.
155. Sprendimą dėl išskirtinės visuotinės vertės Komitetas turi patvirtinti – įvardyti kriterijus, kuriuos atitiko vertybė, vienišumo ir autentiškumo atitikimo reikalavimus, ir taikomas apsaugos ir valdymo priemonės. Išskirtinės visuotinės vertės pripažinimas yra pagrindas saugoti ir valdyti vertybę.
156. Įtraukdamas vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą, Komitetas gali pateikti rekomendacijas, kaip ją apsaugoti bei valdyti ir ateityje.
157. Sprendimą dėl išskirtinės visuotinės vertės pripažinimo Komitetas paskelbia savo ataskaitose ir publikacijose (kartu nurodydamas kriterijus, pagal kuriuos ypatingoji vertybė yra įtraukiama į Pasaulio paveldo sąrašą).

Sprendimas neįtraukti vertybės į Pasaulio paveldo sąrašą

158. Jeigu Komitetas nusprendžia, jog siūloma **vertybė neverta būti įtraukta** į Pasaulio paveldo sąrašą, pakartotinai paraiška dėl jos įtraukimo negali būti teikiama Komitetui, išskyrus ypatingus atvejus. Šios ypatingos aplinkybės gali būti nauji atradimai, nauji moksliniai duomenys apie vertybę ar kitokie vertinimo kriterijai, kurie nebuvo pateikti atmestoje paraiškoje. Tokiais atvejais turi būti teikiama nauja paraiška.

Paraiškų gražinimas papildyti

159. Paraiškos, kurias Komitetas nusprendžia **grąžinti valstybei narei papildyti**, gali būti pateiktos svarstyti kitos Komiteto sesijos metu. Papildoma informacija Sekretariatui turi būti pateikta iki tų metų, kuriais pageidaujama svarstyti paraišką, **vasario 1 d.** Sekretoriatas papildomą informaciją nedelsdamas perduoda įvertinti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms. Jei grąžinta paraiška neteikiama Komitetui trejus metus po pirmojo Komiteto sprendimo, ji traktuojama kaip nauja paraiška, jei ji vėl teikiama svarstyti pagal 168 paragrafe aprašytą tvarką ir tvarkaraštį.

Atidėtos paraiškos

160. Komitetas gali nuspręsti **atidėti paraiškos svarstymą**, kad būtų atliktas išsamesnis jos vertinimas ar tyrimas, arba kad valstybė narė iš esmės ją peržiūrėtų. Jeigu valstybė narė nusprendžia vėl teikti atidėtąją paraišką, tai Sekretariatui ji turi pateikti paraišką **iki einamųjų metų vasario 1 d.** Tokią paraišką per 1,5 metų laikotarpį iš naujo vertina kompetentingos patiriamosios organizacijos 168 paragrafe aprašyta tvarka.

III.H Paraiškos, svarstomos skubos tvarka

161. Įprastos procedūros ir paraiškos išsamumo reikalavimas teikiant ir vertinant paraiškas netaikomi, jei, kompetentingų patariamųjų organizacijų nuomone, tos vertybės **neginčijamai** atitinka įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijus ir jei jos buvo suniokotos arba joms gresia ypatingas ir neišvengiamas pavojus dėl gamtos veiksnių ar žmogaus veiklos. Paraiškos dėl tokių pasaulio paveldo vertybių svarstomos skubos tvarka ir vienu metu vertybės gali būti įrašytos ir į Pasaulio paveldo sąrašą, ir į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą (žr. 177–191 paragrafus).
162. Paraiškų svarstymo skubos tvarka procedūra:
- a) valstybė narė pateikia paraišką ir prašymą nagrinėti ją skubos tvarka. Siūlomą paveldo vertybę valstybė narė turi būti įtraukusi arba skubiai įtraukti į šalies preliminarųjį sąrašą;
 - b) paraiškoje turi būti:
 - i) aprašyta ir nustatyta vertybė;
 - ii) įrodyta vertybės išskirtinė visuotinė vertė, remiantis kriterijais;
 - iii) pagrįstas jos vientisumas ir / ar autentiškumas;
 - iv) aprašytos paveldo vertybės apsaugos ir valdymo sistemos;
 - v) įvardyta skubos priežastis: pavojaus ar padarytos žalos pobūdis ir mastas, įrodyta, kad skubūs Komiteto veiksmai, kurių imamasi vertybei išsaugoti, yra būtini;

- c) Sekretoriatas skubiai perduoda paraišką patariamosioms organizacijoms, prašydamas įvertinti paveldo vertybės išskirtinę visuotinę reikšmę, skubos, gresiančio pavojaus ir / ar padarytos žalos pobūdį. Apžiūrėti vertybę faktinėje jos buvimo vietoje būtina, jei taip nusprendžia kompetentingos patariamąsios organizacijos;
- d) jei kompetentingos patariamąsios organizacijos nusprendžia, kad vertybė **neginčijamai** atitinka įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijus ir anksčiau nurodyti reikalavimai patenkinti (žr. b poskyrį), paraiškos svarstymas įtraukiamas į artimiausios Komiteto sesijos darbotvarkę;
- e) Vertindamas paraišką, Komitetas taip pat svarsto:
 - i) ar įtraukti vertybę į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą;
 - ii) tarptautinės paramos išsamiai paraiškai parengti dydį; ir
 - iii) ar reikia Sekretoriato ir kompetentingų patariamųjų organizacijų ekspertų vykdomos kontrolinės stebėsenos, kuri turėtų būti taikoma kuo galima greičiau, kai tik paveldo vertybė įtraukiama į Pasaulio paveldo sąrašą.

III.I *Pasaulio paveldo vertybės ribų, įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijų ar pavadinimo keitimas*

Nereikšmingi pasaulio paveldo vertybės ribų pakeitimai

- 163. Nereikšmingas pasaulio paveldo vertybės ribų pakeitimas – tai toks pakeitimas, kuris neturi didelės įtakos vertybės dydžiui ir išskirtinei visuotinei vertei.
- 164. Jei valstybė narė ketina prašyti nežymiai pakeisti jau esančios Pasaulio paveldo sąraše vertybės ribas, ji turi **iki einamųjų metų vasario 1 d.** per Sekretoriatą pateikti prašymą Komitetui. Sekretoriatas kreipiasi patarimo į patariamąsias organizacijas. Komitetas gali pakeitimui pritarti arba nuspręsti, kad pasaulio paveldo vertybės ribų pakeitimas yra gerokai reikšmingas ir dėl šios priežasties pakinta vertybės plotas. Pastaruoju atveju taikoma įprasta paraiškos rengimo procedūra.

Esminiai pasaulio paveldo vertybės ribų pakeitimai

- 165. Jei valstybė narė ketina iš esmės pakeisti Pasaulio paveldo sąraše esančios vertybės ribas, valstybė narė turi pateikti visai naują paraišką. Ši naujoji paraiška turi būti pateikta **iki einamųjų metų vasario 1 d.** Paraiška vertinama 1,5 metų 168 paragrafe aprašyta tvarka. Ši tvarka taikoma tiek pasaulio paveldo vertybės riboms išplėsti, tiek sumažinti.

Kriterijų, kuriais remiantis paveldo vertybė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, pakeitimas

166. Jei valstybė narė pageidauja, kad paveldo vertybė būtų įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą remiantis papildomais kriterijais arba kitais kriterijais, nei įvardyti pirminėje paraiškoje, ji turi **iki einamųjų metų vasario 1 d.** pateikti naują paraišką, kurios vertinimas trunka 1,5 metų, 168 paragrafe aprašyta tvarka. Siūlomos paveldo vertybės vertinamos tik pagal naujus kriterijus ir išlieka Pasaulio paveldo sąrašė net jei papildomų kriterijų nepavyktų pripažinti.

Pasaulio paveldo vertybės pavadinimo keitimas

167. Valstybė narė gali prašyti Komiteto leidimo pakeisti į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktos paveldo vertybės pavadinimą. Prašymas dėl paveldo vertybės pavadinimo keitimo Sekretoriatą turi pasiekti likus **ne mažiau kaip 3 mėnesiams iki Komiteto posėdžio.**

III.J Tvardaraštis – pagrindiniai principai

168. Tvardaraštis ir procedūros

Rugsėjo 30 d.

(likus vieneriems metams)

Neprivalomoji galutinė diena, iki kurios valstybės narės gali pateikti Sekretariatui paraiškų projektus.

Lapkričio 15 d.

(likus vieneriems metams)

Sekretariatas iki šios dienos turi pranešti kiekvienai paraišką pateikusiai valstybei narei, ar jos paraiškų projektas yra išsamus, jei ne – nurodyti, ko trūksta, kad paraiška būtų išsami.

Pirmųjų metų (pateikus paraišką)

vasario 1 d.

Galutinė diena, iki kurios Sekretariatas priima išsamias paraiškas, kurias perduoda vertinti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms.

Paraiškų turi būti gautos iki vasario 1 d. 17 val. Grinvičo laiku arba, jei vasario 1 d. pasitaiko savaitgalį, – iki paskutinio sausio penktadienio 17 val. Grinvičo laiku.

Paraiškų, gautos po šios datos, bus svarstomos per kitą vertinimo laikotarpį.

Pirmųjų metų vasario 1 d. – kovo 1 d.

Paraiškų registracija, išsamumo vertinimas ir perdavimas kompetentingoms patariamosioms organizacijoms.

Sekretariatas užregistruoja visas paraiškas, išsiunčia paraiškų gavimo patvirtinimą paraišką pateikusiai valstybei narei ir kruopščiai patikrina paraiškų turinį. Sekretariatas informuoja paraišką pateikusią valstybę, ar paraiška išsami ar neišsami.

Neišsamios paraiškų (žr. 132 paragrafą) nesiunčiamos vertinti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms. Jei paraiška neišsami, Sekretariatas kreipiasi į ją pateikusią valstybę narę, kad ji papildytų paraišką reikiama informacija iki kitų metų vasario 1 d., kad šią paraišką būtų galima vertinti per kitą vertinimo laikotarpį.

Išsamios paraiškų perduodamos vertinti kompetentingoms patariamosioms organizacijoms.

Pirmųjų metų kovo 1 d.

Galutinė diena, iki kurios Sekretariatas turi būti informavęs valstybę narę apie iki einamųjų metų vasario 1 d. pateiktų paraiškų gavimą ir jos išsamumą.

Pirmųjų metų kovas – antrųjų metų gegužė

Vertybų vertina kompetentingos patariamąsios organizacijos.

Antrųjų metų sausio 31 d.

Jei reikia, ne vėliau kaip iki šios datos kompetentingos patariamąsios organizacijos, kol vyksta paveldo vertybų vertinimas, gali paprašyti valstybių narių papildomos informacijos.

Antrųjų metų kovo 31 d.

Galutinė data, iki kurios valstybės narės per Sekretoriatą turi pateikti papildomą informaciją, kurios prašė kompetentingos patariamiosios organizacijos.

Papildoma informacija turi būti pateikta tokiu skaičiumi egzempliorių ir elektroninių laikmenų, koks nurodytas 132 paragrafe, ir adresuota Sekretariatui. Kad nesusimaišytų seni ir nauji dokumentai, jeigu papildoma informacija yra pradinės paraiškos teksto pakeitimai, valstybė narė turi pateikti pradinę paraišką su pataisymais. Pakeitimai turi būti aiškiai matomi. Pataisyta paraiška turi būti pateikta elektronine (diskelyje arba CD-ROM) ir popierine forma.

Šešios savaitės iki Komiteto metinės sesijos (antrieji metai)

Kompetentingos patariamiosios organizacijos vertinimus ir rekomendacijas pateikia Sekretariatui, kuris savo ruožtu – Komitetui ir valstybėms narėms.

Mažiausiai 2 darbo dienos iki Komiteto metinės sesijos pradžios (antrieji metai)

Valstybės narės ištaiso faktines klaidas.

Likus 2 darbo dienoms iki Komiteto sesijos, paraiškas pateikusios valstybės narės gali nusiųsti laišką Komiteto sesijos pirmininkui (laiško kopijas – patariamosioms organizacijoms), kuriame nurodo faktines klaidas, rastas patariamiosios organizacijos atliktuose paraiškų vertinimuose.

Metinė Komiteto sesija (antrųjų metų birželis / liepa)

Komitetas svarsto paraiškas ir priima sprendimus.

Procedūros, atliekamos pasibaigus metinei Komiteto sesijai

Valstybių narių informavimas apie Komiteto sprendimus.

Apie Komiteto priimtus sprendimus Sekretoriatas informuoja visas valstybes nares, pateikusias paraiškas, ir kurias Komitetas vertino.

Komitetui nusprendus įtraukti vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą, Sekretoriatas siūnia laišką valstybei narei ir paveldo vertybės valdytojams, prie kurio prideda į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktos vertybės žemėlapi ir Komiteto sprendimą dėl išskirtinės visuotinės vertės suteikimo. Jame nurodo paveldo vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijus.

Procedūros, atliekamos pasibaigus metinei Pasaulio paveldo komiteto sesijai

Kiekvienais metais, pasibaigus metinei Komiteto sesijai, Sekretoriatas paskelbia atnaujintą Pasaulio paveldo sąrašą.

Valstybių narių, kurių vertybės buvo įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą, pavadinimai paskelbiami sąrašo „Valstybės narės, pateikusios paraiškas pagal Konvenciją“.

Praėjus mėnesiui po Pasaulio paveldo komiteto metinės sesijos

Sekretoriatas visoms valstybėms narėms išsiūnia metinės Komiteto sesijos metu priimtų sprendimų ataskaitą.

IV. PASAULIO PAVELDO VERTYBIŲ IŠSAUGOJIMO LYGIO STEBĖSENA

IV.A *Atsakomoji stebėseną*

Atsakomosios stebėsenos apibrėžimas

169. Atsakomoji stebėseną yra Sekretoriato, kitų UNESCO sektorių ir patariamųjų organizacijų Komitetui teikiamos ataskaitos apie pasaulio paveldo vertybių, kurioms gresia pavojus, padėtį. Todėl kiekvieną kartą, susiklosčius ypatingoms aplinkybėms, arba planuodamos imtis darbų, turėsiančių poveikį paveldo vertybės išsaugojimui, valstybės narės vėliausiai **iki vasario 1 d.** per Sekretoriatą turi Komitetui pateikti specialias ataskaitas ir poveikio vertybei studijas. Atsakomoji stebėseną taip pat yra taikoma toms paveldo vertybėms, kurios įrašytos ar turi būti įrašytos į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, kaip nurodyta 177–191 paragrafuose. Atsakomoji stebėseną numatyta ir galimai vertybės išbraukimo iš Pasaulio paveldo sąrašo procedūrai, kaip numatyta 192 – 198 paragrafuose.

Atsakomosios stebėsenos tikslai

170. Patvirtindamas atsakomosios stebėsenos procedūrą, Komitetas siekė, kad būtų taikomos visos įmanomos priemonės, sulaikančios vertybės išbraukimą iš Pasaulio paveldo sąrašo. Komitetas pasirengęs valstybėms narėms siūlyti, kiek tai yra įmanoma, techniškai bendradarbiauti.
171. Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms bendradarbiauti su patariamosiomis organizacijomis, kurias savo vardu įpareigojo atlikti stebėseną ir parengti į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktų vertybių išsaugojimo darbų ataskaitą.

Konvencijos 4 straipsnis:

„Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, pripažįsta, kad pareiga užtikrinti 1 ir 2 straipsniuose nurodyto ir jos teritorijoje esančio kultūros ir gamtos paveldo nustatymą, apsaugą, išsaugojimą, populiarinimą ir perdavimą ateities kartoms visų pirma priklauso tai valstybei...“

Iš valstybių narių ir / ar kitų šaltinių gauta informacija

172. Pasaulio paveldo komitetas ragina Konvencijos Šalis per Sekretoriatą informuoti Komitetą apie ketinimus imtis didelių restauravimo ar naujų statybų darbų, kurie galėtų pakenkti paveldo vertybės išskirtinei visuotinei vertei, šios konvencijos saugomoje teritorijoje, ar leisti tokius darbus pradėti. Kad Komitetas galėtų padėti rasti atitinkamus sprendimus, kurie užtikrintų, jog paveldo vertybės išskirtinė visuotinė vertė būtų išsaugota, tokia informacija turėtų būti pateikta kuo anksčiau (pavyzdžiui, prieš pagrindinių projekto dokumentų rengimą ir prieš sprendimų, kuriuos būtų sunku atšaukti, priėmimą).

173. Pasaulio paveldo komitetas pageidauja, kad ekspertų misijų, vertinančių pasaulio paveldo vertybių išsaugojimo lygį, ataskaitose būtų:

27-osios Komiteto sesijos
7B.106.2 sprendimas

- a) nurodytos paveldo vertybės išlikimo grėsmės arba ženklus išsaugojimo lygio pagerėjimas nuo to laiko, kai buvo pateikta paskutinė ataskaita Pasaulio paveldo komitetui;
- b) visos paskesnės Pasaulio paveldo komiteto sprendimų apie vertybės išsaugojimą ataskaitos;
- c) informacija apie paveldo vertybės išskirtinei visuotinei reikšmei, vientisumui ir/ar autentiškumui, dėl kurių ji buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, kylančias grėsmes, jų nuniokojimą ar praradimą.

174. Kai informaciją apie tai, kad pasaulio paveldo vertybė buvo smarkiai nuniokota arba kad per nustatytą laiką nebuvo imtasi reikiamų priemonių padėčiai pagerinti, Sekretoriatas gauna iš kitų šaltinių, o ne iš valstybės narės, jis, kiek tai įmanoma, patikrins šaltinio ir jo turinio patikimumą, konsultuodamasis su valstybe nare, ir paprašys jos paaiškinti situaciją.

Pasaulio paveldo komiteto sprendimai

175. Sekretoriatas kreipiasi į kompetentingas patariamąsias organizacijas su prašymu pakomentuoti visą gautą informaciją.

176. Gauta informacija, taip pat valstybių narių ir patariamųjų organizacijų komentarai, įrašyti į vertybės išsaugojimo lygio ataskaitą, turi būti pateikti Komitetui, kuris gali priimti tokius sprendimus:

- a) nuspręsti, kad vertybei nėra padaryta rimta žala ir dėl to nereikia imtis jokių tolesnių veiksmų;
- b) nuspręsti, kad vertybei padaryta didelė žala, bet dar galima atkurti jos išskirtinę vertę. Tuomet Komitetas gali rekomenduoti vertybę palikti Pasaulio paveldo sąraše, jei valstybė narė per nustatytą laikotarpį imsis atitinkamų veiksmų padėčiai pataisyti. Komitetas taip pat gali rekomenduoti Pasaulio paveldo fondo techninę pagalbą, teikiamą atliekant vertybės atkūrimo darbus, pasiūlydamas valstybei narei šios paramos paprašyti, jeigu ji dar nėra to padariusi;
- c) jei vertybė atitinka 177–182 paragrafuose nurodytus reikalavimus ir kriterijus, Komitetas gali nuspręsti ją įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, vadovaudamasis procedūromis, aprašytomis 183–189 paragrafuose;
- d) kai akivaizdu, jog vertybė negrįžtamai pažeista ir praradusi savybes, dėl kurių ji buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, Komitetas gali rekomenduoti išbraukti ją iš šio sąrašo. Prieš imdamasis šių priemonių, Sekretoriatas apie tai informuoja su šia vertybe susijusią valstybę narę. Visi komentarai, kuriuos šiuo klausimu išsako valstybė narė, yra perduodami Komitetui;

- e) tuo atveju, kai nėra pakankamai informacijos, kad Komitetas galėtų imtis priemonių, nurodytų (a), (b) ir (c) skirsniuose, jis gali įgaluoti Sekretoriatą imtis reikiamų priemonių ir konsultuodamasis su valstybe nare įvertinti esamą vertybės būklę, jai kylančius pavojus ir tinkamo atkūrimo galimybes. Sekretoriatas informuoja Komitetą apie įvertinimo rezultatus. Viena tokių priemonių gali būti specialios grupės, siunčiamos patikslinti faktų, sudarymas ar specialistų konsultacija. Kai reikia reaguoti nedelsiant, Komitetas pats gali kreiptis į Pasaulio paveldo fondą dėl skubios pagalbos darbų finansavimo.

IV.B *Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašas*

Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą gairės

177. Pagal Konvencijos 11 straipsnio 4 paragrafą Komitetas gali į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą įtraukti vertybę tuo atveju, jei ji tenkina šias sąlygas:
- a) vertybė jau yra įrašyta į pasaulio paveldo sąrašą;
 - b) vertybei gresia rimti ir ypatingi pavojai;
 - c) vertybei išsaugoti reikia imtis neatidėliotinų veiksmų;
 - d) jei remiantis Konvencija šiai vertybei išsaugoti buvo prašyta pagalbos. Komitetas laikosi nuomonės, kad tam tikrais atvejais tinkamiausia pagalba gali būti jo paskelbtas pranešimas apie susirūpinimą vertybe ir apie vertybės įtraukimą į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Tokios pagalbos gali prašyti bet kuris Komiteto narys arba Sekretoriatas.

Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą kriterijai

178. Pasaulio paveldo vertybę, kuri apibrėžta Konvencijos 1 ir 2 straipsniuose, Komitetas gali įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, jei jis nusprendžia, kad vertybės išsaugojimo lygis atitinka mažiausiai vieną iš toliau aprašytų kurios nors rūšies kriterijų.
179. Kultūros vertybės
- a) AIŠKUS PAVOJUS – vertybei gresia ypatingas ir akivaizdžiai neišvengiamas pavojus, dėl kurio gali būti:
 - i) smarkiai pakenkta medžiagoms;
 - ii) smarkiai pakenkta struktūroms ir/arba puošybai;
 - iii) smarkiai pakenkta architektūros ir miesto planavimo dermei;
 - iv) smarkiai pakenkta miesto arba kaimo erdvei ar natūraliai gamtinei aplinkai;
 - v) prarandamas istorinis autentiškumas;
 - vi) prarandama kultūrinė vertė.

- b) POTENCIALUS PAVOJUS – vertybei gresia rimtas pavojus, dėl kurio gali nukentėti svarbiausios jos ypatybės.
Toks pavojus gali būti:
- i) juridinio vertybės statuso pasikeitimas, dėl kurio gali susilpnėti jos apsauga;
 - ii) išsaugojimo politikos stoka;
 - iii) neigiami regiono planavimo padariniai;
 - iv) neigiami miesto planavimo padariniai;
 - v) ginkluotų konfliktų pradžia ar jų keliamą grėsmę;
 - vi) laipsniški pokyčiai, susiję su geologiniais, klimato ar kitokiais veiksniais.

180. Gamtos vertybės:

- a) AIŠKUS PAVOJUS – vertybei gresia ypatingas ir akivaizdžiai neišvengiamas pavojus, pavyzdžiui:
- i) dėl gamtinių veiksnių (pavyzdžiui, ligų) arba žmogaus veiklos (pavyzdžiui, brakonieravimo) smarkiai mažėja nykstančių ar kitų išskirtinę pasaulinę reikšmę turinčių ir įstatymų saugomų rūšių populiacijos;
 - ii) dėl vietovės apgyvendinimo, vandens rezervuarų statybos, dėl kurių užliejamos svarbios vietovės dalys, pramonės ir žemės ūkio plėtros, pesticidų ir trąšų naudojimo, didelių viešųjų darbų, kasybos, taršos, miško darbų, malkų rinkimo ir t. t. pakenkiama gamtos vertybės grožiui ar mokslinei vertei;
 - iii) dėl žmonių skverbimosi į paribio arba aukštupio teritoriją kyla grėsmė vertybės visumai.
- b) POTENCIALUS PAVOJUS – vertybei gresia rimtas pavojus, dėl kurio gali nukentėti svarbiausios jos ypatybės.
Toks pavojus gali būti:
- i) juridinio teritorijos apsaugos statuso pasikeitimas;
 - ii) saugomos vietovės ar pasirinktos teritorijos apgyvendinimo ar plėtros planai, dėl kurių kyla grėsmė vertybei;
 - iii) ginkluotų konfliktų pradžia ar jų grėsmė;
 - iv) nepakankamas, neadekvatus arba nevisiškai įgyvendinamas valdymo planas.

181. Be to, vertybės vientisumui gresiantis pavojus (ar pavojai) turi būti toks, kurio galima išvengti žmonių pastangomis. Kultūros vertybėms pavojų gali kilti ir dėl gamtinių, ir dėl žmoniškųjų veiksnių, o gamtos vertybėms daugiausia pavojų kyla dėl žmogaus atliekamų veiksmų ir tik labai retai vertybės vientisumui grėsmę kelia gamtiniai veiksniai (pavyzdžiui, epidemija). Tam tikrais atvejais vertybės vientisumui grėsmę keliantys veiksniai gali būti koreguojami administraciniais ir teisiniais veiksmais, pavyzdžiui, nutraukiami didelių viešųjų darbų projektai arba pertvarkomas juridinis vertybės statusas.

- 182.** Svarstydamas paraiškas įtraukti kultūros ar gamtos vertybes į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, Komitetas pageidauja, kad būtų atsižvelgta į šiuos papildomus veiksnius:
- a) sprendimus, susijusius su pasaulio paveldo vertybėmis, vyriausybės priima įvertinusios visus veiksnius; dažnai Komiteto patarimas yra lemiamas, jei jį galima pateikti pirmiau, nei vertybei išskyla pavojus;
 - b) jei yra akivaizdus pavojus, vertybei gresianti fizinė ar kultūrinė žala turi būti vertinama atsižvelgiant į žalos padarinių intensyvumą ir nuoseklią visų atvejų analizę;
 - c) be to, jei yra potencialus pavojus, svarbiausia atsižvelgti į šiuos kriterijus:
 - i) pavojus turi būti vertinamas atsižvelgiant į socialines ir ekonomines aplinkos, kurioje yra vertybė, normalią raidą;
 - ii) kai kurių pavojų, gresiančių kultūros ir gamtos vertybėms, pavyzdžiui, ginkluoto konflikto padarinių neįmanoma įvertinti;
 - iii) kai kurie pavojai nėra neišvengiami, bet gali būti numanomi, pavyzdžiui, demografinis augimas;
 - d) teikdamas savo įvertinimą, Komitetas turėtų atsižvelgti ir į visas nežinomas ar netikėtas kilmės priežastis, dėl kurių kyla pavojų kultūros ar gamtos vertybėms.

Paveldo vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą procedūra

- 183.** Jei numatoma vertybę įtraukti į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, Komitetas, pagal išgales konsultuodamasis su suinteresuota valstybe nare, parengia ir patvirtina programą, kurioje numatomos priemonės, kaip ištaisyti padėtį.
- 184.** Siekdamas sudaryti tokią programą, Komitetas kreipiasi į Sekretoriatą su prašymu, kad jis, pagal išgales bendradarbiaudamas su suinteresuota valstybe nare, apibūdintų dabartinę vertybės išsaugojimo lygį, jai gresiančius pavojus ir realias galimybes pataisyti padėtį. Taip pat Komitetas gali nuspręsti nusiųsti kvalifikuotus Pasaulio paveldo komiteto patariamųjų organizacijų ar kitų organizacijų stebėtojus apžiūrėti vertybę, įvertinti grėsmės pobūdį ir mastą bei pasiūlyti imtis reikiamų priemonių.
- 185.** Surinktą informaciją, taip pat valstybių narių ir kompetentingų patariamųjų arba kitų organizacijų komentarus Sekretoriatas pateikia Komitetui.
- 186.** Komitetas svarsto visą turimą informaciją ir priima sprendimą dėl vertybės įtraukimo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Visi šio pobūdžio sprendimai priimami balsų dauguma, kai dalyvauja ir balsuoja du trečdaliai Komiteto narių. Tada Komitetas nusprendžia, kokių veiksmų imtis padėčiai pataisyti, ir pasiūlo valstybei narei nedelsiant pradėti įgyvendinti šią programą.

187. Laikantis Konvencijos 11.4 straipsnio, apie Komiteto sprendimą pranešama valstybei narei ir nedelsiant paskelbiamas viešas pareiškimas.
188. Sekretoriatas išleidžia atnaujintą Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Jį taip pat galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/danger>
189. Vertybei, įrašytai į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, Komitetas skiria specialią konkrečią paramą, finansuojamą Pasaulio paveldo fondo lėšomis.

Nuolatinis paveldo vertybių, įrašytų į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, išsaugojimo lygio vertinimas

190. Komitetas kasmet tikrina vertybių, įrašytų į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, išsaugojimo lygį. Šis tikrinimas aprėpia tokias stebėsenos procedūras ir ekspertų misijas, kurios Komitetui atrodo būtinos.
191. Remdamasis nuolatiniais patikrinimais ir konsultacijomis su suinteresuota valstybe, Komitetas nusprendžia:
- a) ar reikia imtis papildomų priemonių vertybei išsaugoti;
 - b) ar išbraukti vertybę iš Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašo, jei pavojus jai nebegresia;
 - c) ar pagal procedūrą, aprašytą 192–198 paragrafuose, išbraukti vertybę iš Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašo ir Pasaulio paveldo sąrašo, jei ji yra taip sunykusi, kad neteko ypatybių, dėl kurių buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą.

IV.C *Galimo paveldo vertybių išbraukimo iš Pasaulio paveldo sąrašo procedūra*

192. Vertybių išbraukimo iš Pasaulio paveldo sąrašo procedūrą Komitetas taiko tokiais atvejais:
- a) kai vertybė sunyko tiek, kad netenka tų ypatybių, dėl kurių ji buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą; ir
 - b) kai vietovės, įrašytos į Pasaulio paveldo sąrašą, būdingosioms ypatybėms žmogaus plėtojama veikla kelia pavojų jau siūlymo įtraukti šią vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą metu, o valstybė narė per nustatytą laikotarpį nesiima savo numatytų priemonių, kad pataisytų padėti (žr. 116 paragrafą).
193. Jei vertybė, įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, smarkiai suniokojama arba jei per nustatytą laikotarpį nesiimama būtinų priemonių, kad padėtis pasitaisytų, valstybė narė, kurios teritorijoje yra vertybė, turi apie tai pranešti Sekretoriatui.

194. Kai Sekretoriatas gauna tokią informaciją ne iš suinteresuotos valstybės narės, o iš kitų šaltinių, jis turi kuo nuodugniau patikrinti šaltinio ir gautos informacijos patikimumą, jei reikia, – kreiptis į valstybę narę ir paprašyti jos pakomentuoti padėtį.
195. Sekretoriatas prašo kompetentingų patariamųjų organizacijų paaiškinti gautą informaciją.
196. Komitetas svarsto visą gautą informaciją ir priima sprendimą. Visi šio pobūdžio sprendimai, kaip numatyta 13 (8) Konvencijos straipsnyje, priimami balsų dauguma, kai dalyvauja ir balsuoja du trečdaliai Komiteto narių. Komitetas sprendimą išbraukti vertybę iš Pasaulio paveldo sąrašo priima tik pasitaręs su valstybe nare.
197. Valstybė narė turi būti informuojama apie tokį Komiteto sprendimą. Komitetas nedelsdamas viešai paskelbia savo sprendimą dėl vertybės išbraukimo iš Pasaulio paveldo sąrašo.
198. Jei dėl Komiteto sprendimo reikia keisti Pasaulio paveldo sąrašą, tai daroma rengiant spausdinti naujos redakcijos Pasaulio paveldo sąrašą.

V. PERIODINIŲ ATASKAITŲ DĖL PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO TEIKIMAS

V.A *Tikslai*

199. Komitetas kviečia valstybes nares teikti per Pasaulio paveldo komitetą UNESCO generalinei konferencijai priimtų įstatymų ir administracinių priemonių bei kitų veiksmų, kurių imtasi įgyvendinant šią Konvenciją, taip pat pasaulio paveldo vertybių, esančių jų teritorijoje, išsaugojimo lygio ataskaitas.
200. Valstybės narės gali kreiptis į patariamąsias organizacijas ir Sekretoriatą kvalifikuotos nuomonės. Sekretoriatas, gavęs suinteresuotos valstybės narės sutikimą, gali kreiptis į papildomus ekspertus dėl kvalifikuotų nuomonių.
201. Periodinėse ataskaitose numatyti keturi pagrindiniai tikslai:
- a) bendrai įvertinti, kaip valstybė narė įgyvendina Konvenciją;
 - b) nustatyti, ar laikui bėgant išliko vertė, dėl kurios vertybė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą;
 - c) teikti atnaujintą informaciją apie pasaulio paveldo vertybes, kuria remiantis būtų nustatyta dėl kokių priežasčių vyko pakitimai ir koks vertybės išsaugojimo lygis;
 - d) sukurti valstybių narių regioninio bendradarbiavimo bei informacijos ir patirties mainų, susijusių su Konvencijos įgyvendinimu ir pasaulio paveldo vertybių išsaugojimu, mechanizmą.
202. Periodinių ataskaitų teikimas skatina gerinti į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktų vertybių ilgalaikį išsaugojimą ir didinti Konvencijos įgyvendinimo patikimumą.

Pasaulio paveldo konvencijos 29-asis straipsnis ir Valstybių narių visuotinio susirinkimo 11-oji rezoliucija (1997 m.), ir UNESCO Generalinės konferencijos 29-osios sesijos rezoliucija

V.B *Procedūra ir ataskaitų forma*

203. Pasaulio paveldo komitetas:
- a) nustatė periodinių ataskaitų formą ir pateikė paaiškinamąsias pastabas (žr. 7 priedą);
 - b) valstybes nares kviečia pateikti periodines ataskaitas kas 6 metai;
 - c) nusprendė nagrinėti valstybių narių regionines ataskaitas tokia tvarka:

Komiteto 22-osios sesijos VI.7 sprendimas

Regionas	Metai (imtinai), kuriais buvo atliktas į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytos vertybės vertinimas	Komiteto atlikto vertinimo data
Arabų šalys	1992	2000 m. gruodis
Afrika	1993	2001 m. gruodis/ 2002 m. liepa
Azija ir Ramiojo vandenyno regionas	1994	2003 m. birželis - liepa
Lotynų Amerika ir Karibų jūros regionas	1995	2004 m. birželis - liepa
Europa ir Šiaurės Amerika	1996/1997	2005 m./2006 m. birželis - liepa

- d) pareikalavo, kad Sekretoriatas ir patariamiosios organizacijos, padedami valstybių narių, kompetentingų organizacijų ir ekspertų, nustatytų regionines strategijas, apibrėžiančias periodinių ataskaitų teikimo tvarką pagal šio paragrafo c) punkte pateiktą tvarkaraštį.

204. Šios regioninės strategijos turi būti sukurtos atsižvelgiant į regiono ypatumus ir skatinti valstybių narių bendradarbiavimą bei jų veiksmų derinimą, ypač vertinant tarpvalstybinę vertybę. Regioninių strategijų kūrimo ir įgyvendinimo klausimais Sekretoriatas konsultuojasi su valstybėmis narėmis.
205. Pasibaigus pirmajam 6 metų laikotarpiui, kiekvienas regionas iš naujo įvertinamas tokia pačia tvarka, kuri nurodyta lentelėje. Po pirmojo 6 metų laikotarpio gali būti padaryta vertinimo pertrauka, siekiant peržiūrėti ir įvertinti ataskaitų teikimo procedūras, prieš prasidedant naujam laikotarpiui.
206. Valstybių narių teikiamų periodinių ataskaitų turinį sudaro 2 dalys:
- a) **I dalyje** – teisinės, administracinės ir kitos priemonės, kurių imasi valstybė narė įgyvendindama Konvenciją, taip pat šioje srityje įgyta patirtis. Šios dalies informacija daugiausia susijusi su bendrais reikalavimais, apibrėžtais konkrečiuose Konvencijos straipsniuose.
- b) **II dalyje** – specifinių pasaulio paveldo vertybių, esančių valstybės narės teritorijoje, išsaugojimo lygis. Šioje dalyje turi būti atskirai įrašoma informacija apie kiekvieną pasaulio paveldo vertybę.

Ataskaitos forma ir paaiškinimai pateikti 7 priede.

207. Siekiant lengviau tvarkyti informaciją, pageidaujama, kad valstybės narės pateiktų ataskaitų elektronines laikmenas ir popierinius variantus anglų arba prancūzų kalbomis šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0) 1 4568 1571
Faks. + 33 (0) 1 4568 5570
El. P. wh-info@unesco.org

Dabar galiojančią ataskaitos formą nustatė Pasaulio paveldo komitetas 22-osios sesijos metu (Kyoto, 1998). Ji gali būti peržiūrėta 2006 metais, pasibaigus pirmajam periodinių ataskaitų teikimo laikotarpiui, todėl ji nebuvo peržiūrėta, kai buvo atnaujinamos gairės.

V.C Vertinimas ir tolesni veiksmai

208. Sekretoriatas, remdamasis nacionalinėmis ataskaitomis, parengia regionines ataskaitas, kurias galima rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/publications>, ir pasaulio paveldui skirtuose leidiniuose (World Heritage Papers).
209. Pasaulio paveldo komitetas atidžiai išnagrinėja periodinėse ataskaitose iškeltas problemas ir pataria suinteresuotų regionų valstybėms narėms klausimais, kylančiais iš šių ataskaitų.

- 210.** Komitetas gali pareikalauti, kad Sekretoriatas ir patariamąsios organizacijos, konsultuodamiesi su valstybėmis narėmis bei atsižvelgdami į nustatytus strateginius tikslus, parengtų ilgalaikes regionines programas ir pateiktų Komitetui, kad jis jas įvertintų. Šie dokumentai turi tiksliai atspindėti regioninio pasaulio paveldo poreikius ir palengvinti tarptautinės paramos suteikimą. Komitetas taip pat pareiškė remiantis, kad tarptautinė pagalba būtų teikiama strateginiams tikslams įgyvendinti.

VI. PARAMOS PASAULIO PAVELDO KONVENCIJAI SKATINIMAS

VI.A *Tikslai*

Pasaulio paveldo konvencijos
27-asis straipsnis

211. Tikslai yra šie:

- a) pabrėžti mokslinių tyrimų ir kompetencijų ugdymo svarbą;
- b) ugdyti visuomenės sąmoningumą bei didinti supratimą apie pasaulio paveldo išsaugojimo svarbą;
- c) didinti pasaulio paveldo reikšmę bendruomenės gyvenime;
ir
- d) skatinti aktyvesnį vietinių ir tautinių bendruomenių dalyvavimą globojant ir pristatant paveldą.

Pasaulio paveldo konvencijos
5-asis (a) straipsnis

VI.B *Kompetencijos ugdymas ir moksliniai tyrimai*

212. Komitetas siekia ugdyti tokias valstybių narių kompetencijas, kurios derėtų su strateginiais tikslais.

Pasaulio paveldo deklaracija
(Budapeštas, 2002 m.)

Globalinė mokymo strategija

213. Pripažindamas, kad apsaugant, išsaugant ir pristatant pasaulio paveldą reikia ypač didelės kompetencijos ir tarpdisciplininių žinių, Komitetas patvirtino Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globaliąją mokymo strategiją. Pagrindinis šios strategijos tikslas – užtikrinti, kad bus ugdoma Konvencijai įgyvendinti reikiama kompetencija, atsižvelgiant į kitas iniciatyvas, pavyzdžiui, Pasaulinę strategiją dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo pasaulio paveldo sąrašo bei periodines ataskaitas. Komitetas kasmet peržiūri svarbias mokymo problemas, įvertina mokymo poreikį, nagrinėja metines mokymo veiklos ataskaitas ir teikia patarimus dėl būsimų mokymo iniciatyvų.

Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globaliąją mokymo strategiją Komitetas patvirtino 25-osios sesijos metu (Helsinkis, 2001 m.)

(WHC-01/CONF.208/24 dokumento X priedas).

Nacionalinės mokymo strategijos ir regioninis bendradarbiavimas

214. Valstybės narės turi užtikrinti, kad visų lygių ekspertai ir profesionalai būtų gerai parengti. Todėl valstybės narės yra skatinamos plėtoti nacionalines mokymo strategijas ir į jas įtraukti regioninį bendradarbiavimą.

Moksliniai tyrimai

215. Komitetas, siekdamas sėkmingo Konvencijos įgyvendinimo, plėtoja ir koordinuoja tarptautinį bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje. Valstybės narės taip pat yra skatinamos skirti lėšų moksliniams tyrimams atlikti, nes nustatyti, valdyti ir vykdyti pasaulio paveldo vertybių stebėseną reikia specialių žinių ir įgūdžių.

Tarptautinė parama

216. Valstybės narės gali prašyti Pasaulio paveldo fondo lėšų mokymui ir moksliniams tyrimams atlikti (žr. VII skyrių).

VI.C *Sąmoningumo ugdymas ir švietimas*

Sąmoningumo ugdymas

217. Valstybės narės yra skatinamos ugdyti visuomenės sąmoningumą jų šalies teritorijoje esančio pasaulio paveldo išsaugojimo klausimais. Ypač jos turi pasirūpinti, kad pasaulio paveldo vertybė būtų tinkamai pažymėta ir populiarinama jos buvimo vietoje.
218. Sekretoriatas teikia paramą valstybei narei plėtoti tokią veiklą, kuria siekiama ugdyti visuomenės sąmoningumą apie Konvenciją ir informuoti apie pavojus, kurie gresia pasaulio paveldui. Sekretoriatas pataria valstybėms narėms, rengiančioms ir įgyvendinančioms švietimo ir vertybių propagavimo projektus, pasinaudoti tarptautine parama. Patariamąsios organizacijos ir atitinkamos valstybės institucijos gali būti prašomos pareikšti savo nuomonę dėl šių projektų.

Švietimas

219. Pasaulio paveldo komitetas skatina ir remia švietimo priemonių, šviečiamosios veiklos ir šviečiamųjų programų plėtrą.

Tarptautinė parama

220. Valstybės narės pagal savo išgales turi skatinti mokyklas, universitetus, muziejus, nacionalines ar vietines švietimo institucijas dalyvauti pasaulio paveldo šviečiamajame veikloje bei prisidėti prie jos plėtojimo.
221. Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su UNESCO švietimo padaliniu ir kitais partneriais, rengia ir leidžia šviečiamąjį informacinį mokymo vadovą, pavadintą „Pasaulio paveldas jaunimo rankose“, skirtą visų šalių vidurinėms mokykloms. Mokymo vadovas gali būti pritaikytas kitoms mokymo pakopoms.
222. Valstybės narės gali prašyti Pasaulio paveldo fondo teikiamos tarptautinės paramos šviečiamajai veiklai plėtoti ir šviečiamosioms programoms rengti (žr. VII skyrių).

Pasaulio paveldo konvencijos
27.2 straipsnis.

Mokymo vadovą „Pasaulio paveldas jaunimo rankose“ galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/education/index.htm>

VII. PASAULIO PAVELDO FONDAS IR TARPTAUTINĖ PARAMA

VII.A *Pasaulio paveldo fondas*

223. Pasaulio paveldo fondas yra patikos fondas, kurio įkūrimas buvo numatytas Konvencijoje, vadovaujantis UNESCO finansinio reglamento nuostatomis. Fondą sudaro privalomosios ir savanoriškos Konvencijos Šalių įmokos ir kitos lėšos, kurias numato fondo reglamentas. Pasaulio paveldo konvencijos
15-asis straipsnis
224. Finansinės Pasaulio paveldo fondo nuostatos išdėstytos WHC/7 dokumente, kurį galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/financialregulations>

VII.B *Techninių, finansinių išteklių kaupimas ir partnerystė siekiant įgyvendinti Pasaulio paveldo konvenciją*

225. Pasaulio paveldo fondas pagal savo išgales turi ieškoti kitų šaltinių lėšų, kuriomis būtų finansuojama tarptautinė parama.
226. Komitetas nusprendė, kad Pasaulio paveldo fondo gautos lėšos, skirtos tarptautinės pagalbos kampanijoms ir kitiems UNESCO techninio bendradarbiavimo projektams, susijusiems su vertybėmis, įtrauktomis į Pasaulio paveldo sąrašą, bus priimtose ir panaudojamos kaip tarptautinė parama, laikantis Konvencijos V skyriaus nuostatų ir atsižvelgiant į numatytus kampanijos ar projekto įgyvendinimo ypatumus.
227. Be privalomų įmokų į Pasaulio paveldo fondą, valstybės narės yra raginamos remti Konvencijos įgyvendinimą kitais būdais. Ši savanoriška parama gali būti papildomos įmokos į Pasaulio paveldo fondą arba tiesioginė finansinė ar techninė parama vertybei. Pasaulio paveldo konvencijos
15-asis (3) straipsnis
228. Valstybės narės yra raginamos prisidėti prie UNESCO skelbiamų tarptautinių lėšų, skirtų pasaulio paveldo globai, rinkimo kampanijų.
229. Valstybės narės ir kiti asmenys, kurie ketina paremti panašias kampanijas ar kitus UNESCO projektus, susijusius su pasaulio paveldo vertybėmis, yra raginamos įmokas mokėti Pasaulio paveldo fondui.
230. Valstybės narės yra skatinamos remti nacionalinių, visuomeninių ir privačių fondų ar asociacijų, numatančių aukojimą šios Konvencijos 1 ir 2 straipsniuose apibrėžtų kultūros ir gamtos paveldo vertybių apsaugai, steigimą. Pasaulio paveldo konvencijos
17-asis straipsnis

231. Sekretoriatas prisideda prie finansinių ir techninių išteklių, skirtų pasaulio paveldui išsaugoti, kaupimo. Todėl jis palaiko partnerystės ryšius su viešosiomis ir privačiomis institucijomis, vadovaudamasis Pasaulio paveldo komiteto sprendimais, paskelbtomis gairėmis ir UNESCO reglamentais.
232. Sekretoriatas turi vadovautis šiais dokumentais – „UNESCO ir privačių nebiudžetinių fondų bendradarbiavimo gairės“ ir „Privačių fondų telkimo ir potencialių partnerių atrankos kriterijų gairės“, kurie reglamentuoja lėšų iš išorinių fondų į Pasaulio paveldo fondą rinkimą. Šiuos dokumentus galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/privatefunds>
- „UNESCO ir privačių nebiudžetinių fondų bendradarbiavimo gairės“ (149 EX/Dec. 7.5 sprendimo priedas), „Privačių fondų telkimo ir potencialių partnerių atrankos kriterijų gairės“ (156 EX/ Dec. 9.4 sprendimo priedas).

VII.C *Tarptautinė parama*

233. Konvencija numato teikti valstybėms narėms tarptautinę paramą, skirtą jų teritorijoje esančioms kultūros ir gamtos paveldo vertybėms, įtrauktoms ar tinkamoms įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, apsaugoti. Tarptautinė parama papildo nacionalines pastangas išsaugoti ir valdyti vertybes, įtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą ar preliminarųjį sąrašą, kai vien tik valstybės skiriamų lėšų nepakanka.
234. Tarptautinė parama daugiausia finansuojama Pasaulio paveldo fondo, kurio steigimą numatė Konvencija, lėšomis. Komitetas tarptautinės paramos biudžetą planuoja 2 metams.
235. Komitetas koordinuoja ir teikia įvairių rūšių tarptautinę pagalbą atsižvelgdamas į valstybių narių prašymus. Tarptautinės pagalbos rūšys, aprašytos 241 paragrafe pateiktoje lentelėje, yra šios (prioritetų tvarka):
- a) skubi parama;
 - b) parengiamoji parama;
 - c) parama mokymui ir moksliniams tyrimams;
 - d) techninis bendradarbiavimas;
 - e) parama šviečiamajai, informacinei ir sąmoningumo ugdymo veiklai.
- Pasaulio paveldo konvencijos 13 (1 ir 2) ir 19–26 straipsniai
- Pasaulio paveldo konvencijos IV skyrius

VII.D *Tarptautinės paramos teikimo principai ir prioritetų nustatymo tvarka*

236. Tarptautinė parama pirmiausia gali būti skiriama vertybei, įtrauktai į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Komitetas biudžete numatė specialią eilutę, kuri užtikrina, kad nemažai Pasaulio paveldo fondo lėšų bus skirta vertybėms, įtrauktoms į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą.
- Pasaulio paveldo konvencijos 13(1) straipsnis

237. Valstybė narė, nesumokėjusi privalomųjų ar savanoriškųjų įmokų į Pasaulio paveldo fondą, negali pretenduoti į tarptautinę paramą. Šis apribojimas netaikomas, kai kreipiamasi dėl skubios paramos. Komiteto 13-osios sesijos XII.34 sprendimas
238. Remdamas strateginių tikslų įgyvendinimą, Komitetas tarptautinę paramą teikia atsižvelgdamas į regioninėse programose nustatytus prioritetus. Šios programos tvirtinamos išnagrinėjus periodines ataskaitas. Komitetas nuolat taiso programas, atsižvelgdamas į valstybių narių poreikius, kylančius iš periodinių ataskaitų (žr. V skyrių). Komiteto 26-osios sesijos 17.2, 20 ir 25.3 sprendimai
239. Be prioritetų, nurodytų 236–238 paragrafuose, sprendžiant tarptautinės paramos suteikimo klausimus, Komiteto sprendimus lemia šie veiksniai:
- a) tikimybė, kad parama išplės su pasaulio paveldu susijusią veiklą ar ją paspartins („pradinės investicijos“) bei pritrauks kitų šaltinių finansinę ir techninę paramą;
 - b) tai, kad tarptautinės paramos prašo mažiau išsivysčiusios valstybės narės ar šalys, turinčios mažas pajamas (jų dydį nustatė Jungtinių Tautų Ekonominės ir socialinės tarybos Plėtros politikos komitetas);
 - c) skubiai reikia imtis pasaulio paveldo vertybės apsaugos priemonių;
 - d) paramą gaunanti valstybė narė prisiima teisinius, administracinius ir, pagal galimybes, finansinius įsipareigojimus ginti ir saugoti vertybę;
 - e) tokia veikla bus prisidedama prie Komiteto nustatytų strateginių tikslų įgyvendinimo; 26 paragrafas
 - f) veikla atitinka iš atsakomųjų stebėsenų ir/ar regioninių reguliariųjų ataskaitų kylančius poreikius; Komiteto 20-osios sesijos XII sprendimas
 - g) parodomoji projekto vertė atsižvelgiant į mokslinius tyrimus ir efektyvių (išlaidų požiūriu) išsaugojimo metodų tobulinimą;
 - h) darbų kaina ir planuojami rezultatai; ir
 - i) ugdomoji vertė rengiant vietos ekspertus ir šviečiant visuomenę.
240. Turi būti išlaikyta lėšų, skiriamų kultūros ir gamtos paveldo išsaugojimo projektams, pusiausvyra. Komitetas nuolat tikrina, ar ji nepažeista ir priima sprendimus šiuo klausimu.

VII.E Santrauka

241.

Tarptautinės paramos rūšys	Tikslai	Didžiausia įmanoma gauti suma	Galutinis prašymo pateikimo terminas	Asmenys, atsakingi už patvirtinimą
Skubi parama	<p>Valstybės narės gali prašyti skubios paramos darbams, susijusiems su įtrauktomis arba tinkamomis įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą kultūros ir gamtos vertybėmis, kurios buvo nuniokotos dėl staigių ir netikėtų reiškinų (netikėtų žemės nuosliaužų, didelių gaisrų ar sprogimų, potvynių ar žmogaus sukeltų nelaimių, pavyzdžiui, karo), arba kurioms gresia rimti ir neišvengiami pavojai. Skubi parama neteikiama tokiais atvejais, kai žala padaroma ar vertybė pažeidžiama palaipsniui, pavyzdžiui, dėl nusidėvėjimo, užteršimo, erozijos. Pagalba teikiama tokiais skubos atvejais, kai ji reikalinga pasaulio paveldo vertybei išsaugoti (žr. sprendimą 28 COM 10B.2.c). Prireikus, parama gali būti teikiama kelioms vienos valstybės teritorijoje esančioms vertybėms (žr. sprendimą 6 EXT. COM 15.2). Didžiausia įmanoma parama gali būti suteikta vienai vertybei.</p> <p>Ši parama teikiama tokiems tikslams:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) skubioms priemonėms, kurių imamasi vertybei išsaugoti; ii) skubiam vertybės išsaugojimo planui sudaryti. 	<p>Iki 75 000 JAV dolerių</p> <p>Daugiau kaip 75 000 JAV dolerių</p>	<p>Nenustatytas</p> <p>Vasario 1 d.</p>	<p>Komiteto pirmininkas</p> <p>Komitetas</p>
Parengiamoji parama	<p>Ši parama gali būti suteikiama tokiems tikslams:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) vertybių, tinkamų įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, preliminariesiems sąrašams rengti ir atnaujinti; ii) susirinkimams, skirtiems to paties geokultūrinio rajono preliminariesiems sąrašams suderinti organizuoti; iii) paraiškoms dėl vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą rengti; t.y. panašių vertybių lyginamosioms analizėms atlikti (žr. 5 priedo 3.c); iv) rengti paramos mokymui ir tyrimams prašymams bei techninio bendradarbiavimo prašymams rengti. <p>Teikiant parengiamąją paramą, pirmenybė teikiama toms valstybėms narėms, kurių paveldo vertybės dar nėra įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą arba jos nepakankamai reprezentuoja pasaulio paveldo įvairovę.</p>	<p>Iki 30 000 JAV dolerių</p>	<p>Nenustatytas</p>	<p>Komiteto pirmininkas</p>

<p>Parama mokymui ir moksliniams tyrimams</p>	<p>Ši parama teikiama tokiems tikslams:</p> <p>(i) visų lygių specialistų (pasaulio paveldo vertybių nustatymo, globos, išsaugojimo, valdymo, pateikimo) mokymui paremti, ypač pabrėžiant kolektyvinį mokymą;</p> <p>(ii) moksliniams tyrimams, kurių naudingumas susijęs su pasaulio paveldo vertybėmis, atlikti;</p> <p>(iii) techninių ir mokslinių problemų, su kuriomis susiduriama saugant, valdant ir pristatant pasaulio paveldo vertybes, tyrimams atlikti.</p> <p>Pastaba. Dėl individualių mokomųjų kursų pateikiami standartinės stipendijos paraiškos formos prašymai (Prašymas dėl stipendijos). Prašymo formą galima gauti Sekretoriате.</p>	<p>Iki 30 000 JAV dolerių</p> <p>Daugiau kaip 30 000 JAV dolerių</p>	<p>Nenustatytas</p> <p>Vasario 1 d.</p>	<p>Komiteto pirmininkas</p> <p>Komitetas</p>
<p>Techninis bendradarbiavimas</p>	<p>Techninės paramos galima prašyti šioms tikslams:</p> <p>(i) Pasaulio paveldo ir pavojuje esančio pasaulio paveldo vertybių išsaugojimo, valdymo ir pristatymo ekspertų, specialistų ir kvalifikuotų darbuotojų darbo apmokėjimui;</p> <p>(ii) įrangai, kurios valstybei narei reikia saugant, valdant ir pristatant Pasaulio paveldo sąrašė ir Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašė esančias vertybes, išigyti;</p> <p>(iii) ilgalaikėms, mažomis palūkanomis arba be palūkanų paskoloms, kurios užtikrintų Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašė ir Pasaulio paveldo sąrašė esančių vertybių išsaugojimą, valdymą ir pristatymą.</p>	<p>Iki 30 000 JAV dolerių</p> <p>Daugiau kaip 30 000 JAV dolerių</p>	<p>Nenustatytas</p> <p>Vasario 1 d.</p>	<p>Komiteto pirmininkas</p> <p>Komitetas</p>
<p>Parama šviečiamajai, informacinei ir sąmoningumo ugdymo veiklai</p>	<p>Ši parama suteikiama tokiems tikslams:</p> <p>(i) Regioniniu ir tarptautiniu lygiu: remti programas, veiklą ir susirinkimus, kurie gali:</p> <ul style="list-style-type: none"> - padėti didinti susidomėjimą Konvencija tam tikro regiono šalyse; - ugdyti sąmoningumą įvairiais Konvencijos įgyvendinimo klausimais, kad būtų aktyviau įsitraukiama į jos įgyvendinimo veiklą; - pasitarnauti keičiantis patirtimi; - skatinti bendras šviečiamąsias, informacines ir propagavimo programas bei veiklą, ypač kai į pasaulio paveldo apsaugą įtraukiamas jaunimas; <p>(ii) Valstybės lygiu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizuoti specialius susirinkimus, skirtus išsamiau supažindinti su Konvencija, ypač jaunimą, arba, pagal Konvencijos 17 straipsnį, kurti nacionalines pasaulio paveldo asociacijas; - rengti ir aptarti informacinę ir mokomąją medžiagą (pavyzdžiui, brošiūras, straipsnius, parodas, filmus, audiovizualinės informacijos ir mokymo priemonių programas), skirtą ne kuriai nors vienai vietai populiarinti, bet informuotumui apie Konvenciją ir Pasaulio paveldo sąrašą skatinti, ypač tarp jaunimo. 	<p>Iki 5 000 JAV dolerių</p> <p>Nuo 5 000 iki 10 000 JAV dolerių?</p>	<p>Nenustatytas</p> <p>Nenustatytas</p>	<p>Pasaulio paveldo centro direktorius</p> <p>Komiteto pirmininkas</p>

VII.F *Procedūra ir forma*

242. Valstybės, teikiančios tarptautinės paramos prašymus, prieš nustatydamos tikslus, sudarydamos planus ar parengdamos prašymus, raginamos konsultuotis su Sekretoriatu ir patariamosiomis organizacijomis. Siekiant padėti rengti prašymus, valstybės narės prašymu gali būti pateikti patenkintų tarptautinės pagalbos prašymų pavyzdžiai.
243. Tarptautinės pagalbos prašymo forma yra pateikta 8 priede, o informacija apie paramos rūšis, sumas, terminus, iki kurios galutinės datos galima pateikti prašymus ir už sprendimų priėmimą atsakingus asmenis pateikiama VII.E skyriuje.
244. Prašymas turi būti pateiktas anglų arba prancūzų kalba. Pasirašytą prašymą teikia valstybės narės nacionalinė UNESCO komisija, nuolatinė atstovybė prie UNESCO ir/ar atitinkamas vyriausybės departamentas arba ministerija šiuo adresu:
- UNESCO World Heritage Centre**
7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0) 1 4568 1276
Faks. +33 (0) 1 4568 5570
El. p. wh-intassistance@unesco.org
245. Tarptautinės pagalbos prašymą valstybė narė gali atsiųsti elektroniniu paštu, tačiau turi pristatyti ir oficialiai pasirašytą popierinį prašymo variantą.
246. Svarbu, kad būtų pateikta visa informacija, nurodyta prašymo formoje. Prireikus prašymai gali būti papildyti kita informacija, ataskaitomis ir t. t.

VII.G *Tarptautinės pagalbos prašymų vertinimas ir patvirtinimas*

247. Jeigu valstybės narės pateiktas prašymas yra išsamus, Sekretoriatas, padedant patariamosioms organizacijoms, jį vertina toliau nurodyta tvarka.
248. Tarptautinės paramos kultūros paveldui prašymus vertina ICOMOS ir ICCROM.
249. Tarptautinės paramos mišriajam paveldui prašymus vertina ICOMOS, ICCROM ir IUCN.
250. Tarptautinės paramos gamtos paveldui prašymus vertina IUCN.
251. Vertinimo kriterijai, kuriais vadovaujasi patariamąsios organizacijos, pateikiami 9 priede (priedas rengiamas).

13-osios Komiteto sesijos
XII.34 sprendimas

252. Prašymai, kuriuos svarsto Komiteto pirmininkas, gali būti teikiami Sekretoriatui bet kuriuo metu ir Komiteto pirmininkas juos patvirtina atitinkamai įvertinęs.
253. Komiteto pirmininkui neleidžiama svarstyti savo šalies pateikto prašymo. Tokius prašymus svarsto Komitetas.
254. Prašymai, kuriuos svarsto Komitetas, turi būti pateikti Sekretoriatui **vasario 1 dieną arba iki vasario 1 dienos**. Šie prašymai perduodami Komitetui artimiausios sesijos metu.

VII.H *Susitarimai dėl sutarties sudarymo*

255. Sutartis yra sudaroma tarp UNESCO ir suinteresuotos valstybės narės arba jos paskirto atstovo (ar atstovų), atsakingo už tarptautinės paramos prašymo įgyvendinimą, vadovaujantis UNESCO reglamentais bei darbų planu ir biudžeto paskirstymu, numatytais patenkintame paramos prašyme.

VII.I *Tarptautinės paramos įgyvendinimo vertinimas ir priežiūra*

256. Suteiktos tarptautinės paramos rezultatai vertinami ir stebimi 12 mėnesių užbaigus darbus. Rezultatus apibendrina ir saugo Sekretoriatas, bendradarbiaudamas su patariamosiomis organizacijomis, o Komitetas juos nuolat nagrinėja.
257. Komitetas, siekdamas sužinoti, ar tarptautinė parama yra veiksminga, ir iš naujo apibrėžti paramos prioritetus, tikrina, kaip ji įgyvendinama, ją stebi ir vertina.

VIII. PASAULIO PAVELDO EMBLEMA

VIII.A *Preambulė*

258. 2-osios sesijos metu (Vašingtonas (JAV), 1978) Komitetas patvirtino dailininko M. Olyffo sukurtą pasaulio paveldo emblema. Ši emblema simbolizuoja glaudų kultūros ir gamtos vertybių ryšį: centre esantis kvadratas reiškia žmogaus sukurtas formas, o apskritimas – gamtą. Emblema yra apskrita kaip žemės rutulys. Tai simbolizuoja globą. Pasaulio paveldo emblema simbolizuoja ir Konvenciją, pabrėžia valstybių narių ištikimybę jai ir padeda nustatyti vertybes, įtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą. Ji siejama su visuomenės žiniomis apie Konvenciją ir yra Konvencijos patikimumo ir prestižo ženklas. Tačiau svarbiausia jos funkcija – reprezentuoti Konvencijos ginamas visuotines vertybes.
259. Komiteto sprendimu ši dailininko sukurta emblema gali būti bet kokios spalvos ir bet kokio dydžio (tai priklauso nuo jos naudojimo techninių galimybių ir meninių intencijų). Emblemoje visada turi būti tekstas „WORLD HERITAGE. PATRIMOINE MONDIAL“. Vietoj užrašo „PATRIMONIO MUNDIAL“ gali būti rašomas vertimas į tos šalies, kurioje emblema naudojama, kalbą.
260. Siekdamas, kad emblema būtų kuo labiau matoma ir nebūtų naudojama netinkamai, Komitetas 22-osios sesijos metu (Kiotas (Japonija), 1998) patvirtino Pasaulio paveldo emblemos naudojimo gaires ir principus, kurie pateikiami toliau esančiuose paragrafuose.
261. Nors pasaulio paveldo emblema Konvencijoje neminama, Komitetas pritarė, kad emblema, kuri buvo patvirtinta 1978 m., būtų naudojama Konvencijos saugomoms ir į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktoms paveldo vertybėms žymėti.
262. Komitetas yra atsakingas už pasaulio paveldo emblemos naudojimo sąlygų apibrėžimą ir už emblemos naudojimą apibrėžiančios politikos kūrimą.
263. Remiantis Komiteto prašymu, pateiktu per 26-ąją sesiją (Budapeštas (Vengrija), 2002), pasaulio paveldo emblema, žodžių junginys „pasaulio paveldas“ ir jų variantai yra įtraukti į Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo 6 straipsnį ir yra saugomi.
264. Pasaulio paveldo emblema gali paskatinti rinkti lėšas ir padidinti tų produktų, su kuriais ji susijusi, rinkos vertę. Tačiau turi būti išlaikyta pusiausvyra tarp to, kaip emblema pasitelkiama Konvencijos tikslams įgyvendinti bei informacijai apie ją visame pasaulyje skleisti, ir būtinybės apsisaugoti nuo nederamo jos naudojimo neaiškiems, netinkamiems ir neleistiniems komerciniams tikslams.

26-osios Komiteto sesijos 15 sprendimas

265. Pasaulio paveldo emblemos naudojimo gairės bei principai ir kokybės kontrolės modalumas neturi kliudyti bendradarbiauti siekiant propaguoti pasaulio paveldą. Įstaigoms, atsakingoms už emblemos naudojimą ir už su ja susijusius sprendimus (žr. toliau), reikalingi kriterijai, kuriais jos galėtų grįsti savo veiksmus.

VIII.B *Taikymas*

266. Šios gairės ir nurodyti pasaulio paveldo emblemos naudojimo principai numato visus siūlomus emblemos naudojimo būdus, kuriuos taiko:
- a) Pasaulio paveldo centras;
 - b) UNESCO leidykla ir kiti UNESCO padaliniai;
 - c) kiekvienos valstybės narės organizacijos arba nacionalinės Komisijos, atsakingos už Konvencijos įgyvendinimą;
 - d) pasaulio paveldo vertybės;
 - e) kiti susitarantys subjektai, ypač tie, kurie paprastai siekia komercinių tikslų.

VIII.C *Valstybių narių atsakomybė*

267. Kiekviena Konvencijos Šalis turi imtis visų įmanomų priemonių, kad savo šalyje neleistų emblemos naudoti bet kokioms grupėms ar bet kokiais tikslais, kurie nėra aiškiai pripažinti Komiteto. Valstybės narės yra raginamos remtis visais savo šalies įstatymais, taip pat ir prekių ženklų įstatymu.

VIII.D *Didėjantis deramas pasaulio paveldo emblemos naudojimas*

268. Paveldo vertybės, įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą, žymimos pasaulio paveldo emblema ir UNESCO logotipu, kurie turi būti pateikiami taip, kad nepakenktų paveldo vertybės vaizdui.

Lentelių paveldo vertybėms, įtrauktoms į Pasaulio paveldo sąrašą, žymėti gamyba

269. Kai paveldo vertybė jau įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, valstybė narė turi įrengti, kur įmanoma, lentelę šiam faktui įamžinti. Šios lentelės skirtos šalies visuomenei ar užsienio svečiams informuoti, kad jų lankoma vieta turi ypatingą vertę, kurią pripažino pasaulio bendruomenė, kitaip tariant, paveldo vertybė yra išskirtinė ir reikšminga ne tik vienai tautai, bet ir visam pasauliui. Tačiau šios lentelės atlieka ir papildomą funkciją – informuoja visuomenę apie Pasaulio paveldo konvenciją ar bent apie pasaulio paveldo sąvoką ir Pasaulio paveldo sąrašą.

270. Komitetas nustatė tokius lentelių gamybos nurodymus:
- lentelė turi būti tvirtinama lankytojams gerai matomoje vietoje ir nedarkyti paveldo vertybės;
 - joje turi būti pavaizduota pasaulio paveldo emblema;
 - tekste turi būti paminėta išskirtinė visuotinė vertybės reikšmė; gali būti pravartu labai trumpai aprašyti, kas daro ją reikšmingą. Jeigu valstybės narės pageidauja, jos gali pasinaudoti įvairiais pasaulio paveldo leidiniais arba straipsniais, kuriuos galima gauti iš Sekretoriato;
 - tekste turi būti paminėta Pasaulio paveldo konvencija ir ypačingai Pasaulio paveldo sąrašas bei dėl patekimo į Pasaulio paveldo sąrašą įgytas tarptautinis pripažinimas (nebūtina nurodyti, per kurią Komiteto sesiją vertybė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą); pageidautina, kad daugiausia turistų lankomose paveldo vietose šis tekstas būtų išverstas į kelias kalbas.
271. Komitetas siūlo tokį teksto pavyzdį:
- „(Paveldo vertybės pavadinimas), remiantis Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija, įrašytas (-a) į Pasaulio paveldo sąrašą. Įtraukimas į šį sąrašą rodo išskirtinę visuotinę kultūros ar gamtos vertybės vertę, saugotiną visos žmonijos labui.“
272. Prie šio teksto gali būti pateikiamas trumpas vertybės aprašymas.
273. Be to, valstybinės institucijos turėtų skatinti pasaulio paveldo vertybes ir vietas administruojančias įstaigas plačiai naudoti emblema, pavyzdžiui, savo firminiuose blankuose, brošiūrose, puošti ja darbuotojų uniformas.
274. Trečiosios šalys, turinčios teisę gaminti informacinius produktus, susijusius su Pasaulio paveldo konvencija ir pasaulio paveldo vertybėmis, turi pasirūpinti, kad emblema ant jų gaminių būtų pakankamai gerai matoma. Jie turėtų vengti kurti šiems produktams kitokias emblemas ar logotipus.

VIII.E *Pasaulio paveldo emblemos naudojimo principai*

275. Nuo šiol atsakingų valdžios institucijų prašoma, priimant sprendimus dėl emblemos naudojimo, laikytis šių principų:
- Kad būtų propaguojama Konvencija, emblema turi būti naudojama visuose projektuose, tiesiogiai susijusiuose su Konvencijos misija (ši nuostata taikoma ir jau priimtiems ar gavusiems pritarimą projektams), maksimaliai pasinaudojant visomis įmanomomis techninėmis ir teisinėmis priemonėmis.
 - Sprendimas pritariti emblemos naudojimui turi būti glaudžiai susijęs su produkto kokybe ir turiniu, bet ne parduodamu kiekiu ar laukiama finansine nauda. Pagrindiniai pritarimo

kriterijai turi būti šviečiamoji, mokslinė, kultūrinė ar meninė siūlomo produkto vertė, susijusi su pasaulio paveldo principais ir vertybėmis. Leidimas naudoti emblemą netaikomas tokiems produktams, kurie neturi jokios šviečiamosios vertės arba ji labai maža: puodeliams, marškinėliams, ženkliukams ir kitiems turistiniams suvenyrams. Išimtys gali būti taikomos specialioms renginiams, pavyzdžiui, Komiteto susirinkimams arba lentelių inauguravimo ceremonijoms.

- c) Bet koks leidžiantis panaudoti emblemą sprendimas turi būti vienareikšmis ir atitikti Pasaulio paveldo konvencijoje aiškiai išsakytus ir numanomus tikslus bei vertybes.
- d) Laikoma neteisėtu dalyku, jei komercinės struktūros, siekiamos parodyti paramą pasaulio paveldui, naudoja emblemą savo gaminiuose, išskyrus tuos atvejus, kai leidimas naudoti emblemą yra suteikiamas remiantis šiais principais. Komitetas pripažįsta, kad bet kuris fizinis asmuo, organizacija ar bendrovė gali gaminti ar leisti visa tai, kas susiję su pasaulio paveldo vertybėmis ir, jų manymu, yra tinkama, tačiau oficialus leidimas naudoti pasaulio paveldo emblemą lieka išimtinė Komiteto teisė ir turi būti suteikiamas laikantis šių gairių ir principų.
- e) Kitoms susitariančiosioms šalims naudoti emblemą paprastai leidžiama tik tuo atveju, kai pasiūlymas ją naudoti tiesiogiai susijęs su pasaulio paveldo vertybėmis. Tokie leidimai gaunami sutarus su tos šalies valdžia.
- f) Kai pageidavimas naudoti emblemą nesusijęs su jokia konkrečia pasaulio paveldo vertybe arba jai nėra skiriamas pagrindinis dėmesys, pavyzdžiui, rengiami bendro pobūdžio seminarai ir (arba) moksliniai seminarai arba seminarai apie išsaugojimo metodus ir būdus, leidimas naudoti emblemą gali būti suteikiamas tik esant specialiam pritarimui ir laikantis šių gairių ir principų. Tokiuose prašymuose turėtų būti konkrečiai pagrįsta, kaip tai prisidės prie Konvencijos prestižo stiprinimo.
- g) Leidimas naudoti emblemą neturi būti išduodamas kelionių agentūroms, oro linijų kompanijoms ar kitų tipų verslo bendrovėms, plėtojančioms daugiausia komercinę veiklą, išskyrus išimtinius atvejus, kai toks panaudojimas bus aiškiai naudingas pasaulio paveldui ar tam tikroms pasaulio paveldo vertybėms. Tokiems prašymams reikalingas pritarimas, paremtas šiomis gairėmis ir principais bei tų šalių valdžios sutikimu.

Sekretoriatas mainais už emblemos panaudojimą arba vietoj finansinio atlygio neturi priimti jokios reklamos, kelionės ar kitokios kelionių agentūrų ar kitų panašių firmų paramos.

- h) Kai tikimasi komercinės naudos, Sekretoriatas turi užtikrinti, kad Pasaulio paveldo fondas gautų teisingą pelno dalį, ir sudaryti sutartį arba parengti kitą dokumentą, kuris atskleistų projekto koncepciją bei numatytų Pasaulio paveldo fondo įplaukų priežiūrą. Visais komercinio naudojimo atvejais

etatinių darbuotojų ir kitų Sekretoriato skiriamų specialistų ar stebėtojų darbo išlaidas, be pagrindinio darbo užmokesčio, turi visiškai padengti valstybė, prašanti leidimo naudoti emblemą.

Valstybės narės prašoma užtikrinti, kad jos paveldo vertybės ar Pasaulio paveldo fondas gaus teisingą pajamų dalį ir dokumentais pagrįstą projekto koncepciją bei įplaukų paskirstymą.

- i) Jeigu ieškoma rėmėjų gaminamiems produktams, kurių platinimui pritaria Sekretoriatas, partnerio ar partnerių pasirinkimas turi atitikti bent tuos kriterijus, kurie paskelbti „UNESCO ir privačių nebiudžetinių fondų bendradarbiavimo gairėse“ ir „Privačių fondų mobilizavimo ir potencialių partnerių atrankos kriterijų gairėse“ bei kitose Komiteto nurodytose gairėse, reglamentuojančiose lėšų rinkimo tvarką. Šių produktų poreikis turi būti aiškiai išdėstytas ir pagrįstas raštiškose ataskaitose, kurios turi būti tvirtinamos Komiteto nustatyta tvarka.

„UNESCO ir privačių nebiudžetinių fondų bendradarbiavimo gairės“ (149-osios neeilinės Komiteto sesijos 7.5 sprendimo priedas), „Privačių fondų mobilizavimo ir potencialių partnerių atrankos kriterijų gairės“ (generalinio direktoriaus siūlymai) (156-osios neeilinės Komiteto sesijos 9.4 sprendimo priedas)

VIII.F *Leidimo naudoti pasaulio paveldo emblemą procedūra*

Paprastas valstybinės institucijos sutikimas

276. Valstybinė institucija gali duoti kuriai nors šalies organizacijai sutikimą panaudoti emblemą tik tuo atveju, jei jų projektas – ar jis būtų šalies, ar tarptautinio masto – įtrauktų tik tas pasaulio paveldo vertybes, kurios yra tos šalies teritorijoje. Institucijos sprendimas turi būti pagrįstas šiomis gairėmis ir principais.
277. Valstybės narės yra raginamos pateikti Sekretariatui institucijų, atsakingų už emblemos naudojimą, pavadinimus, adresus ir telefonus.

1999 m. balandžio 14 d.
aplinkraštis
(<http://whc.unesco.org/circs/circ99-4e.pdf>)

Sutikimas, reikalaujant turinio kokybės kontrolės

278. Bet kuris kitas prašymas leisti naudoti emblemą pateikiamas tokia tvarka:
- a) Pasaulio paveldo centro direktoriui pateikiamas prašymas, kuriame nusakomas emblemos naudojimo tikslas, trukmė ir galiojimo teritorija.
- b) Pasaulio paveldo centro direktorius yra įgaliotas duoti sutikimą naudoti emblemą, laikydamasis šių gairių ir principų. Nenumatytais ar šiose gairėse ir principuose išsamiai neaptais atvejais Pasaulio paveldo centro direktorius persiunčia prašymą pirmininkui, o jis savo ruožtu ypač sudėtingais atvejais gali persiųsti prašymą Komitetui, kad šis priimtų galutinį sprendimą. Pasaulio paveldo komitetui pateikiama metinė emblemos naudojimo ataskaita.

- c) Sprendimas, ar leisti naudoti emblemą neapibrėžtą laikotarpį platinant didesnius gaminius, priklauso nuo gamintojo pasižadėjimo be jokių Sekretoriato išlaidų konsultuotis su suinteresuotomis šalimis ir užsitikrinti jų pritarimą tekstams ir iliustracijoms, vaizduojančioms jų teritorijoje esančias paveldo vietas, ir pateikti konsultacijų bei pritarimo įrodymus. Tvirtintinas tekstas pateikiamas viena iš oficialių Komiteto vartojamų kalbų arba suinteresuotos šalies kalba. Toliau pridedamas pavyzdys trečiosioms šalims, siekiančioms gauti valstybės narės leidimą.

Turinio aprobavimo forma

[Atsakingos nacionalinės organizacijos pavadinimas], oficialiai laikomas (-a) už teksto turinio ir fotografijų, susijusių su pasaulio paveldo vertybėmis, esančiomis [šalies pavadinimas] teritorijoje, aprobavimą atsakinga organizacija, patvirtina [gamintojo pavadinimas], kad pateiktas tekstas ir iliustracijos, susijusios su pasaulio paveldo vietovėmis [vietovių pavadinimai], yra [patvirtinti] [patvirtinti padarius atitinkamus prašomus pakeitimus] [nepatvirtinti].

(ištrinkite jums netinkamą įrašą ir, jei reikia, pateikite pataisytą teksto kopiją arba parašu patvirtintą pataisymų sąrašą).

Pastabos:

Rekomenduojama, kad atsakingo valstybinės institucijos pareigūno parašas būtų kiekviename teksto puslapyje.

Valstybinėms institucijoms skiriamas vienas mėnuo nuo prašymo gavimo dienos patvirtinti turinį. Jei atsakingos valstybinės institucijos raštu nepaprašo skirti daugiau laiko, gamintojai, praėjus mėnesiui, turinį gali laikyti patvirtintu.

Tekstus reikėtų siųsti valstybinėms institucijoms viena iš dviejų oficialių Komiteto vartojamų kalbų arba tos šalies, kurioje yra paveldo vertybės, valstybine kalba (arba viena iš jos oficialių kalbų), kaip patogiau susitariančiosioms šalims.

- d) Apsvarstęs prašymą ir laikydamas jį priimtiniu, Sekretoriatas gali pasirašyti sutartį su partneriu.
- e) Jei Pasaulio paveldo centro direktorius nusprendžia, kad pasiūlymas naudoti emblemą nepriimtinas, Sekretoriatas raštu apie tai informuoja valstybę, pateikusia prašymą.

VIII.G Valstybės narės teisė atlikti kokybės kontrolę

279. Leidimas naudoti emblemą yra neatsiejamas nuo reikalavimo, kad valstybinė institucija atliktų gaminių, susijusių su emblema, kokybės kontrolę.

- a) Konvenciją pasirašiusios valstybės narės vienintelės yra įgalios tvirtinti bet kurio gaminio, susijusio su jų teritorijoje esančiomis pasaulio paveldo vertybėmis ir platinamo su pasaulio paveldo emblema, turinį.
- b) Valstybės narės, kuriose emblema saugoma įstatymų, turi tikrinti, kaip jų laikomasi.
- c) Kitos valstybės narės gali rinktis, ar pačios apsvarstys siūlymus naudoti emblema, ar perduos juos Sekretariatui. Valstybės narės yra atsakingos už atitinkamos valstybinės institucijos parinkimą ir pranešimą Sekretariatui, ar jos pageidauja apsvarstyti siūlymus ir nustatyti, kurie iš jų netinkami. Atsakingų valdžios institucijų sąrašą saugo Sekretariatas.

IX. INFORMACIJOS ŠALTINIAI

IX.A *Sekretoriato kaupiama informacija*

- 280.** Sekretoriatas prižiūri Pasaulio paveldo komiteto ir visų Konvencijos Šalių visuotinių susirinkimų dokumentų duomenų bazę. Duomenų bazė yra pateikta internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/statutorydoc>
- 281.** Sekretoriatas rūpinasi, kad preliminarieji sąrašai, paveldo vertybių paraiškos kartu su žemėlapiais ir kita naudinga papildoma informacija, gauta iš valstybių narių, būtų pateikta popieriniu variantu ir pagal išgales – elektroniniu variantu. Sekretoriatas taip pat yra įpareigotas kaupti informaciją, susijusią su jau į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktomis vertybėmis: vertinimus, kitus patariamųjų organizacijų dokumentus, ataskaitas (atsakomąsias stebėsenas ir periodines ataskaitas) ir korespondenciją, gautą iš valstybių narių bei Sekretoriato, ir Pasaulio paveldo komiteto siunčiamą korespondenciją ir dokumentus.
- 282.** Surinkta informacija kaupiama tokiu pavidalu, kuris garantuoja ilgalaikį jos išsaugojimą. Imamasi visų priemonių išsaugoti popierinius ir elektrinius dokumentų variantus. Valstybės narės pageidavimu stengiamasi jai pateikti reikiamą dokumentą.
- 283.** Komiteto įtrauktų į Pasaulio paveldo sąrašą vertybių paraiškos turi būti skelbiamos viešai. Valstybės narės yra raginamos paraišką skelbti savo interneto svetainėje ir apie tai pranešti Sekretariatui. Šią informaciją valstybės narės gali naudoti nustatydamos paveldo vertybes ir rengdamos jų teritorijoje esančių paveldo vertybių paraiškas.
- 284.** Visi paraiškų vertinimai, kuriuos atliko patariamąsios organizacijos, ir Komiteto sprendimai dėl paraiškų yra pateikiami internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/advisorybodies>

IX.B *Speciali informacija Pasaulio paveldo komiteto nariams ir valstybėms narėms*

- 285.** Sekretoriatas administruoja du elektroninio pašto adresų sąrašus: vienas skirtas Komiteto nariams (wh-committee@unesco.org), kitas – valstybėms narėms (wh-states@unesco.org). Valstybės narės yra raginamos atsiųsti reikiamus elektroninio pašto adresus. Šie sąrašai tik papildo, bet nepakeičia tradicinio bendravimo su valstybėmis narėmis būdų. Elektroniniu paštu Sekretoriatas operatyviai paskelbia informaciją apie dokumentus, posėdžių tvarkaraščio pasikeitimus ir kitus Komiteto narius ir valstybes nares dominančius klausimus.

- 286.** Valstybėms narėms siunčiami aplinkraščiai pateikiami internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/circularletters>
- Sekretoriatas administruoja dar vieną interneto svetainę, kurios nuoroda yra visuomenei skirtame viešame portale ir kuria naudotis gali tik registruoti vartotojai. Šioje svetainėje yra speciali informacija skirta Komiteto nariams, valstybėms narėms ir patariamosioms organizacijoms.
- 287.** Sekretoriatas administruoja dar vieną duomenų bazę, į kurią įrašomi visi Komiteto sprendimai ir valstybių narių visuotinio susirinkimo rezoliucijos. Duomenų bazę galima rasti internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/decisions>

28-osios Komiteto sesijos 9 sprendimas

IX.C *Viešoji informacija ir leidiniai*

- 288.** Sekretoriatas pagal išgales garantuoja priėjimą prie viešai prieinamos ir autorių teisių neturinčios informacijos apie pasaulio paveldo vertybes ir kitomis susijusiomis temomis.
- 289.** Informacijos, susijusios su pasaulio paveldu, galima rasti internete, Sekretoriato interneto svetainėje (<http://whc.unesco.org>), patariamųjų organizacijų interneto svetainėse ir bibliotekose. Duomenų bazių sąrašas yra pateikiamas internete, o interneto svetainių adresų nuorodos – bibliografijoje.
- 290.** Sekretoriatas leidžia daug įvairių leidinių apie pasaulio paveldą, pavyzdžiui, Pasaulio paveldo sąrašą, Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą, pasaulio paveldo vertybių trumpus aprašus, pasaulio paveldo informacinius biuletenius, brošiūras ir informacijos rinkinius. Taip pat kuria informacinius leidinius specialiai ekspertams ir visuomenei. Su pasaulio paveldu susijusių publikacijų sąrašas yra nurodomas bibliografijoje arba internete, adresu:
<http://whc.unesco.org/en/publications>.

Ši informacinė medžiaga yra platinama viešai valstybių narių nustatytais nacionaliniais ar tarptautiniais informacijos tinklais arba per pasaulio paveldo partnerius.

PRIEDAI

RATIFIKACIJOS/PRIĖMIMO DOKUMENTO PAVYZDYS

KADANGI Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija buvo priimta UNESCO Generalinės konferencijos septynioliktosios sesijos metu (1972 m. lapkričio 16 d.);

TODĖL DABARVyriausybė, apsvarsčiusi pirmiau nurodytą *Konvenciją*,
ją [ratifikuoja ir pasižada sąžiningai įgyvendinti jos nuostatas.
[priima

TAI PATVIRTINDAMAS, pasirašau ir antspauduoju šį dokumentą.
Pasirašyta 20.....m. mėn. dieną.

(Antspaudas)

*valstybės vadovo,
Ministro Pirmininko arba
užsienio reikalų ministro parašas*

-
- Ratifikacijos/priėmimo dokumento pavyzdį galima gauti UNESCO Pasaulio paveldo centre ir rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/modelratification>.
 - Užpildytos ir pasirašytos dokumento formos originalas siunčiamas, pageidautina kartu su oficialiu jo vertimu į anglų arba prancūzų kalbą, šiuo adresu: Director-General, UNESCO, 7 place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France (Prancūzija).

PRISIJUNGIMO DOKUMENTO PAVYZDYS

KADANGI Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija buvo priimta UNESCO Generalinės konferencijos septynioliktosios sesijos metu (1972 m. lapkričio 16 d.);

TODĖL DABAR Vyriausybė, apsvarsčiusi pirmiau nurodytą *Konvenciją*, prisijungia prie jos ir pasižada sąžiningai įgyvendinti jos nuostatas.

TAI PATVIRTINDAMAS, pasirašau ir antspauduoju šį dokumentą.

Pasirašyta 20.....m. mėn. dieną.

(Antspaudas)

valstybės vadovo,

Ministro Pirmininko arba

užsienio reikalų ministro parašas

- Priėmimo dokumento pavyzdį galima gauti UNESCO Pasaulio paveldo centre ir rasti internete. adresu: <http://whc.unesco.org/en/modelratification>.
- Užpildytos ir pasirašytos dokumento formos originalas siunčiamas, pageidautina kartu su oficialiu jo vertimu į anglų arba prancūzų kalbą, šiuo adresu: Director-General, UNESCO, 7 place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France (Prancūzija).

PRELIMINARIOJO SĄRAŠO PATEIKIMO FORMA

VALSTYBĖ NARĖ:**PATEIKIMO DATA:****Dokumentą parengė:**

Vardas ir pavardė:

El. paštas:

Adresas:

Faksas:

Institucija:

Telefonas:

VERTYBĖS PAVADINIMAS:**Valstybė, provincija arba regionas****Platuma ir ilguma arba UTM koordinatės****APRAŠYMAS:****IŠSKIRTINĖS VISUOTINĖS VERTĖS PAGRINDIMAS****Atitinka kriterijus** [žr. *Igyvendinimo gairių* 77 paragrafą]:

(Pažymėkite siūlomą kriterijų atitinkantį langelį ir pagrįskite kiekvieno jų pasirinkimą)

 (i)
 (ii)
 (iii)
 (iv)
 (v)
 (vi)
 (vii)
 (viii)
 (ix)
 (x)
Autentiškumo ir (arba) vientisumo konstatavimas [žr. *Igyvendinimo gairių* 78–95 paragrafus]:**Palyginimas su kitomis panašiomis vertybėmis:**

- Preliminariojo sąrašo formą galima gauti UNESCO Pasaulio paveldo centre ir rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists>.
- Daugiau patarimų, kaip parengti preliminarųjį sąrašą, pateikiama *Igyvendinimo gairių* 62–67 paragrafuose.
- Užpildytos preliminarinio sąrašo formos pavyzdį galima rasti šiuo interneto adresu: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists>.
- Visų valstybių narių pateiktus preliminaruosius sąrašus galite rasti šiuo interneto adresu: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists>.
- Užpildytos preliminarinio sąrašo pateikimo formos anglų arba prancūzų kalba pasirašytas originalas siunčiamas šiuo adresu: Director-General, UNESCO, 7 place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France (Prancūzija).
- Pageidautina, kad valstybės narės šią informaciją pateiktų ir elektroninėmis laikmenomis (diskelyje arba pastoviosios atminties kompaktiniame diske) arba el. paštu: wh-tentativelists@unesco.org.

SPECIFINIŲ KATEGORIJŲ VERTYBIŲ ĮTRAUKIMO Į PASAULIO PAVELDO SĄRAŠĄ GAIRĖS¹

ĮVADAS

1. Šiame priede pateikiama informacija apie tam tikras vertybių kategorijas siekiama padėti valstybėms narėms parengti paraiškas dėl paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą. Ši informacija sudaro gaires, kuriomis reikėtų vadovautis kartu atsižvelgiant į *Igyvendinimo gairių* II skyriuje, kur nurodomi paveldo vertybių įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą kriterijai, pateikiamas nuorodas.
2. Komitetas patvirtino dokumentus, kuriuos pateikė ekspertai kultūrinių kraštovaizdžių, istorinių miestų, kanalų paveldo ir paveldo maršrutų tema (žr. I dalį).
3. Kitų ekspertų ataskaitos, pateiktos Komiteto prašymu ir susijusios su Globaline strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo Pasaulio paveldo sąrašo, minimos II dalyje.
4. III dalyje išvardytos įvairios patariamųjų organizacijų parengtos lyginamosios ir teminės studijos.

I. KULTŪRINIAI KRAŠTOVAIZDŽIAI, ISTORINIAI MIESTAI, KANALŲ PAVELDAS IR PAVELDO MARŠRUTAI

5. Pasaulio paveldo komitetas nustatė ir apibrėžė keletą konkrečių kultūros ir gamtos vertybių kategorijų ir patvirtino konkrečias gaires, kurias padėtų įvertinti tokias vertybes, kurias siūloma įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą. Šiuo metu nustatytos tokios vertybių kategorijos, nors ši grupė greičiausiai po kurio laiko bus papildyta:
 - a) kultūriniai kraštovaizdžiai;
 - b) istoriniai miestai ir senamiesčiai;
 - c) kanalų paveldas;
 - d) paveldo maršrutai.

KULTŪRINIAI KRAŠTOVAIZDŽIAI²

Apibrėžtis

6. Kultūriniai kraštovaizdžiai yra kultūros vertybės – „bendri gamtos ir žmogaus kūriniai“, kaip apibrėžta Konvencijos 1 straipsnyje. Jie atspindi visuomenės evoliuciją ir žmonių kūrimąsi tam tikroje aplinkoje, kovą su fizinėmis kliūtimis ir (arba) gebėjimą pasinaudoti natūralios aplinkos teikiama pranašumais bei socialinėmis, ekonominėmis ir kultūrinėmis – ir vidinėmis, ir išorinėmis – sąlygomis.

¹ Komitetas gali ateityje parengti papildomas kitų vertybių kategorijų gaires.

² Šį tekstą parengė kultūrinių kraštovaizdžių ekspertų grupė (*La petite Pierre*, Prancūzija, 1992 m. spalio 24-26 d.) (žr. dokumentą *WHC-92/CONF.202/10/Add*). Komitetas 16-osios sesijos metu (Santa Fė, 1992 m.) patvirtino, kad tekstas būtų įtrauktas į *Igyvendinimo gaires* (žr. dokumentą *WHC-92/CONF.002/12*).

7. Kultūrinius kraštovaizdžius reikėtų atrinkti atsižvelgiant į jų išskirtinę visuotinę reikšmę, priskirtinumą aiškiai apibrėžtam geokultūriniam regionui ir šiam regionui būdingus esminius kultūrinius elementus.
8. Terminas *kultūrinis kraštovaizdis* apėmia didelę žmogaus ir jo natūralios aplinkos sąveikos įvairovę.
9. Dažnai kultūriniai kraštovaizdžiai atspindi specifinius tausojamosios žemdirbystės būdus, susijusius su natūralios aplinkos ypatumais ir ribomis, taip pat ir specifinį dvasinį žmogaus ryšį su gamta. Kultūrinių kraštovaizdžių globa gali prisidėti prie šiuolaikinių tausojamosios žemdirbystės būdų ir išsaugoti arba papildyti natūralias kraštovaizdžio vertybes. Gyvuojantys tradicinės žemdirbystės būdai palaiko daugelio pasaulio regionų biologinę įvairovę. Todėl tradicinių kultūrinių kraštovaizdžių apsauga prisideda prie biologinės įvairovės palaikymo.

Apibrėžtys ir kategorijos

10. Kultūriniai kraštovaizdžiai skirstomi į tris pagrindines kategorijas:
 - (i) lengviausiai nustatomi yra aiškiai apibrėžti, **žmogaus specialiai suprojektuoti ir sukurti kraštovaizdžiai**. Tai gali būti iš estetinių paskatų sukurti sodai ir parkai, dažnai (bet ne visada) susiję su religiniais ar kitais paminkliniais statiniais ar ansambliais;
 - (ii) antroji kategorija – **natūraliai susidarę kraštovaizdžiai**, susiformavę dėl socialinių, ekonominių, administracinių ir (arba) religinių paskatų, o dabartinį pavidalą įgavę veikiami natūralios aplinkos. Šią evoliuciją atskleidžia tokių kraštovaizdžių forma ir sudėtiniai elementai. Jie skirstomi į dar dvi kategorijas:
 - reliktinis (arba fosilijų) kraštovaizdis – tai kraštovaizdis, kurio raida yra pasibaigusi praeityje, staiga arba per ilgesnį laiką, tačiau esminius bruožus galima akivaizdžiai matyti ir dabar;
 - tebesiformuojantis kraštovaizdis – tai kraštovaizdis, nepraradęs aktyvaus socialinio vaidmens šiuolaikinėje visuomenėje, artimai susijęs su tradiciniu gyvenimo būdu, turintis aiškių evoliucijos etapų įrodymų;
 - (iii) paskutinė kategorija – **simboliniai kultūriniai kraštovaizdžiai**. Šio tipo kraštovaizdžių įtraukimą į Pasaulio paveldo sąrašą labiau lemia religinės, meninės ar kultūrinės sąsajos su gamtos elementais, o ne materialusis kultūros paveldas, kurio pėdsakai yra nežymūs arba net neegzistuoja.

Kultūrinių kraštovaizdžių įrašymas į Pasaulio paveldo sąrašą

11. Kultūrinio kraštovaizdžio įtraukimas į Pasaulio paveldo sąrašą grindžiamas jo funkcionalumu ir aiškumu. Visais atvejais pasirinktas pavyzdys turi būti pakankamai svarus, kad reprezentuotų pasirinkto kultūrinio kraštovaizdžio visumą. Neatmestina galimybė nurodyti didesnes teritorijas, atskleidžiančias kultūriniu požiūriu reikšmingus transporto ir ryšių tinklus.
12. Kultūriniais kraštovaizdžiams gali būti taikomi ir bendri apsaugos ir valdymo kriterijai. Svarbu skirti deramą dėmesį visoms kultūrinio kraštovaizdžio vertybėms: ir kultūros, ir gamtos objektams. Siūlymai turi būti parengti kartu su vietos bendruomenėmis ir gavus jų visišką pritarimą.
13. Kultūrinių kraštovaizdžių, įtraukiamų į Pasaulio paveldo sąrašą pagal *Igyvendinimo gairių* 77 paragrafe aprašytus kriterijus, kategorijos buvimas neatmeta galimybės įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą išskirtinės reikšmės vietovių, atitinkančių kartu ir gamtos, ir kultūros kriterijus (žr. 46 paragrafoje pateiktą mišriųjų paveldo vertybių apibrėžimą). Tokiais atvejais jų išskirtinė visuotinė vertė įrodoma abiejų kriterijų deriniu.

ISTORINIAI MIESTAI IR SENAMIESČIAI³

Apibrėžtys ir kategorijos

14. Urbanistiniai ansambliai, kurie gali būti įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, skirstomi į tris kategorijas:
- (i) mirusieji miestai, kuriuose išliko nepakitusių archeologinių praeities įrodymų; jie paprastai atitinka autentiškumo kriterijų ir kontroliuoti jų išsaugojimą palyginti lengva;
 - (ii) istoriniai miestai (kuriuose tebegyvena žmonės), kurie dėl savo prigimties plėtojosi ir plėtosis toliau, veikiami socialinių, ekonominių ir kultūrinių pokyčių, todėl juos sunkiau įvertinti pagal autentiškumo kriterijų ir jų išsaugojimo politika kelia daugiau problemų;
 - (iii) naujieji 20 amžiaus miestai, paradoksaliai susiję su dviem pirmosiomis kategorijomis: nors šių miestų originali urbanistinė struktūra aiški ir autentiškumas nekelia abejonių, jų ateitis neaiški, nes jų plėtra beveik nekontroliuojama.

Istorinių miestų ir senamiesčių įrašymas į Pasaulio paveldo sąrašą

15. Istorinių miestų ir senamiesčių svarba gali būti analizuojama atsižvelgiant į toliau išdėstytus veiksnius:

(i) Mirusieji miestai

Mirusių miestų vertinimo sunkumai nesiskiria nuo archeologinių vietovių vertinimo sunkumų. Pastatų kompleksų, pasižyminčių stiliaus grynumu, paminklų gausumu, o kartais ir svarbiomis istorinėmis asociacijomis, pasirinkimą lemia unikalumo kriterijai arba etaloniniai bruožai. Svarbu, kad urbanistinės archeologinės vietovės būtų įrašomos kaip vientisas vienetas. Paminklinis centras ar maža statinių grupė nepajėgia atspindėti sudėtingų ir įvairių dingusio miesto funkcijų; pageidaujama, kad tokio miesto liekanos būtų išsaugotos kaip visuma ir, jei įmanoma, natūralioje aplinkoje.

(ii) Istoriniai miestai, kuriuose gyvena žmonės

Istoriniai miestai, kuriuose gyvena žmonės, kelia įvairių sunkumų – daugiausia dėl urbanistinio audinio trapumo (jis daug kur buvo stipriai pažeistas prasidėjus industrializacijai) ir dėl spartaus jų apylinkių urbanizavimo. Miestai, kuriuos norima įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, turi būti pelnę pripažinimą dėl savo architektūrinės vertės, jų vertinimas neturėtų būti grindžiamas vien intelektualiais kriterijais dėl jų vaidmens, kurį jie galbūt atliko praeityje, ar kaip istoriniai simboliai, atitinkantys (vi) kriterijų (žr. Įgyvendinimo gairių 77 paragrafo (vi) dalį). Siūlomo architektūrinio ansamblio erdvinė organizacija, struktūra, medžiagos, forma ir, jei įmanoma, pastatų grupių funkcijos turi būtina iš esmės reprezentuoti civilizaciją ar civilizacijų seką, dėl kurios šią vertybę siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą. Skiriamos keturios kategorijos:

- (a) tipiški tam tikros epochos ar kultūros miestai, beveik visiškai išlikę ir nepaveikti vėlesnės plėtros. Tokiu atveju įrašytina vertybė yra visas miestas kartu su jo apylinkėmis, kurios taip pat turi būti saugomos;
- (b) miestai, kurie plėtojosi pagal savitus bruožus ir išsaugojo istoriniams tarpams būdingą struktūrą ir erdvių išdėstymą, kartais neatsiejama nuo išskirtinės gamtos aplinkos. Šiuo atveju pirmenybė teikiama aiškiai apibrėžtai istorinei, o ne šiuolaikinei aplinkai;

³ Šis tekstas buvo įtrauktas į 1987 metų *Įgyvendinimo gairių* variantą Komitetui 8-osios sesijos metu (Buenos Airės, 1984) aptarus 1984 m. rugsėjo 5–7 d Paryžiuje ICOMOS organizuoto Ekspertų susitikimo dėl konsultacijų istorinių miestų klausimais išvadas.

- (c) „senamiesčiai“, tiksliai atitinkantys senovinio miesto ribas, dabar apsupti modernaus miesto. Tada reikia tiksliai nustatyti objekto ribas, žvelgiant plačiai istoriškai, ir deramai pasirūpinti jo artimiausia apsuptimi;
- (d) rajonai, kvartalai ar atskiri elementai, net jei likusios tik jų liekanos, įrodantys buvus jau išnykusį istorinį miestą. Tokiu atveju išlikusios vietovės ir statiniai turi pakankamai aiškiai liudyti čia buvus ansamblį.

Istoriniai centrai ir senoviniai kvartalai turėtų būti įtraukiami į Pasaulio paveldo sąrašą tik tada, kai juos sudaro daug senovinių paminklinės vertės statinių, kurie tiesiogiai atskleidžia išskirtinės vertės miesto bruožus. Nepatariama siūlyti kelių atskirų ir tarpusavyje nesusijusių statinių, tariamai reprezentuojančių miestą, kurio urbanistinio audinio nebegalima įžiūrėti.

Tačiau galima siūlyti ribotoje erdvėje esančias vertybes, turėjusias didelę įtaką miesto planavimo istorijai. Šiuo atveju paraiškoje turi būti aiškiai pasakyta, kad siūlomas kaip tik paminklinis ansamblis, o miestas minimas tik kaip vieta, kur yra šis ansamblis. Taip pat jei pastatas, aiškiai turintis visuotinės reikšmės, stovi labai apleistoje ar nepakankamai reprezentatyvioje urbanistinėje aplinkoje, jis, aišku, įrašomas be jokių specialių miesto nuorodų.

(iii) Naujieji 20 amžiaus miestai

Naujuosius 20 amžiaus miestus įvertinti sunku. Tik istorija parodys, kurie iš jų bus geriausi šiuolaikinės miestų statybos pavyzdžiai. Šių miestų dokumentacijos svarstymas turėtų būti atidėtas, išskyrus išimtines aplinkybes.

Dabartinėmis sąlygomis pirmenybė teikiama mažiems ar vidutinio dydžio miestams, kurių potencialų augimą galima valdyti, o ne didmiesčiams, apie kuriuos sunku sukaupti visą informaciją ir parengti dokumentus, įtikinamai įrodančius, kad juos būtina įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą.

Atsižvelgiant į tai, kokių padarinių gali sukelti miesto įtraukimas į Pasaulio paveldo sąrašą, tokie siūlymai turėtų būti išimtiniai. Įtraukimas į Pasaulio paveldo sąrašą reiškia, kad jau yra taikomos teisinės ir administracinės priemonės, garantuojančios statinių grupės ir jų aplinkos apsaugą. Ypač svarbu, kad būtų deramai informuota susijusi visuomenė, be kurios aktyvaus dalyvavimo nebus veiksmingi jokie išsaugojimo planai.

KANALŲ PAVELDAS

16. Sąvoka „kanalai“ išsamiai aptarta Ekspertų susitikimo kanalų paveldo klausimais ataskaitoje (Kanada, 1994 m. rugsėjis)⁴.

Apibrėžtis

17. Kanalas – tai žmogaus nutiestas vandens kelias. Jis gali turėti išskirtinę visuotinę, istorinę arba techninę vertę pats savaime arba kaip ypatingas šios kultūros vertybės kategorijos pavyzdys. Kanalas gali būti monumentalus kūrinys, esminis linijinio kultūrinio kraštovaizdžio bruožas arba sudėtinio kultūrinio kraštovaizdžio dalis.

⁴ Ekspertų susitikimas kanalų paveldo klausimais (Kanada, 1994 m. rugsėjo 15–19 d.) (žr. dokumentą *WHC-94/CONF.003/INF.10*) aptartas Pasaulio paveldo komiteto 19-osios sesijos metu (Berlynas, Vokietija, 1995 m.) (žr. dokumentą *WHC-95/CONF.203/16*).

Kanalų paveldo įrašymas į Pasaulio paveldo sąrašą

18. Autentiškumas priklauso nuo pačių paveldo vertybių vertės ir tų verčių tarpusavio santykių. Vienas skiriamųjų kanalo kaip paveldo elemento bruožų yra jo evoliucija – kaip juo buvo naudojamas įvairiais laiko tarpsniais ir kokie buvo padaryti atitinkami technologiniai pakeitimai. Šių pakeitimų mastas gali būti sudėtinė paveldo dalis.
19. Kanalo autentiškumo samprata ir jo istorinė interpretacija siejama su nekilnojamuoju turtu (*Konvencijos* objektas), galimu kilnojamuoju turtu (laivai, laikina navigacinė įranga) ir susijusiais statiniais (tiltai ir pan.) bei kraštovaizdžiu.
20. Kanalų reikšmė gali būti vertinama technologiniu, ekonominiu, socialiniu ir kraštovaizdžio aspektu, kaip nurodyta toliau:

(i) Technologija

Kanalai gali būti įvairiausios paskirties: irigacinės, navigacinės, gynybos, vandens energijos tiekimo, potvynių reguliavimo, žemės sausinimo ir vandens tiekimo. Svarbios gali būti šios technologijų sritys:

- a) vandens kanalo klojinys ir vandens nepralaidumas;
- b) inžinerinės kanalo konstrukcijos, palyginus su struktūriniais kitų architektūros ir technologijos sričių bruožais;
- c) statybos metodų plėtojimas ir tobulinimas;
- d) technologijų perteikimas.

(ii) Ekonomika

Kanalai svarbūs ekonomikai dėl įvairių priežasčių – ir ekonominės plėtros, ir prekių bei žmonių vežimo požiūriu. Kanalai buvo pirmieji žmogaus sukurti keliai, skirti stambiams kroviniams vežti. Kanalai, kaip irigacijos priemonė, visada darė ir iki šiol daro didelę įtaką ekonominei plėtrai. Svarbūs yra šie veiksniai:

- a) nacijos formavimasis;
- b) žemės ūkio plėtra;
- c) pramonės plėtra;
- d) turto kaupimas;
- e) inžinerinių įgūdžių, pritaikomų kitose srityse ir pramonės šakose, plėtojimas;
- f) turizmas.

(iii) Socialiniai veiksniai

Kanalų statyba sukėlė socialinius padarinius, o jų naudojimas susijęs su tokiais padariniais ir dabar:

- a) socialinius ir kultūrinius padarinius sukėlusio turto perskirstymu,
- b) žmonių judėjimu ir kultūrinių grupių tarpusavio sąveika.

(iv) Kraštovaizdis

Tokie didelio masto inžineriniai statiniai iki šiol veikia natūralų kraštovaizdį. Susijusi pramonės veikla ir kintantys žmonių kūrimosi tam tikroje teritorijoje modeliai sukelia aiškiai matomus kraštovaizdžio formų ir tipų pokyčius.

PAVELDO MARŠRUTAI

21. Sąvokos „maršrutai“ arba „kultūriniai keliai“ buvo aptartos ekspertų susitikimo „Paveldo maršrutai – mūsų kultūrinio paveldo dalis“ metu (Madridas, Ispanija, 1994 m. lapkričio 24–25 d.)⁵.

Apibrėžtis

22. Paveldo maršrutų sąvoka yra prasminga ir leidžianti sukurti išskirtinę erdvę, kurioje darniai funkcionuoja tarpusavio supratimas, pliuralistinis požiūris į istoriją ir taikos kultūra.
23. Paveldo maršrutą sudaro materialūs elementai, kurių kultūrinė svarba susijusi su įvairių šalių arba regionų kultūriniais mainais ir dialogu, ir kurie iliustruoja judėjimo maršrutų sąveiką erdvės ir laiko požiūriu.

Paveldo maršrutų įrašymas į Pasaulio paveldo sąrašą

24. Sprendžiant, ar paveldo maršrutą tiktų įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą, reikėtų atsižvelgti į šiuos aspektus:
- (i) reikėtų nepamiršti išskirtinės pasaulinės vertės reikalavimo;
 - (ii) paveldo maršrutų sąvoka:
 - grindžiama judėjimo dinamika ir **mainų** idėja, **glaudžiai susijusia** su erdve ir laiku;
 - reiškia **visumą**, kur maršrutas turi didesnę vertę nei jį sudarančių ir jam kultūrinę reikšmę suteikiančių elementų sumos vertė;
 - išryškina **šalių arba regionų** kultūrinius mainus ir dialogą;
 - yra **daugiamatė** – atsiranda naujų aspektų, papildančių jos pirminę paskirtį, kuri gali būti religinė, komercinė, administracinė ar bet kuri kita.
 - (iii) Paveldo maršrutus galima laikyti specifine, dinamiška kultūrinio kraštovaizdžio kategorija, todėl po diskusijų nutarta įtraukti juos į Įgyvendinimo gaires.
 - (iv) Paveldo maršruto nustatymas grindžiamas dvasinių ir materialių elementų sanakaupa, įrodančia paties maršruto svarbą.
 - (v) Autentiškumo sąlygos taikytinos atsižvelgiant į paveldo maršruto svarbą ir kitus paveldo maršrutą sudarančius elementus. Bus atsižvelgta į paveldo maršruto trukmę ir galbūt į tai, kaip dažnai jis naudojamas dabartiniu metu, taip pat į teisėtą susijusių tautų norą jį plėtoti.
- Šie klausimai bus aptariami atsižvelgiant į natūralią maršruto sistemą bei jo nematerialiuosius ir simbolinius aspektus.

II. REGIONINIŲ IR TEMINIŲ EKSPERTŲ SUSITIKIMŲ ATASKAITOS

25. Vadovaudamasis Globaline strategija dėl reprezentatyvaus, suderinto ir patikimo Pasaulio paveldo sąrašo, Pasaulio paveldo komitetas paprašė surengti keletą regioninių ir teminių įvairių vertybių kategorijų ekspertų susitikimų. Rengdamos paraiškas, valstybės narės gali vadovautis šių susitikimų medžiaga. Pasaulio paveldo komitetui pateiktas ekspertų susitikimų ataskaitas galima rasti internete, adresu: <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>.

⁵ Ekspertų susitikimą „Paveldo maršrutai – mūsų kultūrinio paveldo dalis“ (Madridas, 1994 m. lapkričio 24–25 d.) (žr. dokumentą *WHC-94/CONF.003/INF.13*) aptarė Pasaulio paveldo komitetas 19-osios sesijos metu (Berlynas, 1995 m.) (žr. dokumentą *WHC-95/CONF.203/16*).

III. PATARIAMŪJŲ ORGANIZACIJŲ TEMINĖS IR LYGINAMOSIOS STUDIJOS

26. Vykdydamos savo išsipareigojimus, susijusius su kultūros ir gamtos vertybių vertinimu, ir norėdamos parengti metodinius jų vertinimo dokumentus, patariamąsios organizacijos, dažnai kartu su kitomis panašiomis institucijomis, parengė įvairių mokslo sričių lyginamąsias ir temines studijas.

Tarp tokių ataskaitų, kurių daugumą galima rasti (anglų k.) atitinkamose interneto svetainėse, yra:

„Žemės geologinė istorija – kontekstinė pasaulio fosilijų paveldo vietovių įrašymo vertinimo sistema“
Earth's Geological History – A Contextual Framework for Assessment of World Heritage Fossil Site Nominations (September 1996)

„Tarptautinis paminklinių kanalų sąrašas“
International Canal Monuments List (1996)
<http://www.icomos.org/studies/canals-toc.htm>

„Pasaulio tiltų paveldas“
World Heritage Bridges (1996)
<http://www.icomos.org/studies/bridges.htm>

„Pasaulinė į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytų saugomų miškingų teritorijų apžvalga“
A Global Overview of Forest Protected Areas on the World Heritage List (September 1997)
<http://www.unep-wcmc.org/wh/reviews/forests/>

„Pasaulinė į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytų saugomų šlapžemių ir jūrinių teritorijų apžvalga“
A Global Overview of Wetland and Marine Protected Areas on the World Heritage List (September 1997)
<http://www.unep-wcmc.org/wh/reviews/wetlands/>

„Pasaulio gamtos paveldo vietovių naudojimas“
Human Use of World Heritage Natural Sites (September 1997)
<http://www.unep-wcmc.org/wh/reviews/human/>

„Primatinių fosilijų vietovės“
Fossil Hominid Sites (1997)
<http://www.icomos.org/studies/hominid.htm>

„Lotynų Amerikos urbanistinės architektūros paveldas“
The Urban Architectural Heritage of Latin America (1998)
<http://www.icomos.org/studies/latin-towns.htm>

„Senovės teatrai ir amfiteatrai“
Les Théâtres et les Amphithéâtres antiques (1999)
<http://www.icomos.org/studies/theatres.htm>

„Geležinkeliai – pasaulio paveldo vietovės“
Railways as World Heritage Sites (1999)
<http://www.icomos.org/studies/railways.htm>

„Pasaulinė į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytų saugomų teritorijų, turinčių ypatingą svarbą bioįvairovės požiūriu, apžvalga“
A Global Overview of Protected Areas on the World Heritage List of Particular Importance for Biodiversity (November 2000)
<http://www.unep-wcmc.org/wh/reviews/>

Darbininkų miesteliai – pramoninio paveldo elementai“
Les villages ouvriers comme éléments du patrimoine de l'industrie (2001)
<http://www.icomos.org/studies/villages-ouvriers.htm>

„Visuotinė pasaulio geologinio paveldo strategija“
A Global Strategy for Geological World Heritage (February 2002)

„Pietų Afrikos uolų piešinių vietovės“
Rock-Art Sites of Southern Africa (2002)
<http://www.icomos.org/studies/sarockart.htm>

PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS REIKALAVIMUS ATTINKANTIS AUTENTIŠKUMAS

IŽANGA

Šiame priede pateikiamas Naros autentiškumo dokumentas, kurį parengė 45 Naros konferencijos dalyviai. Ši konferencija Pasaulio paveldo konvencijos apibrėžiamo autentiškumo klausimais įvyko 1994 m. lapkričio 1–6 d. Naroje, Japonijoje. Ją organizavo UNESCO, ICCROM ir ICOMOS.

Pasaulio paveldo komitetas išnagrinėjo Naros susitikimo dėl autentiškumo ataskaitą 18-osios sesijos metu (Puketas, Tailandas, 1994 m.) (žr. dokumentą WHC-94/CONF.003/16).

Pasaulio paveldo konvencijos apibrėžta autentiškumo sąvoka buvo papildyta ir išplėsta vėlesnių ekspertų susitikimų metu (žr. *Igyvendinimo gairių bibliografiją*).

I. NAROS AUTENTIŠKUMO DOKUMENTAS

Preambulė

1. *Mes, Naroje (Japonijoje) susirinkę ekspertai, vertiname Japonijos valdžios kilniadvasiškumą ir intelektualinę drąsą, kad ji suteikė galimybę laiku surengti šį forumą, kuriame mes galėjome mesti iššūkį tradicinei mąstysenai apie apsaugą ir aptarti, kaip ir kokiomis priemonėmis galėtume išplėsti savo akiratį, siekdami užtikrinti didesnę pagarbą kultūros ir paveldo įvairovei taikant apsaugos praktiką.*
2. *Mes taip pat labai vertiname diskusijų būdą, kurį pasiūlė Pasaulio paveldo komitetas, norėdamas, kad autentiškumo testas, nustatant į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomų įrašyti kultūros vertybių pasaulinę vertę, būtų taikomas su didžiausia pagarba visų visuomenių socialinėms ir kultūrinėms vertybėms.*
3. *Naros autentiškumo dokumentas yra parengtas, atsižvelgiant į 1964 m. Venecijos chartiją, kuria remiamasi ir toliau, atkreipiant dėmesį į visame pasaulyje didėjančią susirūpinimą kultūros paveldo problemomis.*
4. *Pasaulyje, kurį vis stipriau veikia globalizacijos ir homogeniškumo jėgos, kur kultūrinio tapatumo siekis dažnai išreiškiamas agresyviu nacionalizmu ir mažumų kultūros slopinimu, esminis dėmesio autentiškumui, taikant apsaugos praktiką, įnašas yra išaiškinti ir nušviesti kolektyvinę žmonijos atmintį.*

Kultūros ir paveldo įvairovė

5. *Mūsų pasaulio kultūrų ir paveldo įvairovė yra nepakeičiamas visos žmonijos dvasinio ir intelektualinio turtingumo šaltinis. Būtina aktyviai skatinti mūsų pasaulio kultūros ir paveldo įvairovės apsaugą ir plėtoti ją kaip esminį žmonijos raidos aspektą.*

6. *Kultūros paveldo įvairovė susijusi su laiku ir erdve bei reikalauja, kad būtų gerbiamos kitos kultūros ir visi jų tikėjimo sistemų aspektai. Tais atvejais, kai atsiranda kultūros vertybių prieštaravimų, pagarba kultūrų įvairovei reikalauja, kad būtų pripažintas visų susijusių šalių kultūros vertybių teisėtumas.*
7. *Visos kultūros ir visuomenės yra kildinamos iš tam tikrų materialių ir nematerialių formų, kurios sudaro jų kultūros paveldą ir turi būti gerbiamos.*
8. *Būtina pabrėžti esminį UNESCO principą – kiekvienas atskiras kultūros paveldas yra visų kultūros paveldas. Atsakomybė už kultūros paveldą ir jo priežiūrą visų pirma tenka jį sukūrusiai kultūrinei bendruomenei, o vėliau – juo besirūpinančiai bendruomenei. Tačiau ne tik ši atsakomybė, bet ir prisijungimas prie tarptautinių chartijų ir konvencijų, sudarytų siekiant išsaugoti kultūros paveldą, reikalauja paisyti jose nustatytų principų bei pareigų. Ypač pageidautina, kad kiekviena bendruomenė nustatytų pusiausvyrą tarp savo reikmių ir kitų kultūrinių bendruomenių poreikių, jei tikslai siekiant tokios darnos nenukentėtų jų pagrindinės kultūros vertės.*

Paveldo vertybės vertė ir autentiškumas

9. *Visų kultūros paveldo formų ir istorinių periodų išsaugojimas tvirtai susijęs su tam paveldui priskiriamomis vertybėmis. Mūsų gebėjimas suprasti šias vertybes tam tikru mastu priklauso nuo to, kiek patikimais ir teisingais galime laikyti informacijos apie tas vertes šaltinius. Žinoti ir suprasti šiuos informacijos šaltinius, susijusius su pirminėmis ir paskesnėmis kultūros paveldo savybėmis, bei jų prasmę, yra esminis dalykas, norint įvertinti visus autentiškumo aspektus.*
10. *Šitai suprantamas ir Venecijos chartija patvirtintas autentiškumas yra esminis veiksnys, apibrėžiantis vertes. Autentiškumo supratimas daro didelę įtaką visoms mokslinėms kultūros paveldo studijoms, planuojant apsaugą ir restauraciją, taip pat ir procedūroms, susijusioms su vertybių įrašymu į Pasaulio paveldo konvencijos ir kitus kultūros paveldo sąrašus.*
11. *Kultūros turto vertė bei atitinkamos informacijos šaltinių patikimumas įvairiose kultūrose ir netgi toje pačioje kultūroje gali būti vertinami skirtingai. Štai kodėl vertės ir autentiškumo vertinimo neįmanoma grįsti griežtai nustatytais kriterijais. Kaip tik priešingai – visoms kultūroms būtina pagarba reikalauja, kad paveldo turtas būtų vertinamas tos kultūros, kuriai jis priklauso, kontekste.*
12. *Todėl ypač svarbu kuo skubiau pripažinti kiekvienos kultūros išskirtinį kultūros paveldo vertybių vertės pobūdį bei susijusių informacijos šaltinių patikimumą ir teisingumą.*
13. *Atsižvelgiant į kultūros paveldo prigimtį, jo kultūrinį kontekstą ir evoliuciją, sprendimai dėl autentiškumo gali priklausyti nuo daugybės įvairiausių informacijos šaltinių vertės. Šių šaltinių aspektai gali būti susiję su forma ir dizainu, medžiagomis ir turiniu, panaudojimu ir funkcijomis, tradicijomis ir technika, vieta ir išdėstymu, taip pat dvasia ir jausmais, bei kitais vidiniais ir išoriniais veiksniais. Šių šaltinių panaudojimas leidžia plėtoti konkrečias tiriamojo kultūros paveldo dimensijas – meninę, istorinę, socialinę ir mokslinę.*

1 priedas: siūlymai dėl tolesnių priemonių (pateikti Herbo Stovelo)

1. *Reiškiant pagarbą kultūros ir paveldo įvairovei reikia nuoširdžiai stengtis, kad, siekiant apibrėžti arba nustatyti konkrečių paminklų ar vietovių autentiškumą, nebūtų taikomos mechaninės formuluotės arba standartizuotos procedūros.*
2. *Dedant pastangas nustatyti autentiškumą, gerbiant kultūros ir paveldo įvairovę, reikia laikytis tokių nuostatų, kurios skatintų kultūras plėtoti jų prigimtį ir poreikius atitinkančius analitinius procesus ir priemones. Tokios nuostatos gali turėti keletą bendrų aspektų:*
 - *pastangos, kuriomis siekiama garantuoti autentiškumo įvertinimą, susijusios su bendradarbiavimu įvairių disciplinų lygiu bei deramu turimos patirties ir žinių panaudojimu;*
 - *pastangos, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vertybei priskiriamos savybės tikrai reprezentuoja tą kultūrą ir jos interesus įvairovę, ypač turint omeny paminklus ir vietas;*
 - *pastangos parengti aiškius dokumentus, nustatančius ypatingą paminklų ir vietovių autentiškumo pobūdį, kuriais ateityje būtų galima praktiškai vadovautis tolesneje veikloje ir vykdant stebėseną;*
 - *pastangos nuolat atnaujinti autentiškumo vertinimą, atsižvelgiant į verčių ir aplinkybių pokyčius.*
3. *Ypač svarbu stengtis užtikrinti, kad būtų gerbiamos vertybei priskiriamos savybės ir kad jas nustatant buvo stengtasi kuo geriau įgyvendinti įvairiapusį tarpšakinį ir bendruomenės sutarimą, susijusį su šiomis vertėmis.*
4. *Taip pat reikėtų skatinti ir stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą visų tų asmenų ir organizacijų, kurie suinteresuoti kultūros paveldo išsaugojimu, siekiant, kad pasaulyje būtų labiau gerbiami ir suprantami įvairiausi kiekvienos kultūros raiškos būdai ir vertės.*
5. *Šio dialogo tąsa ir jo perkėlimas į įvairius pasaulio regionus ir kultūras yra būtina prielaida, norint padidinti praktinę autentiškumo aspekto reikšmę bendro žmonijos paveldo išsaugojimui.*
6. *Neišvengiamai būtina elgtis taip, kad visuomenė kuo daugiau žinotų apie šį pamatinį paveldo matmenį, tam, kad būtų galima imtis konkrečių priemonių praeities pėdsakams išsaugoti. Dėl to reikia stengtis, kad būtų geriau suprantama pačių kultūros vertybių vertė ir kad tokių paminklų bei vietovių įtaka šių dienų visuomenėje būtų gerbiama.*

2 priedas: apibrėžimai

Apsauga: visokeriopos pastangos, kuriomis siekiama suprasti kultūros paveldą, išmanyti jo istoriją ir reikšmę, užtikrinti, kad jis bus materialiai išsaugotas ir, jei reikia, viešai pristatomas, restauruojamas ir stiprinama jo vertė. (Kultūros paveldo sąvoka taikoma paminklams, pastatų grupėms, kultūrinės vertės vietovėms, kaip nurodyta Pasaulio paveldo konvencijos 1 straipsnyje).

Informacijos šaltiniai: visi materialūs, rašytiniai, žodiniai ir vaizduojamieji šaltiniai, suteikiantys žinių apie kultūros paveldo prigimtį, technines sąlygas, reikšmę ir istoriją.

II. CHRONOLOGINĖ BIBLIOGRAFIJA

Iki Naros susitikimo paskelbti leidiniai, kuriais remtasi diskutuojant apie autentiškumą:

Larsen, Knut Einar, *A note on the authenticity of historic timber buildings with particular reference to Japan*, Occasional Papers for the World Heritage Convention, ICOMOS, December 1992.

Larsen, Knut Einar, *Authenticity and Reconstruction: Architectural Preservation in Japan*, Norwegian Institute of Technology, Vols. 1-2, 1993.

Parengiamasis Naros susitikimo posėdis, įvykęs Bergene, Norvegijoje, 1994 m. sausio 31 d. – vasario 1 d.:

Larsen, Knut Einar and Marstein, Nils (ed.), *Conference on authenticity in relation to the World Heritage Convention Preparatory workshop*, Bergen, Norway, 31 January - 2 February 1994, Tapir Forlag, Trondheim 1994.

Naros susitikimas, 1994 m. lapkričio 1–6 d., Nara, Japonija:

Larsen, Knut Einar ir redakcinė grupė (Jokilehto, Lemaire, Masuda, Marstein, Stovel), *Nara conference on authenticity in relation to the World Heritage Convention. Conférence de Nara sur l'authenticité dans le cadre de la Convention du Patrimoine Mondial*. Nara, Japan, 1-6 November 1994.

Dokumentą išleido UNESCO Pasaulio paveldo centras, Japonijos kultūros reikalų agentūra, ICCROM ir ICOMOS 1994 metais.

Į Naros susitikimą susirinko 45 ekspertai iš 26 šalių ir viso pasaulio tarptautinių organizacijų. Jų pranešimai pateikiami nurodytame leidinyje. Šiame leidinyje rasite ir Naros dokumentą, kurį parengė iš 12 susitikimo dalyvių sudaryta darbo grupė, o redagavo Raymondas Lemaire'as ir Herbas Stovelas. Šis susitikimo pranešimų leidinys kviečia ICOMOS narius ir kitus asmenis pratęsti diskusiją Naros dokumento keliamais klausimais ir kituose pasaulio regionuose.

Reikšmingi regioniniai susitikimai, įvykę po Naros susitikimo (iki 2005 m. sausio mėn.):

Authenticity and Monitoring, October 17-22, 1995, Cesky Krumlov, Czech Republic, ICOMOS European Conference, 1995.

Į šią Europos ICOMOS konferenciją, įvykusią 1995 m. spalio 17–22 d. Česky Krumlove, Čekijos Respublikoje, atvyko 18 Europos ICOMOS narių pareikšti nacionalinį požiūrį, paremtą 14 šalių patirtimi, kaip taikyti autentiškumo sąvoką. Pranešimų apžvalga patvirtino analitinių procesų, kuriuos mes taikome apsaugos problemoms spręsti, autentiškumo svarbą, kad išvystytų teisingas, doras ir sąžiningas požiūris į apsaugos problemas. Buvo pabrėžta, kad reikia stiprinti dinamiškos apsaugos, kaip priemonės deramai atlikti kultūrinių kraštovaizdžių ir urbanistinės aplinkos autentiškumo analizę, sampratą.

Interamerican symposium on authenticity in the conservation and management of the cultural heritage, US/ICOMOS, The Getty Conservation Institute, San Antonio, Texas 1996.

Į šį autentiškumo klausimams skirtą susitikimą, įvykusį 1996 m. kovą San Antonijoje, Teksaso valstijoje, JAV, susirinko ICOMOS Šiaurės, Centrinės ir Pietų Amerikos nacionalinių komitetų nariai aptarti, kaip pritaikyti Naros dokumento sąvokas. Susitikime buvo priimta San Antonijaus deklaracija,

kurioje aptariamas ryšys tarp autentiškumo ir tapatumo, istorijos, medžiagos, socialinių vertybių, dinamiškų ir susiformavusių vietovių, valdymo ir ekonomikos. Šioje deklaracijoje rekomenduota išplėsti autentiškumo „įrodymą“, įtraukiant sąvokas *tikrosios vertės atspindys, vientisumas, kontekstas, tapatumas, panaudojimas ir funkcijos*, bei pateiktos rekomendacijos dėl įvairių vietovių tipologijos.

Saouma-Forero, Galia, (edited by), *Authenticity and integrity in an African context: expert meeting, Great Zimbabwe*, Zimbabwe, 26-29 May 2000, UNESCO - World Heritage Centre, Paris 2001.

Didžiosios Zimbabvės susitikime, kurį 2000 m. gegužės 26–29 d. organizavo Pasaulio paveldo centras, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas su Afrika susijusiam autentiškumui ir vientisumui aptarti. Aštuoniolika pranešėjų aptarė klausimus, susijusius su kultūros ir gamtos paveldo vertybių valdymu. Susitikimo rezultatas – anksčiau nurodytas leidinys, kuriame pateikta nemažai dalyvių pasiūlytų rekomendacijų, tarp jų – siūlymai įtraukti su autentiškumu susijusias sąvokas, pavyzdžiui, *valdymo sistemos, kalba ir kitos nematerialiojo paveldo formos*. Iškeliami vietos bendruomenių reikšmė darnaus paveldo valdymo procesui.

Diskusijos dėl rekonstrukcijų, atitinkančių Pasaulio paveldo konvencijos reikalavimus (iki 2005 m. sausio mėn.):

The Riga Charter on authenticity and historical reconstruction in relationship to cultural heritage adopted by regional conference, Riga, 24 October 2000, Latvian National Commission for UNESCO - World Heritage Centre, ICCROM.

Incerti Medici, Elena and Stovel, Herb, *Authenticity and historical reconstruction in relationship with cultural heritage, regional conference, Riga, Latvia, October 23-24 2000: summary report*, UNESCO - World Heritage Centre, Paris, ICCROM, Rome 2001.

Stovel, Herb, *The Riga Charter on authenticity and historical reconstruction in relationship to cultural heritage, Riga, Latvia, October 2000, in Conservation and management of archaeological sites*, Vol. 4, n. 4, 2001.

Alternatives to historical reconstruction in the World Heritage Cities, Tallinn, 16-18 May 2002, Tallinn Cultural Heritage Department, Estonia National Commission for UNESCO, Estonia National Heritage Board.

PARAIŠKOS ĮTRAUKTI VERTYBES
Į PASAULIO PAVELDO SĄRAŠĄ FORMA

**Nuo 2005 m. vasario 2 d. visos paraiškos
turi būti parengtos pagal šią formą**

- Paraiškos formą rasite šiuo interneto adresu: <http://whc.unesco.org/en/nominationform>
- Daugiau patarimų, kaip parengti paraišką, rasite *Igyvendinimo gairių* III skirsnyje.
- Anglų arba prancūzų kalba užpildytos ir pasirašytos paraiškos originalą siųsti šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0) 1 4568 1571
Faks. +33 (0) 1 4568 5570
El. p. wh-nominations@unesco.org

Veiklos santrauka

Pasaulio paveldo komitetui priėmus sprendimą, Sekretoriatas atnaujina šią valstybės narės pateiktą informaciją ir gražina ją valstybei narei, patvirtindamas, koku pagrindu vertybė įrašoma į Pasaulio paveldo sąrašą.

Valstybė narė	
Valstija, provincija arba regionas	
Vertybės pavadinimas	
Geografinės koordinatės (kampe sekundės tikslumu)	
Tekstinis siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybės ribos (ribų) aprašymas	
A4 (arba "laiško") formato siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybės žemėlapis, kuriame nurodytos siūlomos vietos ir apsauginės zonos (jei yra) ribos	Pridėkite A4 (arba "laiško") formato žemėlapi
Pagrindimas Išskirtinės visuotinės vertės konstatavimas (tekste turi būti paaiškinta, kodėl siūloma įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybė laikoma turinti išskirtinės visuotinės vertės)	
Kriterijai, kuriais grindžiamas siūlymas įrašyti vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą (kriterijus pateikite atskirais punktais) (žr. įgyvendinimo gairių 77 paragrafą)	
Oficialios vietinės institucijos/agentūros pavadinimas ir informacija ryšiams palaikyti	Organizacija: Adresas: Tel.: Faks.: El. p.: Interneto svetainės adresas:

Vertybės, kurias siūloma įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą

PASTABA. Rengdamos paraiškas, valstybės narės turėtų naudoti šią paraiškos formą, bet ištrinti paaiškinimus.

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
1. Vertybės nustatymas	Šis ir 2 skirsnis yra svarbiausios paraiškos dalys. Iš jų Komitetui turi būti aišku, kur tiksliai yra vertybės vieta ir kaip ji apibrėžiama geografiškai. Jei teikiama kompleksinė paraiška, pridėkite lentelę, kurioje būtų nurodyti sudėtinių dalių pavadinimai, regionas (jei skirtingas atskiroms sudėtinėms dalims), koordinatės, plotas ir apsauginė zona. Gali būti įtrauktos ir kitos skiltys (puslapių nuorodos, žemėlapių numeriai ir t.t.), padedančios atskirti atskiras sudedamąsias dalis.
1 a Šalis (ir valstybė narė, jei kita)	
1 b Valstija, provincija arba regionas	
1 c Vertybės pavadinimas	Tai oficialus vertybės pavadinimas. Šiuo vardu ji bus įtraukta į leidinius apie pasaulio paveldą. Pavadinimas turi būti glaustas, ne daugiau kaip 200 spaudos ženklų, įskaitant tarpus tarp žodžių ir skyrybos ženklus. Jei teikiama serijinė paraiška (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 137-140 paragrafus), nurodykite ansamblio pavadinimą (pavyzdžiui, <i>Filipinų baroko bažnyčios</i>). Nereikia nurodyti serijinės paraiškos sudedamųjų dalių pavadinimų - tai nurodoma lentelėje, pateiktoje pagal 1 d ir 1 f punktus.
1 d Geografinės koordinatės (kampo sekundės tikslumu)	Šioje skiltyje nurodykite ilgumos ir platumos koordinatės (kampo sekundės tikslumu) arba apytikriai siūlomos vertybės centre esančio taško UTM koordinatės (10 metrų tikslumu). Nenaudokite kitos koordinatinių sistemos. Kilus abejonei, kreipkitės į Sekretoriatą. Teikdami serijinę paraišką, pateikite lentelę, kurioje būtų nurodytas kiekvienos vertybės pavadinimas, jos regionas (atitinkamais atvejais - artimiausias miestas) ir centrinio taško koordinatės. Koordinatinių formos pavyzdys: N 45° 06' 05" W 15° 37' 56" arba UTM Zona 18 Easting: ⁵ 45670 Northing: ⁴⁵ 86750

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>1 e Žemėlapiai ir planai, kuriuose nurodomos siūlomos vertybės ir apsauginės zonos ribos</p>	<p>Pridėkite prie paraiškos ir išvardykite, nurodydami mastelius ir duomenis:</p> <p>(i) Kuo didesnio mastelio visos siūlomos vertybės topografinio žemėlapiio originalas. Turi būti aiškiai nurodytos siūlomos vertybės ribos ir apsauginė zona. Šiame žemėlapyje arba prie jo pridėtame kitame žemėlapyje taip pat turi būti nurodytos specialiais įstatymais saugomų ir su vertybe susijusių zonų ribos. Teikiant serijinę paraišką gali tekti pridėti daug įvairių žemėlapių.</p> <p>Žemėlapius galima gauti šiuo interneto adresu: http://whc.unesco.org/en/mapagencies</p> <p>Jei nėra reikiamo mastelio topografinių žemėlapių, galima pateikti kitus žemėlapius. Visi žemėlapiai turi turėti geografinę nuorodą, kitoje žemėlapiio pusėje pateikiant ne mažiau kaip tris taškus išsamiai išvardijant koordinatas. Žemėlapiuose, kurie neturi būti padailinti, turi būti nurodyta mastelis, orientacija, projekcija, dydis, vertybės pavadinimas ir data. Jei įmanoma, žemėlapiai turėtų būti siunčiami ne sulankstyti, o susukti į ritinėlį.</p> <p>Jei įmanoma, pageidautina, kad geografinė informacija būtų pateikta atitinkama skaitmenine forma, kuri leistų ją įtraukti į GIS (geografinės informacijos sistemą). Šiuo atveju ribų kontūrus (siūlomos vertybės ir apsauginės zonos) reikėtų nurodyti kaip galima stambesnio mastelio vektoriais. Daugiau informacijos apie šį informacijos pateikimo variantą valstybė narė gali gauti Sekretariate.</p> <p>(ii) Padėties žemėlapis, parodantis vertybės buvimo vietą valstybėje narėje.</p> <p>(iii) Taip pat būtų naudinga pridėti vertybės planus ir tam tikras jos ypatybes parodančius specialiai parengtus žemėlapius.</p> <p>Jei įmanoma, prie paraiškos teksto reikėtų pridėti sumažintas pagrindinių žemėlapių A4 (arba "laiško") formato kopijas ir jų skaitmeninio vaizdo rinkmeną, kad būtų galima juos lengviau kopijuoti ir pateikti patariamosioms organizacijoms bei Pasaulio paveldo komitetui.</p> <p>Jei jokios apsauginės zonos nesiūloma, paraiškoje reikėtų pridėti paaiškinimą, kodėl tokios apsauginės zonos nereikia siekiant deramai išsaugoti vertybę, siūlomą įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą.</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>1 f Siūlomoms vertybėms ir apsauginės zonos plotas (hektarais)</p> <p>Siūlomoms vietovės plotas: _____ ha Apsauginė zona _____ ha Iš viso _____ ha</p>	<p>Teikdami serijinę paraišką (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 137-140 paragrafus), pridėkite lentelę, kurioje būtų nurodyta sudedamosios dalies pavadinimas, regionas (jei kiekvienas komponentas yra skirtinguose regionuose), koordinatės, plotas ir apsauginė zona.</p> <p>Serijinės paraiškos lentelėje taip pat reikėtų nurodyti atskirų siūlomų vietovių ir apsauginės zonos (apsauginių zonų) dydį.</p>
<p>2. Aprašymas</p>	
<p>2 a Vertybės aprašymas</p>	<p>Šioje skiltyje reikėtų aprašyti siūlomoms vertybėms būklę paraiškos teikimo metu, nurodant visus svarbius vertybės bruožus.</p> <p>Jei tai kultūros vertybė, šioje dalyje reikėtų aprašyti visus tuos elementus, kurie suteikia jai kultūrinės reikšmės. Tai galėtų būti pastato ar pastatų ir jų architektūrinio stiliaus aprašymas, nurodant pastatymo datą, naudotas medžiagas ir t. t. Šioje dalyje taip pat reikėtų aprašyti svarbius aplinkos aspektus, pavyzdžiui, sodus, parkus ir t. t. Pavyzdžiui, siūlant vietovę, kurioje randama piešinių ant uolų, reikėtų aprašyti ne tik piešinius ant uolų, bet ir aplinkinį kraštovaizdį. Istorinio miesto arba rajono atveju nereikia aprašyti kiekvieno atskiro pastato, tačiau svarbius viešosios paskirties pastatus reikėtų aprašyti atskirai, taip pat apibūdinti vietovės planą arba išdėstymą, gatvių tinklą ir panašiai.</p> <p>Aprašant gamtos vertybę, reikėtų apibūdinti jos svarbias fizines savybes, geologiją, augalų ir gyvūnų gyvenamąsias vietas, rūšis ir populiacijos dydį, taip pat kitas reikšmingas ekologines savybes ir procesus. Jei praktiškai įmanoma, reikėtų pateikti rūšių sąrašus, išskiriant, jei yra, tuos taksonus, kuriems gresia išnykimas arba kurie būdingi tik tai vietovei. Turi būti aprašytas gamtos išteklių naudojimo mastas ir būdai.</p> <p>Kultūrinių kraštovaizdžių aprašymui galioja visi pirmiau nurodyti reikalavimai. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveikai.</p> <p>Turi būti aprašyta visa 1 skiltyje (Vertybės nustatymas) nurodyta vertybė. Teikiant serijinę paraišką (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 137-140 paragrafus), visos sudėtinės dalys turi būti aprašomos atskirai.</p>
<p>2 b Istorija ir raida</p>	<p>Aprašykite, kaip vietovė išliko iki esamos formos ir tokiame stovyje, nurodydami esminius pokyčius bei pastarojo meto konservacijos istoriją.</p> <p>Jei kalbama apie paminklus, vietoves, pastatus ar pastatų grupes, reikėtų pateikti statybos etapų apžvalgą, taip pat aprašyti įvykusius esminius pokyčius, sugriovimus ar atstatymus.</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
	<p>Aprašant gamtos vertybę, reikėtų nurodyti svarbius istorijos arba priešistorės įvykius, turėjusius įtakos vertybės evoliucijai, taip pat aprašyti jos sąveiką su žmogumi. Į aprašą įtraukiami medžioklei, žvejybai ar žemės ūkiui skirti gamtos vertybės išteklių, taip pat pokyčiai, susiję su vertybės naudojimu, arba pokyčiai, atsiradę dėl klimato kaitos, dėl potvynių, žemės drebėjimų arba kitokių gamtinių priežasčių.</p> <p>Tokią informaciją reikės pateikti ir siūlant kultūrinius kraštovaizdžius bei nurodyti visus žmogaus veiklos tame regione istorijos aspektus.</p>
<p>3. Vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pagrindimas</p>	<p>Iš šios dalies turi būti aišku, kodėl vertybė yra laikoma turinti išskirtinę visuotinę vertę.</p> <p>Visą šią paraiškos skiltį reikia parengti kruopščiai laikantis <i>Igyvendinimo gairių</i> 75 paragrafe nurodytų vertybės įrašymo kriterijų. Šioje skiltyje nereikia pateikti išsamaus vertybės arba jos valdymo aprašymo, nes šie klausimai aptariami kitose skiltyse, o pagrindinį dėmesį skirti vertybės svarbos atskleidimui.</p>
<p>3 a Kriterijai, kuriais grindžiamas siūlymas įtraukti vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą (ir įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pagal šiuos kriterijus pagrindimas)</p>	<p>žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 77 paragrafą.</p> <p>Pateikite pagrindimą pagal kiekvieną nurodytą kriterijų.</p> <p>Trumpai pažymėkite, kaip vertybė atitinka tuos kriterijus, pagal kuriuos ją siūloma įtraukti (jei reikia, toliau pateikite nuorodas į "aprašymo" ir "lyginamosios analizės" skirsnius, bet nekartokite tos pačios pateikiamos informacijos).</p>
<p>3 b Siūlomas patvirtinimas dėl išskirtinės visuotinės vertės</p>	<p>Remiantis pirmiau išdėstytais kriterijais, iš siūlomo patvirtinimo dėl išskirtinės visuotinės vertės turėtų būti aišku, kodėl vertybė laikoma verta įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 154-157 paragrafus). Tai gali būti išlikęs unikalus tam tikros statybos formos pavyzdys arba augalų ar gyvūnų arealas, arba suprojektuotas miestas. Tai gali būti ypač daili, sena ar prabangi išlikusi forma, galinti liudyti išnykusią kultūrą, gyvenimo būdą arba ekosistemą. Tai gali būti tik tai vietai būdingų rūšių, kurioms gresia išnykimas, ypatingų ekosistemų, išskirtinių kraštovaizdžių arba kitokių gamtos reiškinių deriniai.</p>
<p>3 c Lyginamoji analizė (įskaitant panašių vertybių išsaugojimo lygį)</p>	<p>Vertybę reikėtų palyginti su panašiomis vertybėmis, nepaisant to, ar jos įtrauktos į Pasaulio paveldo sąrašą. Lyginant reikėtų apibūdinti siūlomos vertybės panašumo į kitas vertybes bruožus, nurodant, kuo pranaši siūlomoji vertybė. Atliekant lyginamąją analizę reikėtų stengtis paaiškinti vertybės, siūlomos įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą, svarbą nacionaliniame ir tarptautiniame kontekste (žr. 132 paragrafą).</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>3 d Vientisumas ir (arba) autentiškumas</p>	<p>Vientisumo ir (arba) autentiškumo patvirtinimas turėtų parodyti, kad vertybė tenkina <i>Igyvendinimo gairių</i> II.D skirsnyje nurodytas ir išsamiai aprašytas vientisumo ir (arba) autentiškumo sąlygas.</p> <p>Aprašant kultūros vertybę, taip pat reikėtų nurodyti, ar buvo atlikti remonto darbai, panaudojant kultūros tradicijas atitinkančias medžiagas ir metodus, kaip nurodyta Naros dokumente (1995 m.) (žr. 4 priedą).</p> <p>Aprašant gamtos vertybę, reikėtų nurodyti bet kurias egzotiškų gyvūnų ar augalų rūšių intruzijas bei žmogaus veiklos apraiškas, galinčias pakenkti vertybės autentiškumui.</p>
<p>4. Išsaugojimo lygis ir vertybei įtakos turintys veiksniai</p>	
<p>4 a Dabartinis išsaugojimo lygis</p>	<p>Šioje skiltyje pateikta informacija yra išeities taškas ateityje numatomai vertybės išsaugojimo lygio stebėsenai atlikti. Šioje skiltyje pateikiama informacija apie fizinę vertybės būklę, nurodant visas vertybei kylančias grėsmes ir taikomas vertybės išsaugojimo priemones (žr. 132 paragrafą).</p> <p>Pavyzdžiui, istoriniame mieste arba istorinėje vietovėje reikėtų pažymėti pastatus, paminklus arba kitus statinius, kuriems reikia didelio ar mažesnio remonto, taip pat nurodyti visų neseniai atliktų arba būsimų remonto projektų mastą ir trukmę.</p> <p>Aprašant gamtos vertybę reikėtų pateikti duomenis apie rūšių atmainų tendencijas arba ekosistemų vientisumą. Tai labai svarbu, nes ateityje šia paraiška bus naudojama, siekiant nustatyti vertybės išsaugojimo lygio pokyčius.</p> <p>Toliau esančioje 6 skiltyje skaitykite apie rodiklių ir statistikos gaires, kuriomis naudojama atliekant išsaugojimo stebėseną.</p>
<p>4 b Veiksniai, turintys įtakos vertybei</p>	<p>Šioje dalyje reikėtų pateikti informaciją apie visus veiksnius, kurie gali turėti įtakos vertybei arba kelti jai grėsmę. Čia taip pat reikėtų aprašyti visus sunkumus, kurie gali kilti sprendžiant šias problemas. Ne visi šioje dalyje vardijami veiksniai taikytini visoms vertybėms. Jie yra nurodomojo pobūdžio, kad valstybės narės nustatytų kiekvienai konkrečiai vertybei tinkančius veiksnius.</p>
<p>(i) Plėtros poveikis (pavyzdžiui, žmonių skverbimasis, pritaikymas, žemdirbystė, kasyba)</p>	<p>Atskirais punktais išvardykite plėtros poveikio vertybei apraiškas, t. y. poreikį nugriauti, perstatyti arba naujus statinius; esamų statinių pritaikymą naujoms reikmėms, kai tai pakenktų jų autentiškumui ir vientisumui; augalų ar gyvūnų buveinių modifikaciją arba sunaikinimą, plėtojant žemdirbystę, miškininkystę arba gyvulių ganymą, dėl netinkamo turistinės veiklos valdymo arba dėl bet kurios kitos panaudos; netinkamą arba netausojantį gamtos išteklių naudojimą; kasybos padarytą žalą; egzotiškų rūšių, kurios suardytų natūralius ekologinius procesus, įvedimą; naujų gyvenamųjų centrų kūrimą vertybių teritorijoje arba šalia jų, jei tai padarytų žalą vertybei arba jos aplinkai.</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>(ii) Aplinkos veiksniai (pavyzdžiui, aplinkos tarša, klimato pokyčiai, dykumėjimas)</p>	<p>Išvardykite ir apibendrinkite pagrindinius aplinkos sąlygų blogėjimo šaltinius, veikiančius statinius, augmeniją ir gyvūniją.</p>
<p>(iii) Gamtos katastrofos (žemės drebėjimai, potvyniai, gaisrai ir t. t.) ir pasirengimas joms</p>	<p>Atskirais punktais išvardykite gamtos katastrofas, keliančias vertybei numatomą grėsmę, ir tai, kas padaryta, kad būtų sudaryti planai išvengti nenumatytų atvejų, susijusių su fizinės apsaugos priemonėmis arba personalo mokymu.</p>
<p>(iv) Padariniai, sukelti lankytojų (turistų) srauto</p>	<p>Aprašykite, koks lankytojų srautas nepakenktų vertybei ir ar esamas arba panašaus pobūdžio lankytojų srautas nekelia neigiamo poveikio.</p> <p>Taip pat reikėtų nurodyti, kokiomis priemonėmis stengiamasi valdyti lankytojų ir turistų srautus. Ardomas lankytojų srautų poveikis gali turėti tokias apraiškas: akmenis, medienos, žolės arba kitokio žemės paviršiaus nusidėvėjimas; karščio arba drėgmės lygio padidėjimas; augalų ir gyvūnų buveinių rimties ardymas arba tradicinių kultūrų ar gyvenimo būdo žlugdymas.</p>
<p>(v) Gyventojų skaičius vertybės teritorijoje ir jos apsaugos zonoje</p> <p>Gyventojų skaičius: siūlomos vertybės teritorijoje _____ apsauginėje zonoje _____ iš viso _____ metai _____</p>	<p>Pateikite tiksliausias turimus statistinius duomenis apie siūlomos vertybės teritorijoje arba bet kuriose apsauginėse zonose gyvenančių žmonių skaičių. Nurodykite metus, kada buvo atliktas gyventojų surašymas arba apskaičiavimas.</p>
<p>5. Vertybės apsauga ir valdymas</p>	<p>Šios paraiškos dalies paskirtis - atskleisti, kokios galioja įstatyminės ir kitos teisinės, sutartinės, planavimo, institucinės ir (arba) tradicinės priemonės (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> 132 paragrafą), taip pat kokios galioja valdymo planai arba kitos valdymo sistemos (žr. <i>Igyvendinimo gairių</i> paragrafai), skirtos vertybei saugoti ir valdyti, kaip reikalaujama Pasaulio paveldo konvencijos. Šioje dalyje turi būti aprašyti politikos aspektai, juridinis statusas ir apsauginės priemonės bei praktiniai kasdieninės administracijos ir valdymo veiklos klausimai.</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>5 a Nuosavybės teisė</p>	<p>Nurodykite pagrindines žemės nuosavybės kategorijas (įskaitant valstybinę, provincijos, privačią, bendrijos, tradicinę, papročių ir nevyriausybinių nuosavybę ir t. t.).</p>
<p>5 b Apsaugos statusas</p>	<p>Atitinkamai išvardykite įstatyminį, kitų teisės aktų, sutartinį, planinį, institucinį ir (arba) tradicinį nuosavybės statusą: pavyzdžiui, nacionalinis arba provincijos parkas; istorinis paminklas, nacionalinių įstatymų arba papročių saugoma teritorija ar kitoks statusas.</p> <p>Nurodykite metus, kada suteiktas toks statusas, ir šį statusą suteikiantį įstatymą ar įstatymus.</p> <p>Jei dokumento negalima pateikti anglų arba prancūzų kalbomis, reikėtų pateikti jo santrauką angliškai arba prancūziškai, nurodant pagrindines nuostatas.</p>
<p>5 c Apsaugos priemonių įgyvendinimo būdai</p>	<p>Aprašykite, kaip realiai veikia 5 b punkte nurodyta įstatyminė ir kita teisinė, sutartinė, planinė, institucinė ir (arba) tradicinė apsauga.</p>
<p>5 d Galiojantys planai, susiję su savivaldybe ir regionu, kuriame esančią vertybę siūloma įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą (pavyzdžiui, regioninis arba vietinis planas; konservacijos /išsaugojimo/ planas, turizmo plėtros planas)</p>	<p>Išvardykite sudarytus planus, nurodydami jų datų ir už parengimą atsakingą agentūrą. Šioje dalyje reikėtų pateikti atitinkamų nuostatų santrauką. Plano kopiją pridėkite, kaip nurodyta 7 b punkte.</p> <p>Jei planai parengti bet kuria kita kalba, išskyrus anglų arba prancūzų kalbas, reikėtų pridėti jų anglišką arba prancūzišką santrauką, pabrėžiant pagrindines nuostatas.</p>
<p>5 e Vertybės valdymo planas arba kita valdymo sistema</p>	<p>Kaip nurodyta <i>Igyvendinimo gairių</i> 132 paragrafe, yra būtinas tinkamas valdymo planas, kuris turi būti pridėtas prie paraiškos, ar kitokia valdymo sistema. Taip pat būtina nurodyti valdymo plano ar kitokios valdymo sistemos veiksmingo įgyvendinimo garantijas.</p> <p>Valdymo plano arba valdymo sistemos dokumentų kopijos anglų arba prancūzų kalbomis pridedamos prie paraiškos, kaip nurodyta 7 b dalyje.</p> <p>Jei valdymo planai parengti bet kuria kita kalba, išskyrus anglų arba prancūzų, pridedamas išsamus nuostatų aprašas anglų arba prancūzų kalbomis. Nurodykite prie paraiškos pridedamų valdymo planų pavadinimą, datą ir autorių.</p> <p>Pateiktina išsami valdymo plano arba valdymo sistemos dokumentų analizė arba paaiškinimas.</p>
<p>5 f Finansavimo šaltiniai ir mastas</p>	<p>Nurodykite, kokie yra vertybės metinio finansavimo šaltiniai ir koks jo mastas. Taip pat reikėtų pateikti turimų išteklių pakankamumo įvertinimą, ypač nurodant visas spragas ar nepriteklus, ar kitas sritis, kur gali prireikti pagalbos.</p>

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>5 g Konservacijos/ Išsaugojimo/ ir valdymo metodikos patirties ir kvalifikacijos kėlimo šaltiniai</p>	<p>Nurodykite, kokią metodinę pagalbą ir kvalifikacijos kėlimo priemones, susijusias su vertybe, teikia nacionalinės valdžios institucijos ar kitos organizacijos.</p>
<p>5 h Lankytojams teikiamos paslaugos ir statistiniai duomenys</p>	<p>Šioje dalyje turi būti pateikiami visi statistiniai duomenys, susiję su kelerių metų lankytojų skaičiaus arba pobūdžio nustatymu, taip pat galima nurodyti, kokios paslaugos lankytojams suteikiamos vietoje, pavyzdžiui, vertimo/gidų paslaugos, trasų žymėjimai, informaciniai užrašai ar spaudiniai; vertybės muziejus, lankytojų arba vertimo centrai; nakvynės būstai; restoranai ar valgyklos; mašinų stovėjimo aikštelės; tualetai; paieškos ir pagalbos tarnybos.</p>
<p>5 i Viešo vertybės pristatymo ir populiarinimo politika ir programos</p>	<p>Ši dalis siejama su konvencijos 4 ir 5 straipsniais dėl kultūros ir gamtos paveldo viešo pristatymo ir perdavimo ateities kartoms. Prie konvencijos prisijungusios valstybės narės raginamos pateikti informaciją apie siūlomą įrašyti vertybės pateikimo ir populiarinimo politiką ir programas.</p>
<p>5 j Aprūpinimas darbuotojais (specialistai, techniniai darbuotojai, prižiūrėtojai)</p>	<p>Nurodykite, kokie specialistai dirba siūlomos įrašyti vertybės įstaigose ir kaip jie mokomi.</p>
<p>6. Stebėseną</p>	<p>Šios paraiškos dalies paskirtis yra parodyti vertybės išsaugojimo lygį, kuris gali būti reguliariai patikrinamas pateikiant ataskaitą, taip nurodant raidos tendencijas bėgant laikui.</p>
<p>6 a Svarbiausi išsaugojimo lygio įvertinimo rodikliai</p>	<p>Išvardykite lentelėje pagrindinius rodiklius, kurie buvo pasirinkti kaip viso vertybės išsaugojimo lygio vertinimo pagrindas (žr. 4 a punktą). Nurodykite tikrinimo periodiškumą ir vietą, kur saugomi ataskaitų dokumentai. Jie galėtų atspindėti svarbius vertybės aspektus ir būti glaudžiai susiję su išskirtinės visuotinės vertės patvirtinimu (žr. 2 b dalį). Jei įmanoma, šie dokumentai galėtų būti skaitmeniniai, o nesant tokios galimybės, jie turėtų būti kartojamąjo pobūdžio, pavyzdžiui, fotografijos iš to paties taško.</p> <p>Tinkamų rodiklių pavyzdžiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) pagrindinių gamtos vertybės rūšių skaičius ir populiacija; (ii) istorinio miesto ar rajono pastatų, kuriems reikia didelio masto remonto, procentas; (iii) kiek gali reikėti metų, kol būtų įgyvendinta didelio masto konservacijos programa; (iv) konkretaus pastato ar pastato elemento stabilumas arba svyravimo laipsnis; (v) kiek padidėjo arba kiek sumažėjo bet kurio pobūdžio skverbimasis į vertybę.

Rodiklis	Periodiškumas	Duomenų saugojimo vieta

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
6 b Vertybės stebėsenos administracinės priemonės	Nurodykite agentūrų, atsakingų už 6 a punkte nurodytą stebėseną, pavadinimą ir telefonus bei adresus ryšiams palaikyti.
6 c Anksčiau pateiktų ataskaitų rezultatai	Išvardykite ankstesnes vertybės išsaugojimo lygio ataskaitas ir trumpas jų santraukas, pateikite spausdintų šaltinių ištraukas ir jų nuorodas (pavyzdžiui, ataskaitos, pateiktos pagal tarptautinių susitarimų ir programų, pavyzdžiui, Ramsar, MAB reikalavimus)
7. Dokumentai	Šioje dalyje išvardyti visi dokumentai, kuriuos reikia pateikti, kad paraiška būtų parengta išsamiai.
7 a Fotografijos, skaidrės, vaizdo aprašas ir leidimo lentelė bei kita garso ir vaizdo medžiaga	<p>Valstybės narės pateikia pakankamą kiekį naujausios vaizdo medžiagos (fotonuotraukų, skaidrių, jei įmanoma, - elektronine forma, vaizdo įrašų ir aeronuotraukų), leidžiančios susidaryti aiškų vertybės vaizdą.</p> <p>Skaidrės turi būti 35 mm formato, o elektroninis vaizdas pateikiamas <i>jpg</i> formato, ne mažesnės kaip 300 <i>dpi</i> (colio taškų) skiriamosios gebos. Pateikiant filmuotą medžiagą, rekomenduojama naudoti geresnę kokybę garantuojantį <i>Beta SP</i> formatą.</p> <p>Kaip nurodyta toliau, prie medžiagos pridedamas vaizdo aprašas ir fotografijos bei garso ir vaizdo įrašų leidimo jais naudotis forma.</p> <p>Turi būti pridedama bent viena vertybę iliustruojanti nuotrauka, kurią būtų galima skelbti interneto tinklalapyje.</p> <p>Pageidautina, kad valstybės narės raštu ir nemokamai perduotų UNESCO neišskirtines teises skleisti, platinti visuomenėje, spausdinti, kopijuoti, naudoti bet kuria forma, įskaitant skaitmeninę, visą perduotą vaizdo medžiagą arba jos dalį, taip pat perduoti šias teises pagal licenciją tretiesiems asmenims.</p> <p>Neišskirtinių teisių perdavimas nepažeidžia intelektinės nuosavybės teisių (fotografo, vaizdo įrašų režisieriaus arba autorinių teisių savininko, jei tai ne tas pats asmuo, teisių), o UNESCO, platindama vaizdo medžiagą, visada nurodo autorių - fotografą arba vaizdo įrašo režisierių, jei aiškiai nurodyta formoje.</p> <p>Visas galimas iš tokio teisių perdavimo gautas pelnas tenka Pasaulio paveldo fondui.</p>

**VAIZDO MEDŽIAGOS APRAŠAS IR FOTOGRAFIJŲ BEI GARSO
IR VAIZDO LEIDIMO FORMA**

Eil. Nr.	Forma (skaidrė/nuotrauka/vaizdo įrašas)	Užrašas	Fotografavimo data (metai, mėnuo)	Fotografas/vaizdo įrašo režisierius	Autorinių teisių savininkas (jei kitas asmuo nei fotografas/vaizdo įrašo režisierius)	Informacija apie autorinių teisių savininką (vardas, pavardė, adresas, tel./faks. ir el. paštas)	Neišskirtinių teisių perdavimas

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
7 b Tekstai, turintys apsaugos statusą, vertybės valdymo planai arba valdymo sistemų dokumentai bei kitų su vertybe susijusių planų ištraukos	Pridėkite visus 5 b, 5 d ir 5 c punktuose minimus tekstus.
7 c Naujausių dokumentų arba vertybės aprašų forma ir data	Pateikite konkrečią ataskaitą apie naujausių su vertybe susijusių dokumentų formą ir datą arba vertybės aprašą. Aprašomi tik turimi dokumentai.
7 d. Aprašo, dokumentų ir archyvų saugojimo vietos adresas	Nurodykite agentūros, kurioje laikomi inventoriniai dokumentai (pastatų, paminklų, augalų ir gyvūnų rūšių) pavadinimą ir adresą.
7 e Bibliografija	Išvardykite svarbiausius spausdintus leidinius, panaudodami įprastinę bibliografinio aprašo formą.
8. Telefonai ir adresai ryšiams palaikyti	Ši paraiškos dalis leis Sekretariatui aprūpinti vertybę naujausia informacija apie pasaulio paveldo naujienas ir kitus klausimus.
8 a Paraišką parengė Vardas ir pavardė: Pareigos: Adresas: Miestas, provincija/ valstija, šalis: Tel. Faks. El. p.	Nurodykite už paraiškos parengimą atsakingo asmens vardą, pavardę, adresą ir kitą informaciją ryšiams palaikyti. Jei negalima pateikti elektroninio pašto adreso, būtina nurodyti fakso numerį.

PARAIŠKOS FORMA	PAAIŠKINIMAI
<p>8 b Oficiali vietinė institucija/agentūra</p>	<p>Nurodykite už vertybės valdymą atsakingos vietinės agentūros, muziejaus, institucijos, bendruomenės pavadinimą arba vadybininko vardą ir pavardę. Jei duomenis teikianti institucija yra nacionalinė agentūra, prašome pateikti jos adresus bei telefonus ryšiams palaikyti.</p>
<p>8 c Kitos vietinės įstaigos</p>	<p>Išvardykite, nurodydami pavadinimą, adresą, telefoną, faksą ir elektroninio pašto adresą, visus muziejus, lankytojų centrus ir oficialias turizmo agentūras, kuriems turėtų būti siunčiamas nemokamas leidinys "World Heritage Newsletter", kuriame pateikiamos naujienos apie pasaulio paveldą.</p>
<p>8 d Oficialaus interneto tinklalapio adresas</p> <p>http:// Atsakingas asmuo: El. p.</p>	<p>Prašome nurodyti bet kurį turimą oficialų siūlomoms įrašyti vertybės interneto tinklalapio adresą. Jei planuojama sukurti tokį interneto tinklalapį, nurodykite atsakingą asmenį ir elektroninio pašto adresą.</p>
<p>9. Valstybės narės vardu pasirašančio asmens parašas</p>	<p>Užpildytos paraiškos pabaigoje valstybės vardu turi pasirašyti įgaliotas pareigūnas.</p>

PATARIAMŪJŲ ORGANIZACIJŲ TAIKOMA PARAIŠKŲ VERTINIMO PROCEDŪRA

Šiame priede pateikiama:

- A. ICOMOS TAIKOMA KULTŪROS VERTYBIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA
- B. IUCN TAIKOMA GAMTOS VERTYBIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA
- C. PATARIAMŪJŲ ORGANIZACIJŲ BENDRADARBIAVIMAS – KULTŪROS IR GAMTOS VERTYBIŲ BEI KULTŪRINIŲ KRAŠTOVAIZDŽIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA

Daugiau informacijos rasite *Igyvendinimo gairių* 143–151 paragrafuose.

A. ICOMOS TAIKOMA KULTŪROS VERTYBIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA

- 1. Vertindama paraiškas dėl kultūros vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, ICOMOS (Tarptautinė paminklų ir saugotinių vietų taryba) vadovaujasi *Igyvendinimo gairėmis* (žr. 148 paragrafą).
- 2. Vertinant paraiškas (žr. 1 lentelę) konsultuojamasi su įvairiais ekspertais, ICOMOS ir jos nacionalinių bei tarptautinių komitetų nariais, taip pat su kitų organizacijų specialistais. ICOMOS nariai taip pat siunčiami atlikti konkrečios vertybės konfidencialų ekspertinį vertinimą. Po nuodugnių konsultacijų parengiamos išsamios rekomendacijos, kurios pateikiamos Pasaulio paveldo komiteto metinių susirinkimų metu.

Ekspertų parinkimas

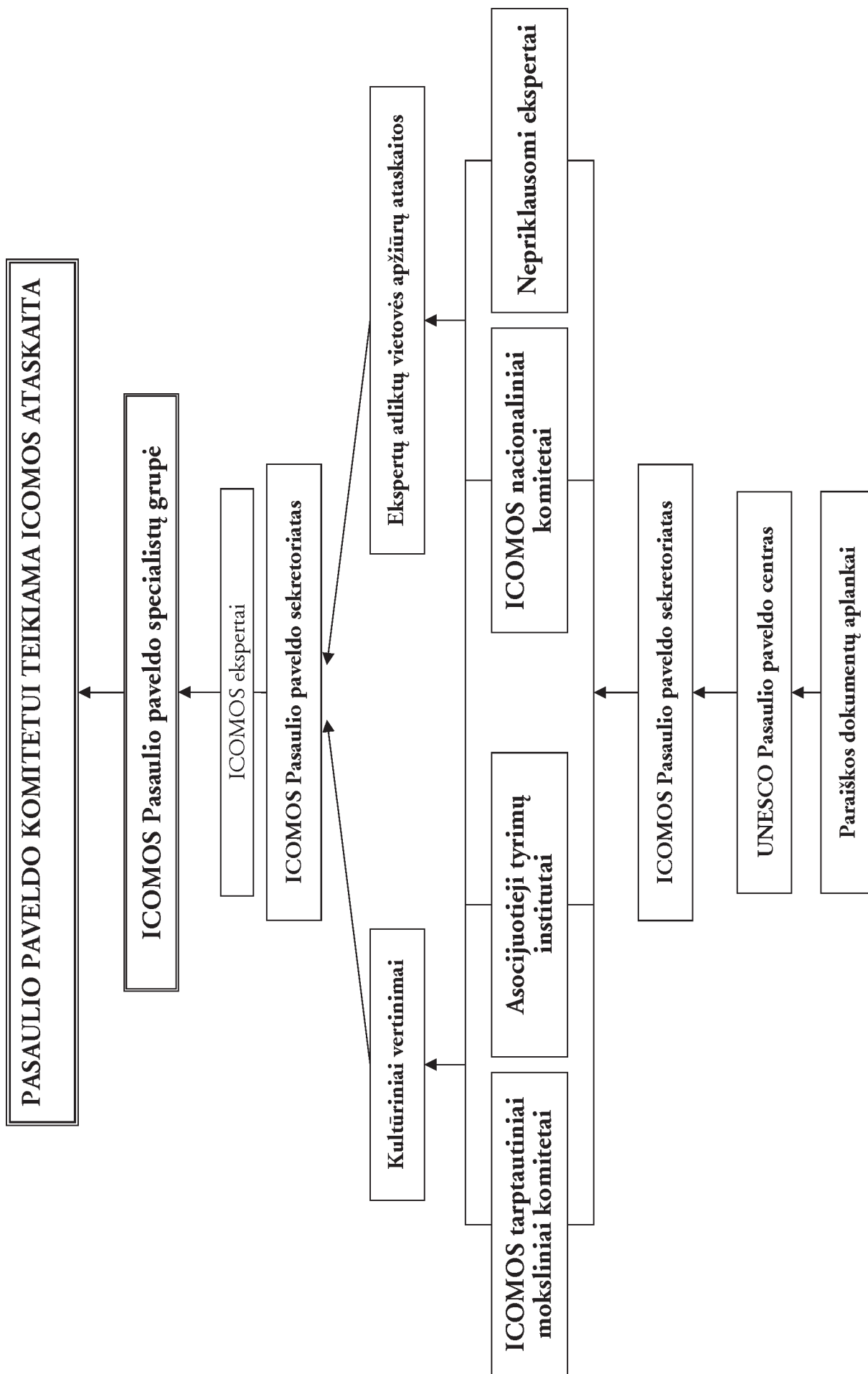
- 3. Galioja aiškiai apibrėžta metinė paraiškų dėl paveldo vertybių įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą pateikimo procedūra. Kai UNESCO Pasaulio paveldo centras ir patarimosios organizacijos patikrina, ar paraiškose nurodyta visa reikiama informacija, paraiškos dokumentų aplankai perduodami ICOMOS, o juos tvarko ICOMOS Pasaulio paveldo sekretoriatas. Pirmasis žingsnis – ekspertų, su kuriais bus konsultuojamasi, parinkimas. Šiam tikslui sudaromos dvi atskiros grupės. Pirmąją grupę sudaro specialistai, kurie gali nuspręsti, ar siūloma paveldo vertybė pasižymi išskirtine visuotine verte. Tai „bibliotekinis“ darbas, kurį atlieka specialistai mokslininkai. Jie nebūtinai turi būti ICOMOS nariai, jei konkrečiu klausimu nepakanka pačių ICOMOS narių patirties: pavyzdžiui, taip gali būti tokiais atvejais, kai pateikiama paraiška dėl primatinių fosilijų vietovės ir reikia, kad konsultuotų paleontologas.
- 4. Antrąją ekspertų grupę sudaro asmenys, turintys praktinės vadybos ir konservacijos patirties, taip pat patyrę vertinti atskiros paveldo vertybės autentiškumo aspektus. Jiems tenka vykdyti vietovės apžiūros misijas. Tokie ekspertai atrenkami visapusiškai naudojantis ICOMOS tinklu. Kreipiamasi patarimo į tarptautinius mokslinius komitetus ir atskirus narius, taip pat ir į specialistų organizacijas, su kuriomis ICOMOS turi sudariusi partnerystės susitarimus, pavyzdžiui, į Tarptautinį pramonės paveldo išsaugojimo komitetą (TICCIH), Tarptautinę kraštovaizdžio architektų federaciją (IFLA) ir Tarptautinį moderniosios architektūros tyrimo ir konservacijos komitetą (DoCoMoMo - *International Committee for the Documentation and Conservation of Monuments and Sites of the Modern Movement*).

Vietovės vertinimo misijos

5. Parinkdama ekspertus atlikti konkrečių vietovių vertinimą, ICOMOS paprastai stengiasi, jei įmanoma, kviešti specialistus iš tos vietovės, kur yra išsidėsčiusi siūloma paveldo vertybė. Iš tokių specialistų reikalaujama turėti patirties paveldo valdymo ir apsaugos srityje; jie nebūtinai turi būti labai patyrę tos paveldo vertybės kategorijos mokslininkai ekspertai. Jie turi gebėti profesionaliai bendrauti su paveldo vietovės valdytojais bei galėti, remdamiesi reikiama informacija, įvertinti valdymo planus, apsaugos metodus, lankytojų aptarnavimą ir pan. Parinktiems ekspertams pateikiamos išsamios informacinės apžvalgos, prie kurių pridedamos reikiamų paraiškos aplanko dokumentų kopijos. Ekspertų vizitų datos ir programos nustatomos konsultuojantis su valstybe nare, kurios prašoma užtikrinti, kad ICOMOS vertinimo misijoms būtų skiriama kuo mažiau žiniasklaidos dėmesio. ICOMOS ekspertai pateikia Vykdomajam komitetui konfidencialias ataskaitas praktiniais atitinkamos paveldo vertybės vertinimo aspektais, o pirmalaikis viešumas galėtų sukelti nepatogumų ir ICOMOS, ir Pasaulio paveldo komitetui.

Pasaulio paveldo specialistų grupė

6. Dvi ataskaitos (kultūrinio vertinimo ir vietovės apžiūros ataskaita), parengtos šių konsultacijų pagrindu, pateikiamos ICOMOS sekretoriatui (įsikūrusiam Paryžiuje), kuris parengia vertinimo projektą. Šiame dokumente pateikiamas trumpas paveldo vertybės aprašymas ir raida, teisės aktų, reglamentuojančių jos apsaugą, taip pat valdymo ir išsaugojimo lygio vertinimų santrauka, pastabos šiais klausimais ir rekomendacijos Pasaulio paveldo komitetui. Tada vertinimo projektai svarstomi dvi ar tris dienas truncančiame ICOMOS Pasaulio paveldo specialistų grupės susirinkime. Specialistų grupę sudaro įvairios kvalifikacijos ir patirties bei iš įvairių pasaulio šalių atvykę Vykdomojo komiteto nariai. Vykdomojo komiteto nariams talkina tam tikrų paveldo vertybių kategorijų, nurodytų metiniuose paraiškų sąrašuose, tačiau neatstovaujамų Komitete, specialistai.
7. Kiekvienai siūlomai paveldo vertybei pristatyti skiriamas 10–15 min. trukmės ICOMOS atstovo parengtas vaizdinis pristatymas, po kurio vyksta diskusija. Objektiviai ir išsamiai išnagrinėjus paraiškas, parengiamos kolektyvinės ICOMOS rekomendacijos. Iš naujo apsvarstyti ir išspausdinti vertinimai pateikiami Pasaulio paveldo komitetui.

B. IUCN TAIKOMA GAMTOS PAVELDO VERTYBIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA

8. Atlikdama siūlomų įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą gamtos paveldo vertybių vertinimą, IUCN (Pasaulio išsaugojimo sąjunga) vadovaujasi *Igyvendinimo gairėmis* (žr. 148 paragrafą). Vertinimas (žr. 2 lentelę) atliekamas 5 etapais:

- (i) **Duomenų rinkimas.** Iš Pasaulio paveldo centro gavęs paraiškos dokumentų aplanką, UNEP Pasaulio išsaugojimo stebėsenos centras (UNEP-WCMC) sudaro standartinę duomenų lentelę, panaudodamas saugomų teritorijų duomenų bazę, patikrintą ir suderintą kartu su valstybe nare tikrinant konkrečioje vietoje.
- (ii) **Išorinis vertinimas.** Paraiška paprastai siunčiama, kad ją įvertintų ne mažiau kaip 15 ekspertų, turinčių žinių apie paveldo vertybę. Šie ekspertai pirmiausia yra IUCN specialistų komisijų ir tinklo nariai.
- (iii) **Paveldo vertybės patikrinimas vietoje.** Vienas arba du IUCN ekspertai aplanko siūlomą įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybę, norėdami detalai susipažinti su ta teritorija, įvertinti paveldo vietovės valdymą ir aptarti paraišką su atitinkamomis valdžios institucijomis ir paveldo vietovės valdytojais. IUCN ekspertai parenkami atsižvelgiant į jų globalų požiūrį paveldo išsaugojimo ir gamtos istorijos klausimais bei nuodugnų *Konvencijos* žinojimą. Jie paprastai yra IUCN Pasaulio saugomų teritorijų komisijos pasaulio paveldo ekspertų tinklo nariai arba IUCN sekretoriato darbuotojai. (Esant tam tikroms aplinkybėms šis vietovės patikrinimas atliekamas drauge su ICOMOS, žr. C dalį).
- (iv) **Kiti informacijos šaltiniai.** IUCN taip pat gali remtis papildoma literatūra ir prašyti vietinių nevyriausybinų organizacijų (NVO) ar kitų subjektų pateikti savo pastabas.
- (v) **IUCN Pasaulio paveldo specialistų grupės įvertinimas.** Prieš pateikdamos galutinį kiekvienos siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybės IUCN vertinimo ataskaitos tekstą, IUCN Pasaulio paveldo specialistų grupės apsvarsto visų vietovės patikrinimų ataskaitas, vertintojų pastabas, UNEP-WCMC duomenų lentelę ir kitą atitinkamą medžiagą.

Kiekvienoje vertinimo ataskaitoje pateikiama glausta siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybės išskirtinės visuotinės vertės santrauka, palyginimas su kitomis panašiomis vietovėmis, taip pat vientisumo ir valdymo klausimų apžvalga. Ataskaitos pabaigoje pateikiamas kriterijų pritaikomumo įvertinimas ir aiškios rekomendacijos Pasaulio paveldo komitetui. Pasaulio paveldo komitetui taip pat pateikiama UNEP-WCMC duomenų lentelė.

Udvardy biogeografinės klasifikacijos sistema

9. Atlikdama vertinimus, IUCN taiko *Udvardy* „Biogeografinių pasaulio provincijų“ (1975 m.) biogeografinės klasifikacijos sistemą. Tai pasaulio gėlo vandens ir sausumos zonų klasifikacija, kuria galima daryti prognozes ir prielaidas dėl panašių biogeografinių regionų. *Udvardy* sistema sudaro galimybę objektyviai palyginti siūlomą įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybę su kitomis panašaus klimato ir ekologinių sąlygų vietovėmis.
10. Pabrėžiama, kad biogeografinių provincijų sąvoka yra taikoma tik lyginant paveldo vietoves ir nereiškia, kad pasaulio paveldo vertybės atrenkamos vadovaujantis vien tik šiuo kriterijumi. Pagrindinis principas, kuriuo vadovaujama – pasaulio paveldo vertybės privalo būti išskirtinės visuotinės vertės.

Gamtos apsaugos prioritetų nustatymas

11. IUCN taip pat naudojami sistemomis, kurios padeda nustatyti gamtos apsaugos prioritetus: Pasaulinis gamtos ekoregionų fondas (WWF), WWF/IUCN augalų įvairovės centrai (*WWF/IUCN's Centres of Plant Diversity*), tarptautinės gamtos apsaugos bioįvairovės karštieji taškai (*Conservation International's Biodiversity Hotspots*) ir endeminių paukščių vietovės (*Birdlife International's Endemic Bird Areas*) bei svarbios paukščių apsaugos vietovės (*Important Bird Areas*).

Paveldo vertybių vertinimo žemės mokslų požiūriu sistemos

12. Vertindama paveldo vertybes, kurios siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą dėl jų geologinės vertės, IUCN konsultuojasi su specializuotomis organizacijomis, pavyzdžiui, UNESCO Žemės mokslų skyriumi, Tarptautine speleologijos sąjunga ir Tarptautine geologijos mokslų sąjunga (IUGS).

Vertinimo procedūros metu naudojami leidiniai

13. Vertinimo procedūros metu remiamasi maždaug 20 tomų apimties šaltiniais apie saugomas pasaulio paveldo vietas, kuriuos išleido IUCN, UNEP, UNEP-WCMC, *Birdlife International* ir kiti leidėjai. Šie leidiniai:
 - (i) Okeanijos, Afrikos ir Azijos saugomų teritorijų sistemų apžvalgos (*Reviews of Protected Area Systems in Oceania, Africa, and Asia*);
 - (ii) keturių tomų Pasaulio saugomų teritorijų žinynas (*Protected Areas of the World*);
 - (iii) Pasaulio koralinių rifų atlasas (*The World Atlas of Coral Reefs*);
 - (iv) šešių tomų Gamtos apsaugos atlaso serija (*Conservation Atlas*);
 - (v) keturių tomų leidinys „Pasaulinė reprezentacinė saugomų jūrinių teritorijų sistema“ (*A Global Representative System of Marine Protected Areas*);
 - (vi) trijų tomų leidinys „Augalų įvairovės centrai“ (*Centres of Plant Diversity*);
 - (vii) leidiniai „Svarbios paukščių apsaugos vietovės“ ir „Pasaulio endeminių paukščių vietovės“ (*Important Bird Areas and Endemic Bird Areas of the World*).
14. Visi šie dokumentai leidžia visapusiškai apžvelgti ir įvertinti viso pasaulio saugomų teritorijų išsaugojimo svarbą. Plėtodama Globalinę gamtos paveldo strategiją, IUCN vis plačiau naudoja savo „pasaulines apžvalgas“, siekdama nustatyti pasaulio gamtos paveldo sistemos spragas ir pasaulio paveldo potencialą. Su šiomis apžvalgomis galima susipažinti IUCN tinklalapyje <http://iucn.org/themes/wcpa/wheritage/globalstrategy.htm>

Kultūrinių kraštovaizdžių vertinimas (žr. taip pat 3 priedą)

15. IUCN domisi daugeliu kultūros vertybių, ypač tomis, kurias siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą kaip kultūrinius kraštovaizdžius. Todėl tam tikrais atvejais ji kartu su ICOMOS dalyvauja vertinant į Pasaulio paveldo sąrašą siūlomą įtraukti kultūrinį kraštovaizdį (žr. C dalį). IUCN vertina tokias paraiškas vadovaudamasi vidaus naudojimo dokumentu „Kultūrinių kraštovaizdžių gamtos vertybių vertinimas“ (*Assessment of Natural Values in cultural landscapes*), kurį galima rasti IUCN tinklalapyje: <http://www.iucn.org/themes/wcpa/wheritage/culturallandscape.htm>

16. Atsižvelgiant į tam tikriems kultūriniais kraštovaizdžiams būdingas savybes, nurodytas 3 priedo 11 paragrafe, IUCN vertinimas susijęs su šiais veiksniais:
- (i) natūralių ir pusiau natūralių sistemų ir laukinių gyvūnų bei laukinių augalų rūšių išsaugojimas;
 - (ii) žemdirbystės sistemų bioįvairovės išsaugojimas;
 - (iii) tausojami žemdirbystė;
 - (iv) kraštovaizdžio grožio didinimas;
 - (v) *ex-situ* kolekcijos;
 - (vi) išskirtiniai žmogaus ir gamtos tarpusavio santykių pavyzdžiai;
 - (vii) istorinės svarbos atradimai.

Šioje lentelėje pateikiami visi išvardyti veiksniai, susiję su 3 priede nurodytomis kultūrinių kraštovaizdžių kategorijomis, taip parodant, kur kiekvienas jų greičiausiai gali pasireikšti (jei tokios aplinkybės nėra, tai nereiškia, kad ji *niekuomet* nepasireikš, o tik, kad mažai tikėtina):

Kultūrinio kraštovaizdžio tipas (žr. taip pat 3 priedą)	Greičiausiai taikytina (žr.16 paragrafą)						
Sukurtas kraštovaizdis					(v)		
Natūraliai susidaręs kraštovaizdis - tebesiformuojantis	(i)	(ii)	(iii)	(iv)			
Natūraliai susidaręs kraštovaizdis - reliktinis	(i)					(vi)	
Simbolinis kraštovaizdis							(vii)

C. PATARIAMŪJŲ ORGANIZACIJŲ BENDRADARBIAVIMAS – MIŠRIŪJŲ VERTYBIŲ IR KULTŪRINIŲ KRAŠTOVAIZDŽIŲ VERTINIMO PROCEDŪRA

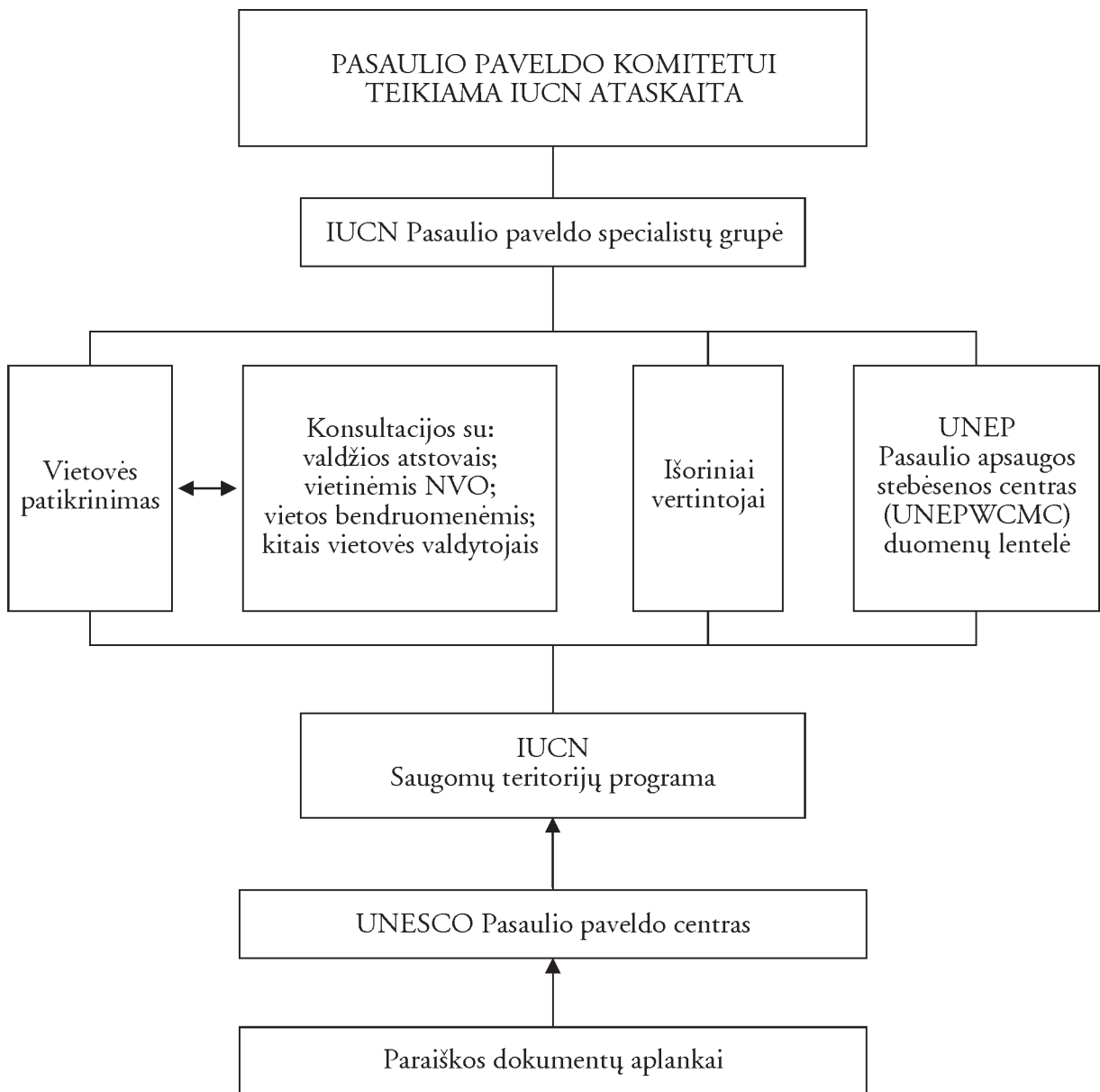
Mišraus pobūdžio vertybės

17. Paveldo vertybės, kurias siūloma įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą kaip turinčias ir gamtines, ir kultūrinės vertės, yra vertinamos bendros IUCN ir ICOMOS ekspertų misijos. Pasibaigus ekspertų misijai, IUCN ir ICOMOS pagal atitinkamus kriterijus parengia atskiras paveldo vertybės vertinimo ataskaitas (žr. A 5 paragrafą ir B 9 paragrafo (iii) punktą).

Kultūriniai kraštovaizdžiai

18. Paveldo vertybes, siūlomas įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą kaip kultūrinius kraštovaizdžius, vertina ICOMOS pagal (i) – (vi) kriterijus (žr. *Igyvendinimo gairių* 77 paragrafą). ICOMOS kviečia IUCN įvertinti siūlomos įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą vertybės gamtinę vertę ir valdymą. Tai daroma sutarus patariamosioms organizacijoms. Kai kuriais atvejais prireikia bendrų misijų.

2 LENTELĖ. IUCN VERTINIMO PROCEDŪRA

PERIODINIŲ PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS
ĮGYVENDINIMO ATASKAITŲ FORMA

-
- Periodinių ataskaitų formą rasite šiuo interneto adresu:
<http://whc.unesco.org/en/periodicreporting>
 - Daugiau patarimų, kaip parengti periodines ataskaitas, rasite *Įgyvendinimo gairių* V skirsnyje.
 - Kad būtų lengviau tvarkyti informaciją, valstybių narių prašome pateikti elektronines ir spausdintas ataskaitas anglų arba prancūzų kalbomis šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy

75352 Paris 07 SP

France (Prancūzija)

Tel. +33 (0) 1 4568 1571

Faks. +33 (0) 1 4568 5570

El.p adresą galima rasti šiuo adresu: <http://whc.unesco.org/en/contacts>

**PERIODINĖS PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO
ATASKAITOS FORMA****Bendrieji reikalavimai**

- Pateikiama informacija turi būti kuo konkretesnė ir tikslesnė. Kur įmanoma, reikėtų pateikti informacijos dokumentų skaičių, papildyti išsamiais paaiškinimais.
- Informacija turi būti glausta. Ypač reikėtų vengti ilgų istorinių pasakojimų apie vietas ir su jomis susijusius įvykius, ypač jei apie tai lengva sužinoti iš spausdintų šaltinių.
- Nuomonės reikėtų papildyti nuorodomis į instituciją, apie kurią reiškiamą nuomonę, bei pagrįsti faktais, kuriuos galima patikrinti.
- Periodines ataskaitas reikėtų pateikti išspausdintas A4 formato (210mm x 297mm) popieriaus lapuose bei pridėti ne didesnius kaip A3 formato (297mm x 420mm) žemėlapius ir planus. Valstybės narės taip pat raginamos pateikti visą periodinių ataskaitų tekstą elektroniniu būdu.

**I SKYRIUS. PASAULIO PAVELDO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMAS
VALSTYBĖJE NARĖJE**

Valstybės narės prašomos pateikti informaciją apie priimtus įstatymus ir kitus teisės aktus bei kitus veiksmus, kurių jos ėmėsi konvencijai įgyvendinti, taip pat išsamiai aprašyti šioje srityje įgytą patirtį (Pasaulio paveldo konvencijos 29 straipsnio 1 dalis).

I.1. Įvadas

- (i) Valstybė narė
- (ii) Konvencijos ratifikavimo arba priėmimo metai
- (iii) Organizacija (-os) ar institucija (-os), atsakingos už ataskaitos parengimą
- (iv) Ataskaitos data
- (v) Parašas valstybės narės vardu

I.2. Kultūros ir gamtos paveldo vertybių nustatymas

Šis punktas ypač susijęs su konvencijos 3, 4 ir 11 straipsniais dėl kultūros ir gamtos paveldo nustatymo bei siūlymo vertybes įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą.

(i) Nacionaliniai vertybių aprašai

Nacionalinės svarbos kultūros ir gamtos paveldo aprašai sudaro galimų pasaulio paveldo vertybių nustatymo pagrindą.

Įvardykite institucijas, kurios atsakingos už šių nacionalinių aprašų rengimą ir informacijos atnaujinimą, taip pat nurodykite, ar yra, ir kokio masto, sudaromi vietinio, valstybinio ir (arba) nacionalinio lygio aprašai, sąrašai ir (arba) registrai, ir ar jie baigti.

(ii) Preliminarusis sąrašas

Konvencijos 11 straipsnyje nurodyta, kad valstybės narės pateikia vertybių, tinkamų įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą, aprašus. Tokie preliminarieji kultūros ir gamtos vertybių sąrašai turi būti rengiami atsižvelgiant į *Įgyvendinimo gairių* 62–69 paragrafus ir 2 priedą. Valstybės narės turėtų pranešti, kokių ėmėsi veiksmų, kad būtų įgyvendinti Komiteto sprendimai,

priimti dvidešimt ketvirtosios sesijos (Kairnas, 2000 m. gruodis) ir dvyliktojo visuotinio valstybių narių susirinkimo metu (UNESCO būstinė, 1999 m.). Pagal šiuos sprendimus preliminariji sąrašai turi būti panaudojami kaip planavimo priemonė, leisianti sumažinti Pasaulio paveldo sąrašo neatitikimus.

Nurodykite preliminarinio sąrašo pateikimo arba visų vėlesnių jo peržiūrų datą. Valstybės narės taip pat raginamos aprašyti preliminarinio sąrašo rengimo ir jo peržiūrėjimo procesą, t. y. ar buvo duotas nurodymas kokiai nors institucijai (-oms) nustatyti ir apibrėžti pasaulio paveldo vertybes, ar sudarant sąrašą dalyvavo vietos valdžios institucijos ir vietos gyventojai. Jei taip, pateikite tikslius duomenis.

(iii) Paraiškos

Periodinėse ataskaitose reikėtų išvardyti vertybes, kurias buvo pasiūlyta įtraukti į Pasaulio paveldo sąrašą. Valstybės narės raginamos pateikti tokių siūlymų rengimo proceso analizę, aprašyti bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis ir gyventojais, motyvaciją, su kokiomis kliūtimis ir sunkumais susidurta, taip pat kokios tikimasi naudos ir kokia įgyta patirtis.

I.3. Kultūros ir gamtos paveldo apsauga, konservavimas ir pristatymas

Šis punktas siejamas su konvencijos 4 ir 5 straipsniais, kur valstybės narės pripažįsta, kad pasaulio kultūros ir gamtos paveldo nustatymas, apsauga, konservavimas, pristatymas ir perdavimas ateities kartoms yra jų pareiga, ir kad tam tikslui imamasi veiksmingų ir aktyvių priemonių. Daugiau patarimų apie valstybių narių pareigas galima rasti *Įgyvendinimo gairių* 10-16 paragrafuose.

Konvencijos 5 straipsnyje nurodytos šios priemonės:

(i) Bendros politikos plėtra

Pateikite informaciją apie politiką, kurios laikomasi, kad kultūros ir gamtos paveldas funkcionuotų bendruomenėje. Nurodykite, ką daro valstybė narė arba atitinkamos valdžios institucijos, kad pasaulio paveldo vertybių apsauga būtų įtraukta į išsamias planavimo programas. Reikėtų nurodyti sritis, kur reikia pagerinti situaciją, bei atitinkamas valstybės narės pastangas.

(ii) Apsaugos, konservavimo ir pristatymo tarnybos

Pateikite informaciją apie visas valstybėje narėje veikiančias tarnybas, kurios buvo įkurtos arba iš esmės pertvarkytos nuo to laiko, kai buvo pateikta ankstesnė periodinė ataskaita. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti tarnyboms, kurios rūpinasi kultūros ir gamtos paveldo apsauga, konservavimu ir pristatymu, nurodant jų turimą personalą ir priemones pareigoms vykdyti. Reikėtų nurodyti sritis, kur reikia pagerinti situaciją, bei atitinkamas valstybės narės pastangas.

(iii) Mokslinės ir techninės studijos ir tyrimai

Daugiau patarimų apie valstybių narių pareigas galima rasti *Įgyvendinimo gairių* 215 paragrafe.

Išvardykite reikšmingus bendro pobūdžio mokslinių ir techninių studijų arba tyrimų projektus, kurie būtų naudingi pasaulio paveldo vertybėms ir kurie buvo pradėti arba baigti per laiką, praėjusį nuo paskutiniosios periodinės ataskaitos. Reikėtų nurodyti sritis, kur reikia pagerinti situaciją, bei atitinkamas valstybės narės pastangas.

Paminėkite konkrečius vietovės mokslo studijų arba tyrimų projektus, kuriuos reikėtų nurodyti šios formos II.4 skyriuje.

(iv) Nustatymo, apsaugos, konservavimo, pristatymo ir atkūrimo priemonės

Nurodykite atitinkamas teises ir administracines priemones, kurių ėmėsi valstybė narė arba atitinkamos institucijos, siekdamos nustatyti, apsaugoti, konservuoti, pateikti ir atkurti kultūros ir gamtos paveldą. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti priemonėms, susijusioms su vertybės lankymo valdymu ir plėtra regione. Valstybė narė taip pat raginama nurodyti, ar atsižvelgiant į įgytą patirtį manoma, kad reikėtų politikos ir (arba) teisinės reformos. Taip pat derėtų pažymėti, kokias kitas tarptautines kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijas yra pasirašiusi arba ratifikavusi valstybė narė ir kaip koordinuojamas šių skirtingų tarptautinės teisės dokumentų įgyvendinimas bei kaip jie integruojami į nacionalinę politiką ir planavimą.

Nurodykite atitinkamas mokslo ir technikos priemones, kurių ėmėsi valstybė narė arba atitinkamos institucijos, siekdamos nustatyti, apsaugoti, konservuoti, pristatyti ir atkurti kultūros ir gamtos paveldą.

Nurodykite atitinkamas finansines priemones, kurių ėmėsi valstybė narė arba atitinkamos institucijos, siekdamos nustatyti, apsaugoti, konservuoti, pristatyti ir atkurti kultūros ir gamtos paveldą.

Informacija apie paveldo pristatymą gali būti pateikiama nurodant leidinius, interneto tinklalapius, filmus, pašto ženklus, atvirukus, knygas ir t. t.

Reikėtų nurodyti sritis, kur reikia pagerinti situaciją, bei atitinkamas valstybės narės pastangas.

(v) Mokymas

Daugiau patarimų apie mokymą galima rasti *Įgyvendinimo gairių* 213–214 paragrafuose.

Pateikite informaciją apie mokymo ir lavinimo strategijas, kurios yra įgyvendintos valstybėje narėje, siekiant kurti profesinius gebėjimus, taip pat apie nacionalinių arba regioninių mokymo ir lavinimo centrų, susijusių su kultūros ir gamtos paveldo apsauga, konservavimu ir pristatymu, įkūrimą arba plėtrą, taip pat kokiu mastu toks mokymas integruotas į esamas universitetinio mokymo ir švietimo sistemas.

Nurodykite, kokių priemonių ėmėsi valstybė narė, skatindama mokslinius tyrimus, papildančius mokymo ir lavinimo veiklą.

Reikėtų nurodyti sritis, kur reikia pagerinti situaciją, bei atitinkamas valstybės narės pastangas.

I.4. Tarptautinis bendradarbiavimas ir lėšų rinkimas

Šis punktas konkrečiai siejamas su konvencijos 4, 6, 17 ir 18 straipsniais. Daugiau patarimų šiuo klausimu galima rasti *Įgyvendinimo gairių* 227–231 paragrafuose.

Pateikite informaciją apie bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis narėmis jų teritorijoje esančių pasaulio paveldo vertybių nustatymo, apsaugos, konservacijos ir išsaugojimo klausimais.

Taip pat nurodykite, kokių priemonių imtasi, kad būtų išvengta tiesioginės ar netiesioginės žalos pasaulio paveldui, esančiam kitų valstybių narių teritorijoje.

Ar įsteigti nacionaliniai, viešieji arba privatūs fondai ar asociacijos, ar valstybė narė teikia pagalbą renkant lėšas ir dotacijas pasaulio paveldui apsaugoti.

I.5. Švietimas, informavimas ir sąmoningumo ugdymas

Šis punktas konkrečiai siejamas su konvencijos 27 ir 28 straipsniais apie švietimo programas. Daugiau patarimų šiais klausimais galima rasti *Įgyvendinimo gairių* IX skyriuje.

Nurodykite, kokių priemonių ėmėsi valstybė narė, siekdama padidinti sprendimus priimančių asmenų, nuosavybės savininkų ir plačiosios visuomenės informuotumą apie kultūros ir gamtos paveldo apsaugą ir konservaciją.

Pateikite informaciją apie švietimo (pradinio, vidurinio ir aukštojo) ir informacijos programas, kurios yra arba planuojamos įgyvendinti, siekiant ugdyti gyventojų sąmoningumą ir pagarbą, plačiai informuoti visuomenę apie paveldui gresiantį pavojų, taip pat apie veiklą, plėtojamą įgyvendinant konvenciją. Ar valstybė narė dalyvauja įgyvendinant UNESCO specialųjį projektą „Jaunimo dalyvavimas išsaugant ir populiarinant pasaulio paveldą“?

Informaciją apie konkrečiai vietai būdingą veiklą ir programas reikėtų pateikti toliau valdymui skirtame II skyriaus 4 punkte.

I.6. Išvados ir rekomenduojami veiksmai

Kiekviename pagrindinės ataskaitos I dalies punkte pateiktos informacijos išvados turi būti apibendrintos ir pateiktos grafiškai, nurodant, kokių siūloma imtis veiksmų, už veiklą atsakingą (-as) agentūrą (-as) ir įvykdymo terminus:

- (i) pagrindinės išvados;
- (ii) siūlomas (-i) veiksmas (-ai) ateityje;
- (iii) institucija (-os), atsakinga (-os) už veiksmų vykdymą;
- (iv) atliekamų darbų kalendorius;
- (v) tarptautinės pagalbos poreikis.

Valstybės narės taip pat raginamos savo pirmojoje periodinėje ataskaitoje išanalizuoti konvencijos ratifikavimo procesą, motyvaciją, iškilusias kliūtis ir sunkumus, kokios tikimasi naudos, taip pat kokios įgyta patirties.

II SKYRIUS. SPECIFINIŲ PASAULIO PAVELDO VERTYBIŲ KONSERVAVIMO LYGIS

Rengiant periodines ataskaitas apie konservavimo lygį, turėtų dalyvauti ir asmenys, kurie rūpinasi kasdieniniu vertybės valdymu. Kalbant apie vertybes, esančias ne vienos valstybės teritorijoje, rekomenduotina, kad atitinkamos agentūros ataskaitas rengtų drauge arba glaudžiai bendradarbiaudamos.

Pirmojoje periodinėje ataskaitoje reikėtų pateikti informaciją, kuri atnaujintų duomenis, pateiktus pradinės paraiškos dokumentų aplanke. Vėlesnėse ataskaitose pagrindinis dėmesys bus skiriamas pokyčiams, įvykusiems nuo to laiko, kai buvo pateikta pirmesnė ataskaita.

Todėl šiame periodinės ataskaitos skyriuje laikomasi paraiškos dokumentacijos aplanke formato.

Komitetas reguliariai, paprastai kartą per metus, apsversto į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą įtrauktų vertybių būklę. Pagrindinis dėmesys šio svarstymo metu skiriamas konkretiems veiksniams ir priežastims, dėl kurių teko įtraukti vertybę į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą. Taip pat vis tiek teks parengti išsamią periodinę šių vertybių apsaugos lygio ataskaitą.

Ši dalis apie kiekvieną pasaulio paveldo vertybę pildoma atskirai.

II.1. Įvadas

- (i) Valstybė narė
- (ii) Pasaulio paveldo vertybės pavadinimas
- (iii) Geografinės koordinatės kampo sekundės tikslumu
- (iv) Įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą data
- (v) Organizacija (-os) arba institucija (-os), atsakinga (-os) už ataskaitos parengimą
- (vi) Ataskaitos data
- (vii) Parašas valstybės narės vardu

II.2. Išskirtinės visuotinės vertės patvirtinimas

Įrašydamas vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą Pasaulio paveldo komitetas nurodo jos išskirtinę pasaulinę vertę. Komiteto sprendimas remiasi vertybės įrašymo kriterijais.

Prašome nurodyti valstybės narės pateiktą įrašymo pagrindimą ir tuos kriterijus, kuriais rėmėsi Komitetas, įrašydamas vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą.

Ar valstybės narės požiūriu išskirtinės pasaulinės vertės patvirtinimas deramai atspindi išskirtinę visuotinę vertybės vertę, o gal reikia pakartotinio vertybės pristatymo? Tai galėtų būti svarstoma tik tada, jei, pavyzdžiui, būtų norima pripažinti vertybės, įrašytos į Pasaulio paveldo sąrašą dėl savo išskirtinės gamtinės vertės, kultūrinę vertę, ir atvirksčiai. Taip gali atsitikti Pasaulio paveldo komitetui iš esmės apsvarsčius kriterijus arba tiksliau nustatčius ypatingą išskirtinę visuotinę vertybės vertę, ar daugiau sužinojus apie vertybę.

Kitas klausimas, kurį reikėtų persvarstyti – ar deramai nustatytos pasaulio paveldo vertybės ir jos apsauginės zonos, jei tokia yra, ribos, kad būtų užtikrinta vertybės išskirtinės visuotinės vertės, kurią atspindi vertybė, apsauga ir konservacija. Apsvarsčius šį klausimą gali tekti iš naujo svarstyti ribų peržiūrėjimo arba jų išplėtimo klausimą.

Jei išskirtinė visuotinė vertė nepatvirtinta arba patvirtinimas nėra išsamus, valstybė narė pirmojoje periodinėje ataskaitoje turės pasiūlyti tokį patvirtinimą. Patvirtinant išskirtinę visuotinę vertę, turės būti išdėstyti kriterijai, kuriais remdamasis Komitetas įrašė vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą. Turi būti aptarti tokie klausimai: kam vertybė atstovauja, kuo ji išskirtinė, kuo pasireiškia jos ypatinga vertė, kad ji tokia išskirtinė, koks yra vertybės santykis su aplinka ir t. t. Toks vertybės svarbos apibūdinimas bus išnagrinėtas atitinkamos (-ų) patariamios (-ųjų) organizacijos (-ų) ir, jei reikia, perduotas Pasaulio paveldo komitetui pritari.

II.3. Autentiškumo ir (arba) vientisumo apibūdinimas

Remiantis šiuo punktu būtina apsvarstyti, ar yra išlaikoma vertė, dėl kurios vertybė buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą, ir kuri nurodyta pagal II dalies 2 punktą pateiktame išskirtinės pasaulinės vertės patvirtinimo dokumente.

Šioje dalyje taip pat turi būti aptartas vertybės autentiškumo ir (arba) vientisumo klausimas. Kaip buvo įvertintas vertybės autentiškumas ir (arba) vientisumas jos įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą metu? Kaip šiuo metu vertinamas vertybės autentiškumas ir (arba) vientisumas?

Prašome atkreipti dėmesį į tai, kad išsamesnės vertybės sąlygų analizės reikalaujama II dalies 6 punkte dėl pagrindinių apsaugos lygio vertinimo rodiklių.

II.4. Valdymas

Šioje dalyje būtina pranešti apie teisinių apsaugos priemonių įgyvendinimą nacionaliniu, provincijos arba vietos savivaldos mastu ir jų veiksmingumą, apie tradicinę ir (arba) sutartinę apsaugą bei atitinkamos vertybės valdymo ir (arba) planavimo kontrolę, taip pat planuojamus vertybės išsaugojimo veiksmus, vadovaujantis II dalies 2 punktu. Daugiau patarimų šiuo klausimu galima rasti *Igyvendinimo gairių* III.D skyriuje.

Valstybė narė taip pat turėtų pranešti apie reikšmingus pokyčius, susijusius su vertybės nuosavybe, juridiniu statusu ir (arba) sutartinėmis arba tradicinėmis apsaugos priemonėmis, valdymo struktūromis ir valdymo planais, atsižvelgdama į situaciją, kuri buvo vertybės įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą metu, arba pateikdama ankstesnę periodinę ataskaitą. Tada valstybės narės prašoma pridėti prie periodinės ataskaitos visus atitinkamus dokumentus, ypač teisės aktų tekstus, valdymo planus ir (arba) (metinius) vertybės valdymo ir priežiūros darbo planus. Taip pat turi būti nurodytas tiesiogiai už vertybę atsakingos agentūros visas pavadinimas arba asmens vardas ir pavardė bei adresas.

Valstybė narė taip pat turėtų pateikti turimų ir reikiamų vertybės valdymo žmogiškųjų ir finansinių išteklių įvertinimą, taip pat įvertinti personalo mokymo poreikius.

Valstybės narės taip pat prašoma pateikti informaciją apie tiesiogiai su vertybe siejamas mokslines studijas, tyrimų projektus, švietimo, informacijos ir sąmoningumo ugdymo veiklą bei nurodyti, kaip veiksmingai gyventojams, lankytojams ir visuomenei perteikiamos vertybės išliekamosios vertės. Taip pat čia galima paminėti ir tokius aspektus: ar yra vertybės teritorijoje informacinė lenta, skelbianti, kad tai pasaulio paveldo vertybė? Ar yra sudarytos ugdomosios programos mokykloms? Ar rengiami specialūs renginiai ir parodos? Kokios paslaugos siūlomos lankytojams, ar yra įkurti lankytojų centrai, vietos muziejus, maršrutai, gidai, informacinė medžiaga ir t. t.? Kaip šias programas ir veiklą paveikė vertybės priskyrimas pasaulio paveldui?

Be to, valstybės narės prašoma pateikti statistinę informaciją, jei įmanoma – kasmet, apie pajamas, lankytojų skaičių, personalą ir kitais galimais klausimais.

Valstybei narei, apsvarsčiusiai vertybės valdymą, galbūt derėtų pagalvoti, ar nereikia iš esmės persvarstyti su vertybės išsaugojimu susijusias įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas.

II.5. Veiksniai, turintys įtakos vertybei

Aprašykite, kokių mastu vertybei kelia grėsmę tam tikros konkrečios problemos ir rizikos veiksniai. Klausimai, kuriuos būtų galima aptarti šiame punkte, yra tie patys, kaip įvardyta paraiškoje dėl vertybės įtraukimo į Pasaulio paveldo sąrašą, pavyzdžiui, plėtros poveikis, aplinkos poveikis, gamtinės katastrofos ir pasirengimas joms, lankytojų ir turistų poveikis, gyventojų skaičius.

Atsižvelgdami į perspektyvinio planavimo ir pasirengimo krizinei situacijai svarbą, pateikite informaciją apie veiklos metodus, kuriais siekiama užtikrinti valstybės narės gebėjimą išvengti jos kultūros ar gamtos paveldui gresiančio arba galinčio grėsti pavojaus. Reikėtų atsižvelgti į tokias problemas arba grėsmes: žemės drebėjimas, potvyniai, žemės nuošliaužos, vibracija, pramoninė tarša, vandalizmas, vagystės, plėšimai, vertybės fizinės aplinkos pokyčiai, kalnakasyba, miškų kirtimas, brakonieriaivimas, taip pat su žemės naudojimu susiję pokyčiai, žemės ūkis, kelių tiesimas, statybinė veikla, turizmas. Reikėtų nurodyti tas sritis, kur derėtų taisyti padėtį, ir valstybės narės dedamas pastangas.

Šioje dalyje turėtų būti pateikta naujausia informacija apie visus veiksnius, kurie gali veikti vertybę ar kelti jai grėsmę. Taip pat reikėtų nurodyti, kokių imamasi priemonių susidoroti su šiomis grėsmėmis.

Taip pat reikėtų įvertinti, ar šių veiksmų poveikis vertybei stiprėja ar silpnėja, kokių veiksmingų priemonių buvo imtasi šioje srityje ir kas planuojama daryti ateityje.

II.6. Stebėseną

Jei periodinės ataskaitos II dalies 3 punkte pateikiamas bendras vertybės išskirtinės visuotinės vertės palaikymo įvertinimas, šiame punkte pateikiama smulkesnė vertybės sąlygų analizė, grindžiama pagrindiniais išsaugojimo lygio vertinimo rodikliais.

Jei įrašant vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą, jokių rodiklių nebuvo pateikta, tai būtina padaryti pirmojoje periodinėje ataskaitoje. Rengiant periodinę ataskaitą, gali būti proga įvertinti anksčiau nurodytų rodiklių pagrįstumą ir, jei reikia, apsvarstyti juos iš naujo.

Būtina pateikti naujausią informaciją apie kiekvieną pagrindinių rodiklių. Reikėtų pasistengti, kad ši informacija būtų kuo tikslesnė ir patikimesnė, pavyzdžiui, atlikti stebėjimus tuo pačiu būdu ir metų laiku bei tą pačią dieną bei naudoti tokią pačią įrangą ir metodus.

Nurodykite, ar stebėseną atlieka kokie nors partneriai, taip pat, kaip ketina valstybė narė tobulinti stebėsenos sistemą.

Tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, įtraukiant vertybę į Pasaulio paveldo sąrašą ar vėliau, Komitetas ir (arba) jo biuras jau gali būti atlikę vertybės išsaugojimo lygio analizę ir pateikę rekomendacijas valstybei narėi. Tokiais atvejais valstybės narės prašoma nurodyti, kokių ji ėmėsi veiksmų, susijusių su biuro arba Komiteto pateiktomis pastabomis arba rekomendacijomis.

II.7. Išvadų santrauka ir rekomenduojami veiksmai

Pagrindinės kiekvieno vertybės išsaugojimo lygio ataskaitos punkto išvados, ypač, ar palaikoma vertybės išskirtinė visuotinė vertė, turi būti apibendrintos ir pateiktos grafiškai, taip pat:

- (i) pagrindinės išvados apie vertybės išskirtinę visuotinę vertę (žr. II dalies 2 ir 3 punktus);
- (ii) pagrindinės išvados apie valdymą ir veiksmus, turinčius įtakos vertybei (žr. II dalies 4 ir 5 punktus);
- (iii) siūlomas (-i) veiksmas (-ai) ateityje;
- (iv) institucija (-os), atsakinga (-os) už veiksmų vykdymą;
- (v) atliekamų darbų kalendorius;
- (vi) tarptautinės pagalbos poreikis.

Valstybės narės taip pat prašoma aprašyti įgytą patirtį, kuri gali būti vertinga kitoms valstybėms, turinčioms panašių problemų arba klausimų. Prašome nurodyti organizacijas arba specialistus (pavadinimas/vardas, pavardė, adresai ir telefonai ryšiams palaikyti), į kuriuos būtų galima kreiptis šiais klausimais.

TARPTAUTINĖS PARAMOS PRAŠYMO FORMA

-
- Tarptautinės paramos prašymo formą rasite šiuo interneto adresu:
<http://whc.unesco.org/en/intassistance>
 - Daugiau patarimų tarptautinės paramos klausimais rasite *Igyvendinimo gairių* VII skirsnyje.
 - Pasirašytas tarptautinės paramos prašymo originalas anglų arba prancūzų kalba siunčiamas šiuo adresu:

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP
France (Prancūzija)
Tel. +33 (0) 1 4568 1276
Faks. +33 (0) 1 4568 5570
El. p. wh-intassistance@unesco.org

1. VALSTYBĖ NARĖ _____

2. VEIKLOS PAVADINIMAS _____

3. VEIKLA BUS NAUDINGA VERTYBEI ARBA VERTYBĖMS:

- įrašytai (įrašytoms) į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą;
- įrašytai (įrašytoms) į Pasaulio paveldo sąrašą;
- siūlomai (siūlomoms) įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą (t. y. preliminarusis sąrašas).

Jei tinka bet kuris pirmiau įvardytų atvejų, nurodykite vertybės (vertybių) pavadinimą

4. VEIKLOS RŪŠIS (detaliau aprašyta šio prašymo formos 20 pastraipoje)

- Skubi parama
- Parengiamoji parama
- Mokymo ir mokslinių tyrimų parama
- Techninis bendradarbiavimas
- Šviečiamosios, informacinės ir populiarinimo veiklos parama

5. ANKSČIAU GAUTA PASAULIO PAVELDO FONDO PARAMA:

5 a Ar šia veikla siekiama paremti vertybę ar vertybes, įrašytas į Pasaulio paveldo sąrašą, ar anksčiau ši vertybė (vertybės) yra gavusi Pasaulio paveldo fondo paramą?

taip ne

5 b Ar valstybėje narėje anksčiau buvo plėtojama panaši ar susijusi veikla, finansuojama Pasaulio paveldo fondo paramos lėšomis?

taip ne

Jei į 5 a arba 5 b punktus atsakėte teigiamai, nurodykite visus anksčiau gautos Pasaulio paveldo fondo paramos atvejus šioje lentelėje:

Tarpautinės paramos pobūdis	Metai	Suma JAV doleriais	Veiklos pavadinimas

6. VEIKLOS VIETA:

Ar plėtojama veikla bus įgyvendinama pasaulio paveldo vertybės vietovėje? taip ne

Ar šioje veikloje numatyti darbai lauko sąlygomis? taip ne

Jei taip, nurodykite vietą? _____

7. VEIKLOS DATOS IR TRUKMĖ (numatoma arba nustatyta)

Datos: _____

Trukmė: _____

8. VEIKLA YRA:

- vietinio pobūdžio;
- nacionalinio masto;
- iš dalies regioninio pobūdžio, apimanti keletą regiono valstybių narių;
- regioninė, apimanti daugumą regiono valstybių narių;
- tarptautinė, apimanti įvairių regionų valstybes nares.

Jei veikla iš dalies yra regioninio ar tarptautinio masto, prašome nurodyti šalis, kurios prisidės prie šios veiklos įgyvendinimo arba turės iš jos naudos:

9. VEIKLOS PAGRINDIMAS

Nurodykite, kokios problemos arba klausimai bus aptariami ar sprendžiami. Pateikite argumentus, įrodančius šios veiklos būtinumą, atitinkamais atvejais taip pat nurodykite, kaip skubiai būtina plėtoti šią veiklą. Išsamiai aprašykite nustatytus arba potencialius pavojus, jei tokių yra, gresiančius atitinkamai vertybei (vertybėms). Jei įmanoma, pridėkite dokumentinių įrodymų, pavyzdžiui, ataskaitas, fotografijas, skaidres, žemėlapius ir t. t. Visus pateiktus dokumentus prašytume išvardyti.

Jei tai tinka, paaiškinkite, kaip ši veikla gali pasitarnauti, įgyvendinant:

- (i) Pasaulio paveldo komiteto sprendimus;
- (ii) tarptautinių ekspertų misijų, vykusių Pasaulio paveldo komiteto, Komiteto pirmininko arba UNESCO prašymu, rekomendacijas;
- (iii) konsultacinių institucijų rekomendacijas;
- (iv) UNESCO Pasaulio paveldo centro arba kitų UNESCO padalinių rekomendacijas;
- (v) vertybės valdymo planuose nurodytas rekomendacijas;
- (vi) nurodymus, parengtus pagal ankstesnės veiklos, kurią rėmė Pasaulio paveldo fondas arba valstybė narė rezultatus Pasaulio paveldo vertybės vietoje.

10. VEIKLOS TIKSLAS (TIKSLAI)

Aiškiai nurodykite, kokių tikslų norima pasiekti šia veikla, dėl kurios prašoma Pasaulio paveldo fondo paramos.

11. VEIKLOS PROGRAMA IR DARBO PLANAS

Aprašykite planuojamos veiklos programą ir darbo planą, ypač akcentuojant 10 pastraipoje nurodytus tikslus. Kalbant apie susitikimus ir mokomąją veiklą, reikėtų pateikti preliminaras programas, nurodant temas ir planuojamas aptarti problemas ir klausimus.

12. VEIKLOS PLANAS

Pateikite visą veiklos trukmę apimančią tvarkaraštį (pavyzdžiui, histogramą), kuriame nurodyta:

- (i) veiklos parengimas;
- (ii) kiekvieno veiksmo trukmė;
- (iii) įrangos įsigijimo grafikas, jei tai tinka;
- (iv) datos, kada reikalingos tam tikros lėšos, norint sėkmingai užbaigti veiklą;
- (v) įvertinimas po įgyvendinimo (privaloma)

13. SPECIALISTŲ, INSTRUKTORIŲ, TECHNIKŲ IR (ARBA) KVALIFIKUOTŲ DARBININKŲ CHARAKTERISTIKA, JEI TOKIŲ ASMENŲ DALYVAVIMAS NUMATYTAS PAGAL VEIKLOS POBŪDĮ

Nurodykite konkrečias specializacijos sritis, taip pat kokį darbą ir per kokį laiką turi nudirbti kiekvienas specialistas. Valstybei narei (valstybėms narėms) pageidaujant, Pasaulio paveldo centras ir patariamąsios organizacijos gali rekomenduoti konsultantus arba instruktorius.

14. STAŽUOTOJŲ IR DALYVIŲ CHARAKTERISTIKA, JEI TOKIŲ ASMENŲ DALYVAVIMAS NUMATYTAS PAGAL VEIKLOS POBŪDĮ

Nurodykite tikslines grupes ir naudos gavėjus, jų profesijas, institucijas arba specializacijos sritį (sritis).

15. ĮRANGA

Jei programoje numatytas įrangos įsigijimas, pateikite išsamų įsigytinos įrangos sąrašą ir pridėkite iš anksto apmokamų sąskaitų-faktūrų kopijas.

16. NORIMI REZULTATAI, TOLESNĖ VEIKLA

Aprašykite, kokių tikėtės šios veiklos rezultatų, ypač pabrėždami jos poveikį atitinkamos pasaulio paveldo vertybės (vertybių) išsaugojimui, valdymui ir pristatymui.

Aprašykite rodiklius ir kitokius duomenis, parodančius, kokį poveikį 10 skirsnyje įvardytiems tikslams turės ši veikla.

Nurodykite, kokios priimtose nuostatos dėl veiklos rezultatų įvertinimo nacionaliniu mastu, taip pat aprašykite, kokia planuojama tolesnė veikla.

17. BIUDŽETAS

17 a Pateikite išsamų kiekvienos šių skyrių atskiros dalies išlaidų, nurodytų Jungtinių Amerikos Valstijų doleriais, paskirstymą, įskaitant, jei įmanoma, vieneto kainą:

- (i) **Organizavimas** (vieta, biuro išlaidos, pavyzdžiui, nuotraukų gaminimas, kanceliarinės priemonės, sekretoriato paslaugos, vertimai, vaizdo ir garso įrangos reikmės ir kt.).
- (ii) **Personalas ir konsultacinės paslaugos** (užmokestis mokamas tarptautiniam ir nacionaliniam personalui, nurodant dienos/savaitės/mėnesio užmokestį ir kt.).
- (iii) **Kelionės išlaidos** (užsienio, šalies viduje arba vietinės kelionės).
- (iv) **Būstas, dienpinigiai** (vienai dienai ir kt.).
- (v) **Įranga** (kur tai tinka).
- (vi) **Ataskaitos, vertinimai, publikacijos** (jei numatyta išleisti mokymo pratybų medžiagą, vertimai, redagavimas, spausdinimas, maketavimas, platinimas, ryšių išlaidos ir t. t.).
- (vii) **Įvairios išlaidos** (vizos ir kt.).

IŠSAMUS IŠLAIDŲ PASKIRSTYMO PAVYZDYS:

Pavadinimas	Detali suma JAV doleriais (USD)	Tarpinė suma JAV doleriais
Organizavimas <ul style="list-style-type: none"> • Renginio vieta • biuro išlaidos • sekretoriaus paslaugos • vertimas raštu • sinchroninis vertimas • vaizdo ir garso įranga • kita 	__USD per dieną; per__dienas (-ų) = __USD __USD per savaitę; per__savaites (-ių) = __USD __USD už puslapį; už __puslapius (-ių) = __USD __USD per valandą; per__valandas (-ų) = __USD __USD per dieną; per__dienas (-ų) = __USD __USD __USD	__USD
Personalas ir konsultacinės paslaugos <ul style="list-style-type: none"> • tarptautiniai vadybos ekspertai • tarptautiniai vietovių vadybos ekspertai • nacionalinis instruktorius • nacionalinis koordinatorius • kita 	__USD per savaitę; per_savaites (-ių) = __USD __USD per savaitę; per_savaites (-ių) = __USD __USD per savaitę; per_savaites (-ių) = __USD __USD per savaitę; per_savaites (-ių) = __USD __USD per savaitę; per_savaites (-ių) = __USD	__USD
Kelionės išlaidos <ul style="list-style-type: none"> • kelionės į užsienį lėktuvu pirmyn ir atgal bilieto kaina • kelionės šalies viduje išlaidos • kita 	__USD už bilietą ekspertams = __USD __USD už vienkartinį autobuso bilietą; per__dienas (-ų) = __USD __USD	__USD
Apgyvendinimo išlaidos, dienpinigiai <ul style="list-style-type: none"> • maistas • būstas 	__USD per dieną; per__dienas (-ų) = __USD __USD per dieną; per__dienas (-ų) = __USD	__USD
Įranga		__USD
Ataskaitos, vertinimai, publikacijos <ul style="list-style-type: none"> • ataskaitos • vertinimas • redagavimas maketavimas • spausdinimas • platinimas • kita 	__USD __USD __USD __USD __USD __USD	__USD
Įvairūs <ul style="list-style-type: none"> • vizos 	__USD už__dalyvius (-ių) = __USD	__USD

17 b Nurodykite, kaip pagal 17 a pastraipėje nurodytą išlaidų sąmatą bus skiriamos lėšos iš:

(i) nacionalinės agentūros (agentūrų) natūra (nurodykite konkrečiai);

(ii) nacionalinės agentūros (agentūrų) grynais pinigais (nusakykite tiksliai);

(iii) kitų dvišalių ir daugiašalių organizacijų, donorų ir t. t. (nurodykite, ar jau turima reikiamų išteklių, ar pateiktas prašymas);

(iv) Pasaulio paveldo fondo: nurodykite, kodėl nepakanka nacionalinių išteklių.

18. UŽ VEIKLOS ĮGYVENDINIMĄ ATSAKINGA ĮSTAIGA (ĮSTAIGOS)

Nurodykite už veiklos įgyvendinimą atsakingą asmenį (vardas ir pavardė, pareigos), agentūros (agentūrų) pavadinimą, adresą ir visą kitą ryšiams palaikyti būtina informaciją. Pateikite tokią informaciją ir apie visas kitas dalyvaujančias agentūras.

19. VALSTYBĖS NARĖS VARDU PASIRAŠANČIO ASMENS PARAŠAS

Vardas ir pavardė _____

Pareigos _____

Data _____

**KRITERIJAI, KURIUOS TAIKO PATARIAMOSIOS
ORGANIZACIJOS VERTINDAMOS TARPTAUTINĖS
PARAMOS PRAŠYMUS**

Šis priedas dar rengiamas

LEIDINIŲ APIE PASAULIO PAVELDĄ SĄRAŠAS

WORLD HERITAGE CENTRE DOCUMENTS DATABASE

<http://whc.unesco.org/statutorydoc>

The UNESCO World Heritage Centre “Official Records” searchable online document collection permits the retrieval of information contained in the reports of the World Heritage Committee-and General Assembly of States Parties to the *Convention*

BASIC TEXTS

UNESCO, *Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage*, adopted by the General Conference at its seventeenth session, Paris, 16 November 1972, WHC-2001/WS/2
<http://whc.unesco.org/en/conventiontext>

UNESCO, Intergovernmental Committee for the protection of the World Cultural and Natural Heritage, *Rules of Procedure*, WHC.2003/5.
<http://whc.unesco.org/en/committee>

UNESCO, General Assembly of States Parties to the Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage, *Rules of Procedure*, WHC-03/GA/1 Rev. 2 (as of 15 October 2003).
<http://whc.unesco.org/en/garules>

UNESCO, Intergovernmental Committee for the protection of the World Cultural and Natural Heritage, *Financial Regulations for the World Heritage Fund*, Paris 1995 (WHC/7, August 1995).
<http://whc.unesco.org/en/committeerules>

UNESCO, World Heritage Centre, *Properties inscribed on the World Heritage List*
<http://whc.unesco.org/en/list>

UNESCO, World Heritage Centre, *Brief Descriptions of the 754 properties inscribed on the World Heritage List*.
<http://whc.unesco.org/briefdescriptions>

Pressouyre, Leon, *The World Heritage Convention, twenty years later*, UNESCO, Paris 1993.

Batisse, Michel and Bolla, Gerard, *L'invention du "patrimoine mondial"*, Les Cahiers de l'Histoire, AAFU, Paris 2003.

STRATEGIC DOCUMENTS

World Heritage Committee, *Strategic Orientations*, in Annex II of the Report of the 16th Session of the World Heritage Committee, Santa Fe, United States of America 7-14 December 1992, Paris, December 1992 (WHC-92/CONF.002/12).

Report of the Expert Meeting on the "Global Strategy" and thematic studies for a representative World Heritage List (20-22 June 1994) (WHC-94/CONF.003/INF.6)

World Heritage Committee, *A Strategic Plan for World Heritage Documentation, Information and Education Activities*, Paris 1998 (WHC-98/CONF.203/15).

World Heritage Committee, *Global Training Strategy for World Cultural and Natural Heritage*, adopted by the World Heritage Committee at its 25th session in Helsinki, Finland, 11-16 December 2001 (see ANNEX X of WHC-01/CONF.208/24)

World Heritage Committee, *Budapest Declaration on World Heritage*, 2002
<http://whc.unesco.org/en/budapestdeclaration>

WORLD HERITAGE PAPER SERIES⁶

Pedersen, A., *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage site managers*, World Heritage Paper No. 1, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2002.

Investing in World Heritage: Past Achievements, Future Ambitions, World Heritage Paper No. 2, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2002.

Periodic Report Africa, World Heritage Report No. 3, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Hillary, A., Kokkonen, M. and Max, L., (edited by), *Proceedings of the World Heritage Marine Biodiversity Workshop, Hanoi, Viet Nam (February 25-March 1, 2002)*, World Heritage Paper No. 4, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Identification and Documentation of Modern Heritage, World Heritage Paper No. 5, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Fowler, P. J., (edited by), *World Heritage Cultural Landscapes 1992-2002*, World Heritage Paper No. 6, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation, World Heritage Paper No. 7, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Mobilizing Young People for World Heritage, World Heritage Paper No. 8, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Partnerships for World Heritage Cities: Culture as a Vector for Sustainable Urban Development, World Heritage Paper No. 9, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

Monitoring World Heritage, World Heritage Paper No. 10, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

Periodic Report and Regional Programme - Arab States - 2000-2003, World Heritage Paper No. 11, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

The State of World Heritage in the Asia-Pacific Region - 2003, World Heritage Paper No. 12, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage, World Heritage Paper No. 13, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

⁶ For online consultation: <http://whc.unesco.org/publications>

CULTURAL LANDSCAPES

Von Droste, Bernd, Plachter, Harald, and Rossler, Mechtild (edited by), *Cultural Landscapes of Universal Value, Components of a Global Strategy*, Stuttgart New York 1995.

Rössler, Mechtild, and Saouma-Forero, Galia (edited by), *The World Heritage Convention and Cultural Landscapes in Africa Expert Meeting* (Tiwi, Kenya 9-14 March 1999), UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2000.

Fowler, P. J., (edited by), *World Heritage Cultural Landscapes 1992-2002*, World Heritage Paper No. 6, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation, World Heritage Paper No. 7, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2004.

GLOBAL STRATEGY FOR A BALANCED REPRESENTATIVE AND CREDIBLE WORLD HERITAGE LIST

Report of the Expert Meeting on the "Global Strategy" and Thematic Studies for a Representative World Heritage List (20-22 June 1994) (WHC-94/CONF.003/INF.6)

Report of the Expert Meeting on Evaluation of General Principles and Criteria for Nominations of Natural World Heritage sites (Pare national de la Vanoise, France, 22 - 24 March 1996) (WHC-96/CONF.202/INF.9).

African Cultural Heritage and the World Heritage Convention, Fourth Global Strategy meeting (Porto-Novo, Benin, 16-19 September 1998), UNESCO 1998.

Von Droste, Bernd, and Rossler, Mechtild, and Titchen, Sarah (edited by), *Linking Nature and Culture, Report of the Global Strategy, Natural and Cultural Heritage Expert Meeting* (Theatre Institute, Amsterdam, The Netherlands 25 - 29 March 1998), (WHC-98/CONF.203/INF.7).

Saouma-Forero, Galia, (edited by), *Authenticity and Integrity in an African Context: Expert Meeting, Great Zimbabwe*, Zimbabwe, 26-29 May 2000, UNESCO - World Heritage Centre, Paris 2001.

UNESCO Thematic Expert Meeting on Asia-Pacific Sacred Mountains (5-10 September 2001, Wakayama City, Japan), Final Report, UNESCO, World Heritage Centre, Agency for Cultural Affairs, Japan, Tokyo 2001.

Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage, Amsterdam, The Netherlands (22 - 24 May, 2003).

<http://whc.unesco.org/archive/2003/Amsterdam052003en.pdf>

MANAGEMENT GUIDELINES

Feilden, Bernard M., and Jokilehto, Jukka, *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, ICCROM, Rome 1993.

Stovel, Herb, *Risk Preparedness: a Management Manual for World Cultural Heritage*, ICCROM, Rome 1998.

Phillips, Adrian, (edited by), *Economic Values of Protected Areas - Guidelines for Protected Area Managers* (Task Force on Economic Benefits of protected Areas of the World Commission on Protected Areas (WCPA) of IUCN, in collaboration with the Economics Service Unit of IUCN), IUCN, The World Conservation Union, World Commission of Protected Areas (WCPA), Best Practice protected Area Guidelines Series No. 2, 1998.

Kelleher, G. and Philips, Adrian, (edited by), *Guidelines for Marine Protected Areas*, IUCN, World Commission on Protected Areas (WCPA), Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 3, 1999.

Phillips, Adrian, (edited by), *Evaluating Effectiveness - A Framework for Assessing the Management of Protected Areas*, IUCN, The World Conservation Union 2001, World Commission of Protected Areas (WCPA), Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 6, 2001.

Phillips, Adrian (edited by), *Transboundary Protected Areas for Peace and Co-operation (Based on the proceedings of workshops held in Bormio (1998) and Gland (2000))*, IUCN, The World Conservation Union, World Commission of Protected Areas (WCPA) Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 7, 2001.

Phillips, Adrian, *Management Guidelines for IUCN Category V Protected Areas, Protected Landscapes/Seascapes*, Cardiff University, IUCN, Cambridge 2002.

Thomas, Lee, and Middleton, Julie, and Phillips, Adrian (edited by), *Guidelines for Management Planning of Protected Areas*, Cardiff University, IUCN, Cambridge 2003.

OTHER

World Heritage in Young Hands. To Know, Cherish and Act, an Educational Resource Kit for Teachers, UNESCO 2002.

World Heritage 2002. Shared Legacy, Common Responsibility, International Congress organized by UNESCO's World Heritage Centre and Regional Bureau for Science in Europe (ROSTE) with the support of the Italian Government on the occasion of the 30th anniversary of the *World Heritage Convention*, Cini Foundation, Island of San Giorgio Maggiore, Venice, Italy 14-16 November 2002, UNESCO, World Heritage Centre, Paris 2003.

WEB ADDRESSES

UNESCO

<http://www.unesco.org>

UNESCO World Heritage Centre

<http://www.whc.unesco.org>

ICCROM

<http://www.iccrom.org>

ICOMOS

<http://www.icomos.org>

UNESCO-ICOMOS

Documentation Centre <http://www.international.icomos.org/centredocumentation/index.html>

IUCN

<http://www.iucn.org>

UNEP - World Conservation Monitoring Centre, Protected Area Database

<http://sea.unep-wcmc.org/wdbpa/>

Documentation and Conservation of Monuments and Sites of the Modern Movement
(DOCOMOMO)

<http://www.docomomo-us.org/>

<http://www.docomomo.nl>

The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage (TICCIH)

<http://www.mnactec.com/TICCIH/>

The International Federation of Landscape Architects (IFLA)

Email: info@iflaonline.org

<http://www.iflaonline.org/home.html>

Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija
Švento Jono gatvė 11
LT-01123 Vilnius
Lietuva

Tel. (8~5) 210 73 40
Faks. (8~5) 210 73 43
El. paštas: lietuva@unesco.lt
www.unesco.lt

ISBN 9955-664-03-7

RLD HERITAGE